हिमा गाउँपालिकाको
गाउँपालिका स्तरिय गुरुयोजना

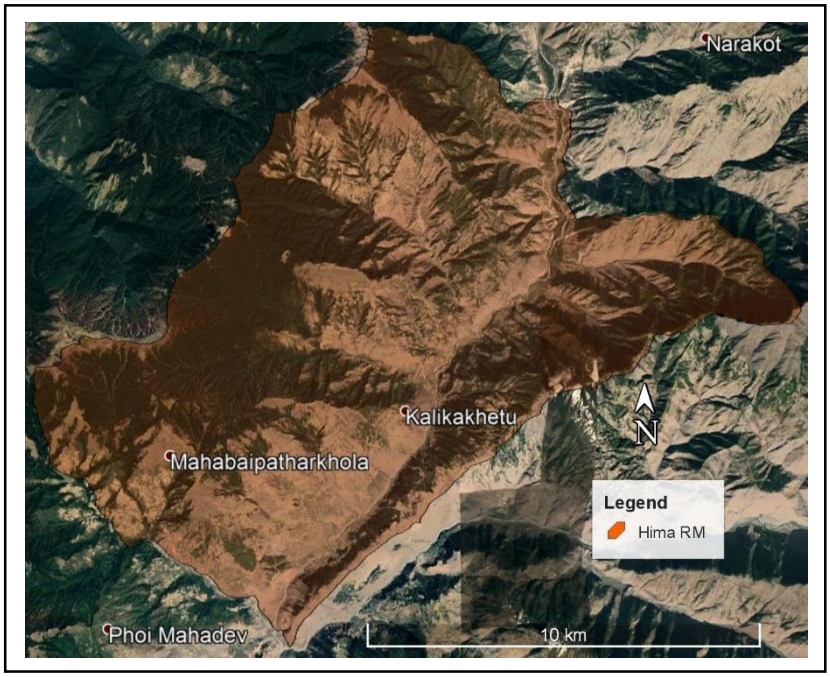

हिमा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
कालिकाखेतु, जुम्ला
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२०७७

मस्यौदा प्रतिवेदन

प्रकाशक:

हिमा गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
कालिकाखेतु, जुम्ला
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

२०७७

संर्पक नं : : ९७७-९८५८३२०४०२ / ९७७-९८४८१२२२५६
वेईव साईड : www.himamun.gov.np
ईमेल ठेगाना : ito.himamun@gmail.com
प्रकाशन मिति : अषाढ , २०७७
सर्वाधिकार : हिमा गाउँपालिका, जुम्लामा सुरक्षित

प्राक्कथन

हिमा गाउँपालिका स्तरिय गुरुयोजना हिमा गाउँपालिका , कालिकाखेतु जुम्ला र नेत्र जीवन हिमालयन ईन्सिटिच्यूट अफ एग्रिकल्चर फरेष्ट्रि रिसर्च एण्ड डिपलेप्मेण्ट प्रा.लि विच भएको संझौतामा आधारितभै निर्माण गरिएको हो । गुरु योजना निर्माणको क्रममा अमूल्य सहयोग , सहकार्य, उत्प्रेरणा प्रदान गर्ने हिमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री रज बहादुर शाही , उपाध्यक्ष श्री हिमाली रोकाया, व्यवस्थापन कार्यमा आवश्यक सहयोग प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्री टोप बहादुर बुढा र फिल्ड स्तरको सूचना तथा आवश्यक तथ्याङ्क संकलन तथा सूचनाको बस्तुनिष्ठता, सान्दर्भिकता, बिश्वासनियता कायम गर्न बिशेष चासो र सहयोग गर्ने पशु सेवा शाखा प्रमुख लगायत आवद्ध कर्मचारीहरु प्रति आभारी छौं ।

छलफलका क्रममा वडा स्तरीय बस्तुगत विवरण संकलनका बेला आवश्यक सल्लाह , सुझाव प्रदान गर्ने संपुर्ण वडा अध्यक्ष ज्यूहरु , वडा सचीव ज्युहरु र तथ्याङ्क संकलकहरु प्रति अध्ययन टोली कृतज्ञता ब्यक्त गर्दछौं । अध्ययनका क्रममा छलफल , प्रतक्ष्य सहयोग गर्ने स्थानीय जनप्रतिनिधि , राजनीतिक ब्यक्तित्व , बुद्धिजीवि प्रति हार्दिक आभार ब्यक्त गर्दछौं ।

अन्तमा : विश्वभर फैलिरहेको कोराना भाईरस (कोभिट-१९) को प्रतिकूलका परिस्थितिमा विच यो गुरु योजना निर्माण गर्नु पर्ने भएको र यहाँहरु संपुर्णको सहयोग र सहकार्य विना संभव थिएन ।

अन्तमा : यो गुरु योजना गाउँपालिकाको योजना बिकासको एक मूल दस्तावेजका रुपमा रहने छ । आगाभि ५ बर्ष भित्र गुरु योजनालाई आधार मानेर गाउँपालिकाको रणनीतिक लक्ष्य, समर्ग बिकासको खाका , बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तय गर्न गरिनेछ । योजनावद्ध विकासमा यो प्रथम गुरु योजना आगामि योजनाका लागि आधारभूत दस्तावेजको रुपमा स्थापित हुनेछ ।

अध्यन टोली
नेत्र जीवन हिमालयन ईन्सिटिच्यूट अफ एग्रिकल्चर फरेष्ट्रि रिसर्च एण्ड डिपलेप्मेण्ट प्रा.लि
संर्पक नं : ९८४८३०३४१९

दुई शब्द

हिमा गाउँद्धारा निर्माण गरिउको यो गुरु योजना गाउँपालिकाको ईतिहासमा योजनावद्ध बिकासको अभ्यासमा प्रथम प्रयास हो। गुरु योजना मूलत : योजनावद्ध बिकास प्रयासको थालनी गर्नु , दिगो बिकास लक्ष्य हासिल गर्नु , गरिबि न्युनिकरण , सामावेशिकरण , योजना निर्माण सहभागितामूलक पद्धतीको ब्यहारमा कार्यान्वयन गर्नु , संस्थागत प्रणालीमा सुधार ल्याउनु र योजना तथा आयोजाहरुको परियोजना बैंकमा समावेश गरि बिकासको योजनावद्ध प्रयासलाई अगाडि बढाउने लक्ष्य रहेको छ।

नेपाल अधिराज्यको संबिधान , २०७२ , राष्ट्रिय योजना आयोगबाट जारी गरिएको पन्ध्रौ पञ्चवर्षिय योजना (२०७६/०७७-२०८०/८१) , स्थानीय सरकार संञ्चालन कार्यविधि (२०७४), कर्णाली सरकार योजना आयोजना आयोग द्धारा जारी गरिएको पञ्च बर्षिय योजनाको खाँका , नेपाल सरकारको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम , कर्णाली प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, गुरु योजना निमार्णका मार्गदर्शक दस्तावेजका रुपमा लिईएको छ।

गुरु योजनालाई कार्यान्वयन योग्य, प्रयोगात्मक र बास्तविक बनाउन स्थानीय स्तरका राजनीतिक कार्यकर्ता, वडा अध्यक्ष ज्युहरु , बुद्धिजीवि , शिक्षक विभिन्न वर्गका जन समुदाय संग ब्यापक छलफल , राय परार्मश , सल्लाह र सुम्काव समाहित गरिको छ।

बिकास प्रतिको स्पष्ट्र दृष्ट्रिकोण, योजनावद्ध बिकासको अभावमा लक्षित उपलब्धी हासिल गर्न नसकिने हाम्रो साझा बुझाई छ।

हिमा गाउँपालिकामा उपलब्ध सिमित स्रोत साधानले जनताका असिमित आवश्यकता , दिगो बिकास लक्ष्य, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक सरकारहरुका बिकास लक्ष्य, संभौता तथा प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्यन गर्ने चुनौतीको समना गर्न गुरु योजना एक कोशेढुङ्गा सावित हुनेछ भन्ने मैले विश्वाश लिएको छु।

यो गुरु योजनामा समावेश गरिएका लामो अवधिका रणनीतिक योजना तथा आयोजनाहरु संधिय सरकारसंगको साझेदारीमा सम्पन्न गरिने छन्। मझौला स्तरका योजना तथा आयोजनाहरुको हकमा प्रदेश सरकारको सहयोग तथा सहकार्यमा सम्पन्न गरिने छ। जनताका आधारभूत आवश्यकताहरु शिक्षा , कृषि , पशुपालन , स्वास्थ्य , खानेपानी तथा सरसफाई, सिंचाई विधुक्त तथा उर्जा, सडक , बन तथा वातावरण , विपत जोखिम ब्यवस्थापन जस्ता विषयगत क्षेत्र संग सम्बन्धित योजना/आयोजना तथा कार्यक्रमहरु गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत परिचालन गरि सम्पन्न गरिने छन्।

अन्तमा : संपुर्ण गाउँपालिका जन प्रतिनिधि , कर्मचारी , बासि आम जन समुदाय , महिला , बुद्धिजीवि, शिक्षक , पत्राकार र संपूर्ण सरोकारवाला निकायको सहयोगमा गुरु योजनामा र्निदृष्ट लक्ष्य तथा उद्धेश्य हासिल गर्न प्रतिबद्धता ब्यक्त गर्दछु।

रज बहादुर शाही
अध्यक्ष
हिमा गाउँपालिका , जुम्ला

कार्यकारी साराशं

१. हिमा गाउँपालिकाको परिचय

जुम्ला जिल्लामा विद्यमान १ नगरपालिका र ७ गाउँपालिका गरी ८ स्थानीय तहमध्ये हिमा गाउँपालिका पनि एक हो । हिमा गाउँपालिका कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत जुम्ला जिल्लाको दक्षिण पूर्वी दिशामा पर्ने प्रख्यात एतिहासिक , सांस्कृतिक सिंजा क्षेत्रमा अवस्थित छ । १३२.३२ वर्ग कि.मि भौगोलिक क्षेत्रफलमा रहेको यो गाउँपालिका, समुन्द्री सतहबाट २००० मिटर देखि ३८०० मिटरसम्मको उचाईमा रहेको छ । गाउँपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र पूर्वमा तिला गाउँपालिका पश्चिमा कालिकोट जिल्लाको सिमाना, उत्तरमा सिंजा गाउँपालिका र दक्षिण कालिकोट जिल्ला अर्न्तगत पर्ने तिलागुफा नगरपालिका बिचमा अवस्थित छ ।

हिमा गाउँपालिकाको सबैभन्दा होचो भाग हिमा नदिको तटिय क्षेत्र करिव २००० मिटरमा रहेको छ । हिमा नदिको वारिपारि खेतीयोग्य जमीन र बस्तिहरु रहेका छन् , भने सबै भन्दा अग्लो भागमा बिशाल घासे मैदान भएको मनोरम पाटनका क्षेत्रहरु रहेका छन् । पाटन क्षेत्र पशुपालन ब्यवशायकालीग चरन क्षेत्रका रुपमा रहेका छन् । यस क्षेत्रमा परम्परा देखि पशुपालन ब्यवशायकालीग महत्वपूर्ण क्षेत्रका रुपमा रहदै आई रहेको छ । पाटन क्षेत्र पशुपालनका अलवा विविधक्तायूक्त औषधि जन्य बहुमूल्य जडिबुटिको भण्डारको रुपमारहेको छ । प-र्या पर्यटनका दृष्टिकोणले पाटन क्षेत्र प्रचुर संभावना बाकेको क्षेत्रका रुपमा मान्यता प्राप्त गरिसकेको अवश्था छ । आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्ने र पाटन क्षेत्रलाई धार्मिक, सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक पर्यटन विकासको प्रमुख गन्तब्य बनाउने रणनीति यस गुरु योजना मार्फत गरिने छ ।

यस क्षेत्रमा कस्तुरी, मृग, कालिज, डाँफे, चिल, गिद्ध, बाज, नावो, टोटो, कस्तुरी, थार, बनेल, भालु, घोरल, स्याल, दुराँस , च्यार, च्याखुरा , भ्याकुर , झारल, नाउटोटो, रतुवा, गुना बाँदर, फग्रास, लरुवा, नाउर, फयाउरो, काँडे भ्याकुर, रातो पण्डा, झारल, रतुवा, चितुवा, बँदेल, मुनाल लगायतका उच्च हिमाली क्षेत्रमा पाईने जंगली जनावरहरुपनि प्रचुर मात्रमा पाईन्छन्, तथापि तुलनात्मक रुपमा जंगली जनावरहरु क्रमशः घटिरहेको अवस्था छ । यस क्षेत्रका प्रमुख आयआर्जनको श्रोतको रुपमा रहेको पशुपालन ब्यवशाय मूलत : भेडा पालन र घोडा, घोडी पालन ब्यवशाय रहेको भएता पनि यतायतका साधनको कारणले भेडा खास गरि घोडाको सामाजिक तथा आर्थिक मूल्यमा उदासिनता देखिएको छ । विशाल पाटन क्षेत्रलाई आधुनिक चरन क्षेत्रको विकास गरि आर्थिक पकेट क्षेत्रका रुपमा विकास तथा विस्तार गर्नु पर्ने एक प्रमुख सवाल तथा संभावनाका रुपमा रहेको छ ।

यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १३२.३२ वर्ग कि.मी.मध्ये खेती योग्य जमिनको क्षेत्रफल ३५.६० वर्ग कि.मि (२६.९) प्रतिशत रहेको छ । यस गाउँपालिकाको जंगलले ढाकेको भू भाग जम्मा क्षेत्रफल ६९.२३ वर्ग कि.मि (५२.३२) प्रतिशत रहेको छ । घासे मैदान , चरन क्षेत्र वा पाटन क्षेत्र जम्मा २४.०४ क्षेत्रफलमा फैलिएको छ, जसले जम्मा भूगोलको १८.१७ प्रतिशत भुगोलको हिस्सा ओगटेको छ । बलौटे माटो भएको भु भाग ०.४९ बर्ग कि.मि रहेको छ भने उक्त क्षेत्रले कूल भागको ०.३७ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको देखिन्छ । स.साना झाडी तथा बुट्यान भएको भू भाग जम्मा २.३३ प्रतिशत क्षेत्रफमा फैलिएको छ भने उक्त क्षेत्रले १.७६ प्रतिशत भुगोल ओगटेको छ । पानीले ०.३३ बर्ग कि.मि क्षेत्रफल ओगटेको छ भने त्यस क्षेत्रले कूल क्षेत्रफलको ०.२५ प्रतिशत क्षेत्रफलमा रहेको छ । भने बाझो जग्गाको ०.३० बर्ग कि.मि क्षेत्रफलमा फैलिएको छ भने बाझो जग्गाले कूल भुभागको ०.२३ प्रतिशत क्षेत्रफल ओगटेको छ ।

यस क्षेत्रको भौगोलिक अवस्थिति २९ डिग्री १२ मिनेट १० सकेण्ड उत्तरी अक्षांश देखि २९ डिग्री २० मिनेट २० सेकेण्ड उत्तरी अक्षांश र ८१ डिग्री ५५ मिनेट ५० देखी ८२ डिग्री ०२ मिनेट २५ मिनेट पूर्वी देशान्तर विच फैलिएको छ । यो गाउँपालिका जुम्ला जिल्लाको सदरमुकाम खलंगा बजार देखि दक्षिण पश्चिम दिशामा पर्दछ । हिमा गाउँपालिका साविकका कालिकाखेतु गाउँ बिकास समति, महाबैपातरखोला गाउँ बिकास समति र कालिकाखेतु गाउँ बिकास समिति समावेश गरी बनाइएको हो । यस गाउँपालिकालाई ७ वडाहरूमा विभाजन गरिएको छ । यस गाउँपालिका अन्तार्तगत जम्मा ७ बटा बडाहरु तपसिलका गाउँ बस्तिहरु रहेका छन् ।

बडा नं १ अर्न्तगत रहेका वस्तिहरु : बड्की, देहार गाउँ, आर्चाय लिही , तलिजिउला कोईरेली
बडा नं २ अर्न्तगत रहेका बस्तिहरु : शेर गाउँ, ओदी गाउँ,

बडा नं ३ अर्न्तगतका बस्तिहरु : मोफ्ला गाउँ, जोगिवाडा, चेमा गाउ
बडा नं ४ अर्न्तगतका बस्तिहरु : सिम्तली , जार्जि , खेतु, सानोचिउडी
बडा नं ५ अर्न्तगनका बस्तिहरु : कालिकाखेतु, बुह, बुगल , वाघबजार , बाझागाड
बडा नं ६ अर्न्तगनका वस्तिहरु : पात्तरखोला, जर्जि, दमाईवाडा , डाडावाडा , मर्चि
बडा नं ७ अर्न्तगनका बस्तिहरु : वाघ बजार , ठूलो चिउडी, र्जजि, जुगर, धाचु , माथि कुडु

हिमा गाउँपालिकाको जम्मा जनसंख्या १२,५८२ रहेका छ (**स्रोत :गाउँपालिका धरधूरी सर्वेक्षण २०७६**) जस मध्ये ६,०४५ महिला र ६,५३७ पूरुष रहेका छन् । बडा नं १ रहेको जम्मा जनसंख्या २२०४ रहेको छ । जसमा महिलाको जनसंख्या ११०३ र पूरुषको जनसंख्या ११०१ रहेको छ । बडा नं २ मा रहेको जम्मा जनसंख्या १३२३ मध्ये महिलाको संख्या ६०२ र पूरुषको संख्या ७२१ रहेको छ । वडा नं ३ को कूल जनसंख्या २०६५ मध्ये महिलाको संख्या ९६६ र पूरुषको संख्या १०९९ रहेको छ । वडा नं ४ को कूल जनसंख्या १४६४ रहेकोमा महिलाको संख्या ७२३ र पूरुषको संख्या ७४१ रहेको छ । वडा नं ५ को जम्मा जनसंख्या १८८७ रहेकोमा , महिलाको संख्या ८९७ र पूरुषको जनसंख्या ९९० रहेको छ । वडा नं ६ मा रहेको जम्मा जनसंख्या १६३६ मध्ये महिलाको संख्या ८१३ र पूरुषको संख्या मा ८२३ रहेको छ । भने वडा नं ७ मा रहेको जम्मा जनसंख्या २००३ रहेकोमा महिलाको संख्या ९४१ र पूरुषको संख्या १०६२ रहेको छ ।

सबैभन्दा बढि जनधनत्व वडा नं ४ मा रहेको छ , जसमा १८० जना प्रति बर्ग कि.मि का दरले बसोवास गर्दछन् भने सवभन्दा कम जनधनत्व भएको वडा नं १ मा प्रति बर्ग कि.मि ५७ जनाका दरले बसोवास गरेको देखिन्छ । (**स्रोत :गाउँपालिका धरधूरी सर्वेक्षण २०७६**) । हिमा गाउँपालिकामा रहेका कूल १९३४ घरधुरी रहेका छन् । बाहुन/क्षेत्री ठकुरीको जम्मा घरधुरी १५८९ दलित धरधुरी जम्मा ३१७ र अन्य धरधुरी १८ घरधुरी रहेका छन् । क्षेत्री र ठकुरी जातीको बाहुल्यता रहेको यस गाउँपालिका मानिसहरुको प्रमुख पेशा कृषि र पशुपालन रहेको छ । जडिवुटि संकलन तथा त्यसको ब्यापार पनि यस क्षेत्रको अर्थोपार्जनको मुख्य स्रोतको रुपमा रहेको छ । हिउँद महिनाहरुमा कामको खोजीमा भारत लगायत नेपालका विभिन्न शहरहरुमा जाने प्रचलन यहाँको सांस्कृतिक परम्पराका रुपमा रहेछ भने हाल युवा पुस्ताहरुमा ज्याला मजदुरी भन्दा पनि सिजलन ब्यापर गर्ने र आयआर्जन गर्ने अभ्यास रहेको छ । मूलत : यहाँको दिगो तथा भरपर्दो आर्थिक स्रोतका रुपमा पशुपालन ब्यवशायको प्रचुर संभावना देखिन्छ । हिमाली क्षेत्रमा भेडा , बाख्रा , घोडाघोडीको लागि उपयुक्त हावापानी , चरन क्षेत्र र परम्परागत अभ्यास भएकाले चरन क्षेत्रको विकास तथा विस्तार , पशुजन्य कच्चा पदार्थमा आधारित उधोगको स्थापना गरि युवा पुस्तमा यस पेशा प्रति आर्कषण बढाउने नीति यस गुरु योजना मार्फत गरिने छ । नाग्मा , गमगढि हुदै नेपालको प्रमुख पर्यटकिय गन्तब्य रारा जाने बाटोमा अवस्थित यस गाउँपालिकामा कृषि पर्यटन पूर्वाधार, स्वास्थ्य पर्यटन पूर्वाधार , धार्मिक पर्यटन पूर्वाधार, होटल पूर्वाधार र होम स्टेका लागि आवश्यक पूर्वाधार र तालिम दिई दिगो पर्यटन विकास गर्ने लक्ष्य रहेने छ ।

हिमा गाउँपालिकामा रहेका अधिकांश वस्तिहरु भिरलो भू-धरातलमा अवस्थित छ । यस गाउँपालिकाको धेरै बाझो घासे चरन क्षेत्रले ओगटेको छ भने जंगल क्षेत्रको प्रचु-याता रहेको छ । हिमा गाउँपालिकाको धरातलीय अवस्थाको सन्दर्भमा कुरा गर्दा यहाँ उच्च पहाडी भू-भागदेखि अग्ला-अग्ला बाह्रै महिना हिउँ पर्ने डाँडा, लेक, पाटन तथा हिमालहरू रहेका छन ।
यस गाउँपालिकालाई मूलप्रवाह क्षेत्र बनाएर अविरल बगिरहने हिमा नदी तथा अन्य खोलानालाहरु यहाँको मुख्य प्राकृतिक जल सम्पदाहरू हुन् । शितोष्ण तथा अल्पाइन हावापानी भएको यस गाउँपालिकामा गर्मीयाममा अधिकतम तापक्रम २४° सेल्सियस र जाडोमा न्यूनतम –४° सेल्सियससम्म पुग्छ । यस गाउँपालिकाको वार्षिक औषत वर्षा अधिकतम १५४.९४ र न्यूनतम बर्षा २.५४ मी.मी. रहेका । Trans-Himalayan Zone भएकाले मनसूनी वर्षा एकदमै न्यून हुन्छ भने हिउँद याममा उत्तरी भेगमा वर्षाको सट्टा हिमपात हुन्छ । यस गाउँपालिकाको अधिकांश भू-भागमा सुख्खा किसिमको जलवायु पाइन्छ । दक्षिण- पश्चिम भागमा मात्र केहि हदसम्म मनसूनी हावापानीको प्रभाव पर्दछ ।

प्राकृतिक स्रोत , साधानले सम्पन्न यस गाँउपालिका बहुमूल्य जडिवुटि जस्तै : जटामसी, कुट्की, बोजो, पदमचाल, सेतो चिनी, पाखनवेद, अतिस, सुगन्धवाल, वन लसुन, गुच्ची च्याउ, सेतोचिनी, चिराइतो, लौठ सल्लो , चिराइतो, धुप जरी, कटुके, बिष जरा, धुपी, हात्तीजरा, भुल्ने, लसुन, यार्सागुम्वा, खिरङलो, घुच्ची, चोत्रो, ढटेलो, निनयजरी, वायोजरी, सिलाजु, कालादाग, स्याऊ ओखर, लौठे सल्लो, पाखनवेद, हातेजडी, सतुवा, टिमुर र बाज, गुराँस, सल्लो,

उत्तीस, देवदारअत्तिस, सतुवा, वनमूला , काटेकान्छि , रगतबुझो, निर्वेशी , गन्नाईनो, वायोजडि, पाखनवेद, बनचुत्तो, मच्चाईनो, लौटसल्ला, हातपसारो, धुपी , चिराईतो, पदमचाल, गोडामच्चो, रामतुलसी, गौतपाती, तित्तेताती, विषपिरे, विषमह, मौरमुलो, पारे, कटुको, सुगन्धवाल, काव्र, गुच्ची च्याउ, कालादाना, नारु (स्थानीय स्तरमा साबुनको रुपमा प्रयोग गरिने जडिवुटि, चडिमालो, भागमिालो, उत्तिस, पाँचऔले, यार्सागुम्वा, कुरिलो, नीनाईजरि, बायोजरि । यस गाउँपालिकामा रहेका जडिवुडिको उचित व्यवस्थापन , संरक्षण , संर्वद्धन गर्न र स्थानीय स्तरमा जडिवुटि जन्य उधोग स्थापना गर्न विज्ञ मार्फत अध्ययन गरि कार्यान्वय गरिने छ ।

हिमा गाउँपालिकामा अति दुर्लभ तथा लापउन्मुख जंगली जनावर तथा चराहरुको बासस्थान रहेको छ । यस पालिकाम हिमाली क्षेत्रमा पाईने चराहरु लगायत केही चुरे क्षेत्रमा पाईने मुनाल जातको चरापनि पाईने स्थानीयको राय रहेको छ । मूलत : यस क्षेत्रमा डाँफे, कालिज, च्याखुरा, फडरास, लडुवा, बनकुखुरा, सिमखोरे, चाँचड, च्यार, रातीआँखे, मूसैला, भ्याकुर, काडे भ्याकुर, मालुवा, परेवा, चिल, बाज, काँग, गडुल,च्यार, खुस्या, तारिउलो, गडिमाले, डुकुर, तिथ्यो, मिस्यामिस्त्री, टुरु, दिकिल्चो, स्याकुनो, करेकाग, बाउटो, प्यारिकाग, डुफेनी, चुक्को, भगेरो, चिच्चियो, सुन्टला, न्याउला,चमेरो, कुईयारो, भदायो पाईन्छन् । काडे ब्याकुर जुन लोपोन्मुख चराको सूचीमा सुचिकृत छ , हिमा गाउँपालिका वडान नं २ ओदी गाउँमा प्रसस्त पाईन्छ ।

गाउँ कार्यपालिकाको अर्को निर्णय नभए सम्म वडा नं. ७ को कन्चन हिमा नदिको काखमा रहेको बगर बजारमा रहेको छ । यस जिल्लामा संघीय संसद अर्न्तगत प्रतिनिधि सभा सदस्यका लागि एक वटा निर्वाचन क्षेत्र तथा प्रदेश सभाका लागी २ वटा निर्वाचन क्षेत्र रहेको छ । हिमा गाउँपालिका प्रदेश 'ख' अन्तर्गत पर्दछ । हिमा गाउँपालिकाको धरातलीय अवस्थामा विविधतायुक्त रहेको पाइन्छ । हिमा नदीको दाँया बाँया रहेको समथर फाँटमा खेती योग्य जमिन , स्याउ खेतीकालागि पकेट क्षेत्र पर्दछन् । हिमा नदिको बारि पारि र नाग्म गमगढि (रारा)सडक मार्गको किनारमा रहेको मनोरम क्षेत्रलाई फलफूल तथा तरकारी पकृट क्षेत्रका रुपमा विकास गर्न सकिन्छ । हिमा नदिमा रहेका कलात्मक परपस्परागत काठे पूलहरु पर्यटकिय हिसावमा आर्कषणका केन्द्रका रुपमा रहेका छन् । यी काठे पुलहरु निमार्णले यस क्षेत्रको सांस्कृतिक, एतिहासिक, पुरातात्विक धरोहरका रुपमा स्थापित छन् । यस क्षेत्रमा निमार्ण गरिएका काठे पूलहरुको निमार्णमा प्रयोग भएको परम्परागत ज्ञान, सीप प्रविधि आधुनिक ईन्जिनियरिङ्ग क्षेत्रले अध्ययन अनुसन्धान गरि स्थानीय स्रात साधनको प्रयोगद्धारा गरिन विकासलाई प्राथामिकता दिई अन्यत्र विस्तार गर्ने गाउँपालिकाको लक्ष्य रहेको छ ।

२. गुरुयोजना तयार गर्दा अपनाइएको विधिः

गाउँ कार्यपालिकाको आयोजनामा गाउँसभा, कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी र स्थानीय सरोकारवालाबीच साझा धारणा, बुझाइ र कार्ययोजना तयार गर्न २०७७ चैत्र ८ गते एक गाउँपालिकास्तरीय अभिमुखीकरण कार्यशालाको आयोजना गरियो । यस कार्यशालामा गाउँसभा तथा कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा गाउँ विकासका सरोकारवालालाई गाउँपालिकाको गुरुयोजनाको आवश्यकता, तयारी विधि तथा प्रक्रिया, ढाँचा, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण गर्ने औजार, विधि तथा प्रक्रियाको बारेमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको थियो । विज्ञ टोलिबाट स्थलगत अवलोकन तथा गाउँपालिकाको पदाधिकारी र स्थानिय जनतासँगको छलफल तथा GPS and GIS Enabled Data Tapping गरेको तथ्याङ्कलाइ GIS Software मार्फत तयार गरियो र सम्वन्धित क्षेत्रको विज्ञहरुको संलग्नतामा यो प्रतिवेदन तयार पारिएको छ ।

३. हिमा गाउँपालिका गुरुयोजनाको मुलभुत विशेषताहरु

दीर्घकालीन सोच (Long Term Vision) गाउँपालिकाको दीर्घकालीन लक्ष्यको आदर्शात्मक अवस्थाको हो । सामान्यतया दीर्घकालीन सोचले वर्तमान अवस्था (Existing Stage) बाट भविष्यमा पुग्ने एउटा इच्छित अवस्था (Desired Stage) दर्साउँछ । यस अवस्थामा निश्चित समयावधि किटान नभए पनि दीर्घकालीन प्रकृतिको हुन्छ र यस सोचले आदर्शवादी अवस्था झल्काउँछ । यस्तो आदर्शात्मक अवस्थाका तर्फ योजना उन्मुख भए मात्रै दीर्घकालीन सोचले परिकल्पना गरेको इच्छित अवस्थामा पुग्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकाको गुरुयोजनामा मुख्यतया: कृषि, पशुपालन, जडिबुटीको दिगो रुपमा संवर्धन तथा संकलन, सडकको सुधार तथा विस्तार, फलफुल खेति, शिक्षा क्षेत्रमा आवासिय विधालय, हिमा नदिको पानी लिफ्ट सिंचाई प्रणाली मार्फत खेती बारीमा पू-याई सफल परिक्षण भैसकेको अवश्था छ भने यो प्रणालीलाई विस्तार गरिने छ । खेलमैदान तथा मनोरन्जन पार्कको निर्माण, संस्थागत

विकास तथा आवश्यक भवन संरचना निर्माण, पर्यटकिय क्षेत्रको पहिचान तथा प्रवर्धन, अस्पताल निर्माण, गरिब, दलित, विपन्न बालबालिकाहरुको आधारभूत शिक्षाको सूनिश्चिताकालागि हिमागाउँपालिका मार्फत रुपेल्लीदेवी आ वि, महादेव आ वि, लक्ष्मीदेवल आ वि, आचार्य लिही आ वि, रुपाकोट आ वि, जनता शिव आ वि, देवारगाउँ आ वि, रिखिदेउ आ वि, विष्णु आ वि, जोगीबाडा आ वि बिधालयमा आवाशिय शिक्षा संचालन गरिएको अवश्था छ । आगामि दिनहरुमा आवाशिय विधालयमा आवश्यक संपुर्ण भौतिक पूर्वधार बिकास गर्नु र शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने शैक्षिक लक्ष्य रहेको छ भने यस क्षेत्रका संपूर्ण शैक्षिक संस्थाहरुको पूर्वाधार लगायत सर्मग्र विकास गर्न यो गुरु योजना परिलक्ष्ति शिक्षमा सुधार जलविद्युत निर्माण, हेलिप्याड निर्माण, आदी योजनाहरु समेटिएका छन् । गुरुयोजनामा प्रस्तावित केही योजना छोटो अवधिमा नै सम्पन्न गर्न सकिने किसिमको छ जुन सम्पन्न गर्न ५ वर्ष भन्दा कम समय लाग्ने अनुमान छ । मध्यम समयावधिको योजनाहरु रणनितिक तथा दीर्घकालीन किसिमका पनि रहेका छन् । यस आयोजना सम्पन्न गर्न ५ देखी २० वर्ष प्रस्तावित गरिएको छ ।

दीर्घकालीन रणनीतिक योजना तथा आयोजना (Long-Term Strategic Projects):

आगामी पाँच बर्ष भित्र प्रस्तावित दिर्धकालिन रणनीतिक योजना तथा आयोजनाहरुका हकमा यी योजना तथा आयोजनहरु रणनीतिक महत्वका र पालिकास्तरका गौरवका आयोजनाहरु हुने छन्। उक्त आयोजना परियोजना सम्पन्न गर्नकालागि गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोतले सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, भौतिक तथा प्राविधिक संभाब्यता अध्ययन, Detail Project Report (DPR), आवश्यक बातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA- Environment Impact Assessment) सहित Project Bank मा आवद्ध गराई संधीय सरकार, प्रदेश सरकार, अन्य भगीनी नगर/गाउँपालिका तथा अन्य दातृ निकाय संग साझेदारी र सहकार्य गर्ने रणनीतिक लक्ष्य लिईने छ । शिक्षा, स्वास्थ्य , खानेपानी तथा सरसफाई , कृषि , पशुपालन, घरेलु तथा साना उधोग, विधुत्त तथा उर्जा, पर्यटन, सडक, बन तथा बातावरण, प्रकोप जोखिम न्युनिकरण, climate change adaptation लगायत अन्य पूर्वाधारका क्षेत्रको विकास विस्तार गर्नु यस गाउँपालिकाको रणनीतिक लक्ष्य रहेको छ । खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रमा हाल संचालनमा रहेका खानेपानी आयोजनाहरुको बस्तुगत विवरण, अवस्था अध्ययन गरि आवश्यक निर्माण तथा मर्मत संभारका कार्यक्रम लागु गरिने छ । साथै बृहत खानेपानी आयोजनाहरु संभाब्यता अध्ययन गरि एक घर एक धारा नीतिमा क्रमश जाने रणनीति अवलन्वन गरिने छ । विधुत्त तथा उर्जाको विकास , विस्तार र स्तरउन्नतीकालागि राष्ट्रिय प्रशारण लाईनकालागि आवश्यक पहल र लागत साझेदारी समेत गरिने छ र चलिरहेको लधु जलविधक्तको पूर्वाधार विकास र दिगो ब्यवस्थापनकालागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिने छ । सौर्य उर्जा, हावा उर्जाको पनि औचित्यपूर्ण प्रयोग गर्ने नीति लिईने छ । बन तथा बतावरण क्षेत्रको दिगो ब्यवस्थापनकालागि आवश्यक नीति अवलम्वन गरिने छ । बस्ति विकास तथा Market center विकास तथा विस्तारकालागि संभाब्यता अध्ययन गरि आवश्यक एकिकृत विकास मोडल मार्फत पूर्वाधारको विकास गरिने छ । सडक क्षेत्रमा हिमा गाउँको Rural Municipality Transport Master Plan विज्ञ मार्फत बनिसकेको र यसमा प्रस्तावित रणनीतिक सडक - नाग्मा हुदै गमगढि, बाजागाड रुपी छडा सडक, बड्की ओदी कालिकोट बाजुरा सडक, रिङ्ग रोड र लिङ्क रोडको निर्माण तथा आवश्यक स्तरउन्तत्ति गरिने छ ।

मझौला योजना तथा अयोजनहरु (Mid-Term Strategic Projects):

गुरु योजनामा प्रविष्ट गरिएका मझौला योजना तथा आयोजना हरुको हकमा दीर्घकालीन योजना तथा अयोजना जसरी आवश्यक प्राविधिक संम्भाब्यता अध्ययन गरि, आवश्यक पूर्व तयारीका दस्तावेज सहित मूलतः कर्णाली प्रदेश सरकारलाई प्रस्तावना पेश गरिने छ भने हिमा गाउँपालिकाको लागत साझेदारीमा मझौला योजना तथा आयोजनाहरु सम्पन्न गरिने छन् । पशुपालन क्षेत्र आर्थिक विकासको मुख्य पेशाको रुपमा रहेकोले यस क्षेत्रलाई बिशेष प्राथामिकताको क्षेत्रका रुपमा लिईने छ । र आवश्यक पूर्वाधार विकास , चरन क्षेत्र विकास , तालिम तथा उधोग स्थापन र बजारिकरणका प्याकेज कार्यक्रम संचालन गरिने छन् । साथै उन्नत जातको प्रतिस्थापन र नश्ल सुधार कार्यक्रमलाई अभियानका रुपमा संचालन गरिने छ । भने घोडक प्रजातीको समाजिक महत्व र लोपउन्मुख अवश्थामा रहेकाले यस तर्फ विशेष ध्यान दिने र विज्ञ मार्फत अध्ययन अनुसन्धान गरिने छ ।

साना योजना तथा आयोजनाहरु (Short-Term Projects):

बर्तमान कोराना संक्रमणको जोखिम संग लड्न र संक्रमण कम गर्न स्वास्थ्य सेवा प्रणालीमा सूधार गरिने छ । यस बर्षको बजेट तथा कार्यक्रममा कोरना संक्रमण, यसको जोखिम न्युनिकरण, राहत वितरण, करेन्टाईन ब्यवस्थापन र स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य कर्मीहरुको अहम हितमा लागाईने छ । ससारभर माहामारिका रुपमा फैलिरहेको कोराना भाईरस (कोभिड- १९) को प्रकोपलाई समयमानै नियन्त्रण गर्न आवश्यक पूर्व सर्तकता अपनाउने,

संक्रमतिहरुको उपचारकालीग स्वास्थय क्षेत्रको संरचनागत तथा प्रणालीगत विकास , सुविधार तथा विस्तार गरि स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत जनशत्तिको आत्मबल बढाउन आवश्यक नीति तथा कार्यक्रम ल्याउने लक्ष्य रहेको छ । जनताको आधारभूत आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न, गरिवि न्युनिकरण गर्न, स्वरोजगार अभिवृद्धि गर्न, जनताको मौलिक हक स्थापित गर्न, समावेशिता, सहभागिता, सहकार्यतालाई सुनिश्चित गर्न र निरन्तरता दिन गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत, संघ तथा प्रदेश सरकारका तर्फवाट वित्तिय हस्तारण भएको स्रोत तथा करबाट उठेको रकम, जनश्रमदान सहित सम्पान गरिने योजना तथा आयोजनाहरु यस अर्न्तगत पर्दछन् । गुरु योजना समाहित भएका योजना आयोजनाहरु क्रमशः प्राथामिकता क्रम निर्धारण गरि विषय क्षेत्रगत रुपमा कार्यान्यनको चरण लिईने छ । यस किसिमका आयोजनाहरु समयमै सम्पन्न भएमा हिमा गाउँपालिका अरु स्थानिय तह भन्दा अब्बल सावित हुनेमा कुनै शंका छैन । साथै सामाजिक तथा आर्थिक जीवनस्थरमा परिवर्तन ल्याउने दिर्घकालिन सोचबाट Master Plan Report of Hima Rural Municipality प्रस्तावित भएका तथा गाउँपालिकाको मात्र आयस्रोत पर्याप्त नहुने कुनै न कुनै वाहिरी दाता वा संघिय तथा प्रादेशिक सरकारको अनुदान आवश्यक पर्ने आयोजनाहरु प्रस्तावित छन्। हिमा गाउँपालिकाको गुरु योजनामा यथार्थपरक तथा कार्यान्वयन गर्न सम्भव हुने योजना तथा स्थानिय बासिन्दाका साथै जनप्रतिनिधिहरुको सल्लाह र सम्वन्धित विज्ञको विज्ञतामा आधारित भएर वनाइएको हुनाले यसको सहि कार्यान्वयन गरी यस प्रतिवेदनको मार्गनिर्देशन पालन गरि आयोजना छनौट तथा सहि तरिकाले कार्यान्वयन भएमा निश्चय नै पनि समाज र समग्र गाउँपालिका लाभान्वित हुनेछ । साथै आर्थिक अवस्था र जनशक्तिको उचित व्यवस्था गरेर आयोजना अघि बढाउन सल्लाह दिइन्छ ।

सबै भन्दा होचो भागमा हिमा नदि बगिरहेको छ । बस्ति र खेती योग्य जमीन करिब हिमा नदिको केहि माथि अग्लो भागमा अवस्थित हुनुले , खेती योग्य जमीनमा सिंचाई सुविधा नहुनु तर तल हिमा नदि बेकम्मा बगिरहनु एक विडम्वना रहेको थियो । हिमा गाउँपालिकाले लिफ्ट सिंचाई प्रणाली मार्फत हिमा नदिको पानीलाई बस्ति र खेती योग्य जमीनमा सिंचाई सुविधा पु-याउने लक्ष्य राखि सफल परिक्षण समेतभै सकेको सर्न्दभवमा आगामि दिनहरुमा पानीको श्रोतका आधारमा संपूर्ण खेती योग्य जमीनमा सिंचाई सुबिधा पू-र्याउने, कृषि क्षेत्रमार्फत स्थानीय स्वरोजगारि प्रवर्द्धन गर्ने , उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरि आर्थिक सम्बृद्ध हासिल गर्ने लक्ष्य रहेको छ । शिक्षा क्षेत्रलाई प्रमुख प्राथामिकताको क्षेत्रका रुपमा लिईने छ । गरिब, दलित, विपन्न, आर्थिक, सामाजिक रुपमा संकटमा रहेका र संपूर्ण सहित परिवारका बालबालिको शिक्षाको आधारभूत तहसम्मको शिक्षाको पहुचॅको सुनिश्चित गर्न र गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न प्रविधि मैत्री , पूर्वाधार सम्पन्न आवासिय विधालयको स्तरउन्तत्ति गरिने छ । र संपूर्ण वालविकास केन्द्र देखि आधारभूत, माध्यामिक तथा प्राविधिक धारका विधालयहरुको भौतिक पूर्वाधार विकास र गुणस्तर सूधारकालीग आवश्य नीति तय गरि योजनवद्ध कार्यक्रम लागु गरिने छ । कृषि क्षेत्र अर्न्तगत स्याउ जोन, कृषिका विविध बालीहरु र फलफूलहरु पकेट क्षेत्र बिकास तथा विस्तार गरि उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरिने छ र स्थानीय स्तरमा स्वरोजगार प्रर्वद्धन गरिने छ । साना, मझौता तथा ठूला सिंचाई आयोजनाहरु संघ, प्रदेश र आन्तरिक स्रोत परिचालन गरि निर्माण तथा सिंचाई प्रणालीगत सूधार गरिने छ ।

४. निश्कर्ष

गुरुयोजना तयारीका लागि गाउँपालिकाबाट प्राप्त कार्यविधिमा उल्लेख गरिएको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार उपयोग गरी प्राथमिक तथ्यांक संकलन गरी यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण संकलन गरियो । तथ्याङ्क संकलनका क्रममा स्थानीय स्तरका शिक्षक तथा गाउँपालिका अर्न्तगतका विषयथत कर्मचारीहरु परिचालन गरि घरधुरी संर्वेक्षण फारम मार्फत तथ्याङ्क संकलन कार्य सम्पादन गरिएको थियो । हिमागाउँ पालिका अर्न्तगत पशु शाखा प्रमुख श्री नरसिंह थापा लगायतका ३ जना टोली मार्फत तथ्याङ्क संकलन कार्यलाई बस्तुनिष्ठ, विश्वाशनीय , भरपर्दो र सार्न्दभिकताको सुनिश्ति गर्न अनुगमन समेत गर्ने व्यवस्था गरिएको थियो । आवश्यक तथ्याङ्क संकलन कार्यमा महत्वपूर्ण भुमिका निर्वाह गर्ने गणक तथा सूपरिवेक्षक कर्मचारीहरुलाई गाउँपालिका धन्यवाद व्यक्त गर्दछ ।

हिमा गाउँपालिकाको सामान्य परिचय

सि.नं	बिषय बस्तु	बिवरण
१.	भौगोलिक विवरण	जम्मा क्षेत्रफल : १३२.३२ वर्ग कि.मि
		अक्षांश : २९ डिग्रि १२ मिनेट १० सकेण्ड उत्तरी अक्षांश देखि २९ डिग्री २० मिनेट १० सेक.ण्ड उत्तरी अक्षांश सम्म
		देशान्तर : ८१ डिग्री ५५ मिनेट ५० स.केण्ड पूर्वी देशान्तर देखि ८२ डिग्रि ०२ मिनेट २५
		सामुन्द्रिक सतह देखिको उचाइ : २,०००-३८०० मि. सम्म
		हावापानी : शुष्क तथा समशितोष्ण
		तापक्रम : अधिकतम २४ डिग्री सेलसियस र न्युनतम माईनस ४ डिग्री सेलसियस
		बर्षा : अधिकतम १५४.९४ मि.मि , न्युनतम् : २.५४
		हिमपात : अधिकतम (७.२७) र न्युनतम : ० मि.मि
		औषत वायुको चाप : ५ माईल प्रति घण्टा भन्दा कम
		साविकका गा.वि.सहरु : बड्की , कालिकाखेतू र महावैपातरखोला
२	जनसांकिय बिवरण	जम्मा जनसंख्या : १०,५५३ (२०६८) , र १२५८२ (घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६
		पुरुष : ६,५३७ जना र महिला : ६०४५ जना
		जम्मा घरधुरी संख्या : १९३४
		जन धनत्व : ९५.०९ प्रति व्यक्ति , प्रति वर्ग कि.मि
		औषत लिङ्ग : १०८.१४
३.	आर्थिक विवरण	मुख्य पेशा : कृषि , पशुपालन , जडिबुडि संकलन , सिजनल व्यापार , बैदेशिक व्यापार (भारत लगायत) , सिजलन ज्यालामजदुरी आदी ।
		मुख्य अन्नवाली : मर्कै, जौ, गहुँ, कोदो, धान , आलु, फापर , चिनो, कागुनो आदी ।
		प्रमुख आर्थिक स्रोत : पशुपालन व्यवशाय, कृषि , जडिवुटि संकलन , जडिवुटि व्यपार , सिजनल ज्याला मजदुरी आदी ।
५.	सामाजिक बिवरण	प्रमुख वस्तिहरु : आर्चाय लिही , देवार गाउँ, बड्की , ओदी , काईरेली , रिखिदेउ , शेरगाउँ, मोफ्ला , चिमा , जोगिवाडा , सिमतलि , जर्मि , चिउडी , डाडा वाडा , दलित वाडा , माझघर कुडु , धाचु गाउँ, र्मचि , खलढुङ्गा आदी ।
		प्रमुख बजार केन्द्र : देवार गाउँ, कोईरेली , मोफ्ला , चिमा, जोगिवाडा , जुगार बजार , कैलास बजार , बाजागाड कोटगाउँ, डाडावाडा , दलित वाडा , माझघर जरनाली , जुगाड बजार , वाघ बजार , बड्की आदी ।
		मुख्य जात/जाति स ब्रमण, क्षेत्री , ठकुरी , कामि , सार्की, आदी ।
		साक्षरता प्रतिशत : ६७.८३ प्रतिशत
		भाषा : नेपाली (६९.५९) , जुम्ली खस भाषा मात्र : ३०.४१
		धर्म : हिन्दु (५७.६८) , क्रिस्टियन : ०.१ प्रतिशत
		भेष भुषा : पुरुष हरुकालागि दौरा सरवाल , ढाका टोपी , कोट, फेटा, स्टकोट, सर्ट, पाईज्ट र महिलाहरुका : धोती , चोलो , गुन्यु , पछौरा आदी ।
		मुख्य चाड पर्वहरु :दशैं, तिहार, जनै पूर्णिमा , माघे संक्राति , साउने संक्राति , चैते दशैं, हरितालिका तिज, बैशाख पूर्णिमा, कार्तिक पुनी , विभिन्न धार्मिक मठ मन्दिरहरुमा मष्ट भवानी पुजा ।
		खाना पकाउने ईन्धन : दाउरामा आश्रित परिवार संख्या : १९२० (९६.४३)
६.		सडक : ६०.६७ ग्रवेल : ९.७ कच्ची : ५१ कि.मि ५६.३० कि.मी,
		नजिकको एयरपोर्ट बाट दुरी : ३७ कि.मि जुम्ला एयरपोर्ट बाट
		मुख्य यतायतका साधनहर : बस, ट्रक, जीप , मोटरसाईकल, घोडा

	भौतिक पूर्वाधारको अवश्थाको बिवरण	खनेपानीको उपलब्धता : निजी धारा प्रयोग कर्ता : ६.३१ प्रतिशत , सार्वजनिक धारा प्रयोगकर्ता : ९२.४५ प्रतिशत , ईनार वा कुवाको पानी प्रयोगकर्ता : ०.२६ प्रतिशत , मूलको पानी प्रयोगकर्ता : ०.९८ प्रतिशत शौचालयको अवश्था :
		बिधुतको उपलब्धता : ९७१ घरधुरी (५०.२१.) प्रतिशत , सोलार : ९५० घरधुरी (४९.१२
		संचार सुविधा : ८९.५६
ट।	भू उपयोग विवरण	बाझो जग्गा : ०.२३ प्रतिशत
		आवाधि जगा : २६.९ प्रतिशत
		जंगल क्षेत्र : ५२.३२ प्रतिशत
		घासे मैदान :१८.१७ प्रतिशत
		बलौटे माटोको क्षेत्र : ०.३७ प्रतिशत
		झाडी क्षेत्र : १.७६ प्रतिशत
		पानीले ओगटेको क्षेत्र : ०.२५ प्रतिशत
८.	संस्थागत बिवरण	हिमा गाउँपालिकाको कार्यालय , कालिकाखेतु, वडा नं : ४ र ५
		जम्मा वडा संख्या : ७
		वईवसाईढ : http://himamun.gov.np/
ड।	Contact Address	संर्पक नं : +९७७--९८५८३२०४०२ / ९७७-९८४८१२२२५६
		ईमेल : ito.himamun@gmail.com

This Page is Intentionally Left Blank

परिच्छेद १

१.१ पृष्ठभूमि

गुरु योजना गाउँपालिकाको गतिशिल, दिगो, योजनावद्ध बिकास तथा समृद्धि हासिल गर्ने ध्ययले तयार पारिएको तथ्यपरक तथ्याङ्क तथा सूचनामा आधारितभै तयार गरिएको तर्फबद्ध खाका हो । गुरु योजना भित्र गाउँपालिकाको पाश्वप चित्र , जनसंख्या , भौगोलिक , समाजिक , सांस्कृतिक, आर्थिक , बातावर्णिय क्षेत्रको बस्तुगत विवरण , सुचना तथा तथ्याङ्क संकलन , बिश्लेषण र सुझाबहरु समावेश गरिएको छ । यस गुरु योजनामा शिक्षा, स्वास्थ्य , कृषि , पशुपालन , खानेपानी तथा सरसफाई , सिंचाई, पर्यटन पूर्वाधार , सडक , बस्ति विकास , सामुदीयक संस्था, सूचना तथा सञ्चार वन तथा वातावरण, विपतजोखिम ब्यवस्थापन र भू उपयोग , ग्रमीण उधोग लगायतका विषयगत क्षेत्रहरुको आधारभूत तथ्याङ्क संकलन, बिश्लेषण गरि भविष्यमा आख्तियार गरिने रणनीतिति समेत समाहित गरिएको छ ।

नेपालमा योजनावद्ध विकासको शुरुवात बि.सं २०१३ (१९५६ ई.सं) भएको हो । जनताका असिमित आवश्यकता , चाहाना र मागहरुलाई उपलब्ध स्रोत साधनकाको उधिकतम सदुपायोग गरि राष्ट्रिय परिलक्ष्य हासिल गर्न योजनाबद्ध विकासको प्रयासको थालनि गरिएको हो । दिगो बिकास लक्ष्य (Sustainable Development Goals) , नेपाल अधिराज्यको संबिधानमा उल्लेखि राज्यका निर्देशक सिद्धान्त , मौलिक हकको प्रत्याभूती , राष्ट्रिय योजना आयोग तथा प्रादेशिक सरकारका रणनीतिक योजना, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय योजनाका खाँका, राष्ट्रिय , प्रादेशिक तथा स्थानीय स्तरमा विषय विज्ञ, जन प्रतिनिधि , सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायका प्रतिनिधि तथा आम जनसमुदायको राय, सुझाव र परार्मश गुरु योजना निर्माणका मूलभूत आधारहरु हुन ।

बृहत दृष्ट्रिकोणले हेर्दा गाउँ/नगरपालिक स्तरिय गुरु योजना निर्माणमा स्थानीय शासन संचालन कार्यविधि ऐन बि.सं २०७४ (२०१७) र राष्ट्रिय शहरि बिकास रणनीति २०७२ (२०१५) मुख्य कानुनी र बैधानिक आधार मानिन्छन् । एकिकृत बिकास, भू उपयोग रणनीति , यतायत तथा अन्य बिषयगत क्षेत्र संध सम्बन्धित संस्थागत संरचना र क्षमताका समेतलाई अध्ययन विश्लेषण गरि गुरु योजना निर्माणको आधारका रुपमा लिईएको छ ।

स्थानीय शासन संचालन कार्यबिधि ऐनमा स्थानीय आवश्यकतामा आधारित, सहभागितामूलक र अधिकारमूखि अबधारणामा आधारित पद्धति अनुरुप स्थानीय बिकासकालागि मौलिक स्वरुपको दिगो तथा समावेशिमूलक योजना निर्माण गर्न सकिने कानुनी प्रावधानलाई मूर्त रुपदिन यो गुरु योजना निर्माण गरिएको छ । यसमा गुरु योजना निर्माणका हरेका प्रक्रियालाई प्रस्ट बुझिने गरि उल्लेख गरिएको छ ।

गुरु योजना निर्माणको उद्धेश्य : दिगो, भरपर्दो ब्यवस्थित , योजनावद्ध बिकासको खाँका तयार गरि उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम परिचालन गर्ने र जनताका आधारभूत आवश्यता , चाहाना र मागहरु परिपूर्ति गर्दै, गरिबि न्युनिकरण, शशक्तिकरण गरि अन्तमा जनताको जीवन स्तरमा सुधार गर्नू रहेको छ ।

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका शिक्षा, स्वास्थ्य , खानेपानी तथा सरसफाई , सिंचाई , सडक , कृषि , पशुपालन ,पर्यटन पूर्वाधार , आर्थिक पूर्वाधार विकास, यतायत , बन तथा वातावरण क्षेत्रको वर्तमान अवश्थाको यर्थात चित्रण गरिएको छ । विषयगत क्षेत्रको योजनावद्ध बिकासकालागि दिगो तथा रणनीतिक योजना तथा आयोजनाहरु समावेश छन् । लामो अवधिका रणनीतिक योजना तथा आयोजनाहरु संधीय सरकारसंगको साझेदारीमा कार्यान्वयन गरिने छन् । गुरु योजनाहरुमा समावेश गरिएका मझौला योजना तथा आयोजनाहरुको कार्यान्वयन कर्णाली प्रदेश सरकारको सहयोग तथा सहकार्यमा गरिने छन् भने साना योजना तथा आयोजनाहरु गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गरि जन सहभागिता मूलक पद्धतीबाट कार्यान्वयन गरि , जनताका आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्ति गरिने छ ।

जनताको दिगो आयआर्जनको आवश्यकता र सुदृढ जीवन पद्धतीको बिकासकालागि यतायतको पहुँच, सूचना तथा संचारमा सहज पहुँच , कृषि तथा पशु क्षेत्रका उत्पादन सामाग्रीहरुको बजारीकारणको सुनिश्चितता , गुणस्तरीय शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवा लगायतका आधारभूत सेवा सहज पहुँच आधारभूत सूचकाङ्कका रुपमा रहेका छन् । हिमा गाउँपालिको जनसंख्या र भू उपयोगको अवश्था अध्यन गर्दा कृषि तथा पशुपालन ब्यवशाय मार्फत दिगो आर्थिक बिकासको लक्ष्य हासिल गर्न सकिने देखिन्छ । दिगो बिकासको रणनीतिक लक्ष्यले स्थानीय स्तरको आर्थिक बिकासमा गुणात्मक बहु आयामिक असर रहन्छ ।

गाउँपालिका स्तरको गुरु योजना र गाउँपालिका स्तरको यातायत गुरु योजना प्रस्तवना तयरी गर्न र प्रतिवेदन तयारी गर्न विभिन्न चरणहरुको सिफारिश गरिएको छ । सोहि सिफाशिका आधारमा नेपाल अधिराज्यको संविधान , २०७२ ले परिभाषित गरेको संधिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्क शासन व्यवस्थाको सवलिकरणकालागि नेपालमा तीन तह संधिय , प्रादेशिक र स्थानीय स्तरमा संबैधानिक व्यवस्था सहितका सरकारहरु संचालनमा छन् ।

स्थानीय स्तरमा सरकारको योजनवद्ध विकास प्रयासलाई सफल पार्न , सहभागितामूक योजना तथा आयोजनाको छनौट गरि जनताका दिगो आर्थिक बिकास सहित समर्गमा बिकास गर्नै उद्धेश्यले गुरुयोना मार्फत स्थानीय स्रोत परिचान गर्न यो गुरु योजना निर्माण गरिएको छ ।

गुरु योजना निर्माणमा विषयगत तथ्याङ्क संकलन , विश्लेषण गरि स्रोतको न्यायोचित वितरण गर्न , गाउँ कार्यपालिकलाई तथ्य तथ्याङ्कका आधारमा स्रोत परिचलान गर्न व्यवस्थापनलाई नीति , बजेट तथा कार्यक्रम लागु गर्न र कार्यक्रमको प्रभावकारीता तथा नतिजाको लेखाजोखा गर्न यो गुरु योजनाको महत्वपूर्ण भुमिका रहने छ ।

गुरु योजना निर्माण प्रक्रियामा हिमा गाउँपालिकाका जन प्रतिनिधि मार्पत राजनीतिक स्तर र तथा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सहित विषयगत शाखा प्रमुखहरुको स्तरमा प्राविधिक छलफल परार्मश , ग्रमीण वस्ति स्तरमा घरधुरी संरक्षण गरि जनसांखिकिय , भौगोलिक , आर्थिक , सामाजिक , सास्कृतिक , पर्यावरणिय , ऐतिहासिक ,पुरातात्विक लगायतका विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरुको आधारभूत प्राथमिक तथ्याङ्क संकलन, विश्लेष गरि सार्न्दभिक उपयोगिता सहित समावेश गरिएको छ ।

गुरु योजना निर्माण गर्दा राष्ट्रिय , अन्तराष्ट्रिय सार्न्दभिक साहित्य , योजना निर्माणका अभ्यास , संर्वधानिक , नीतिगत तथा कार्यविधिगत सर्न्दभ सामाग्रीहरु का सार्थ स्थानीय स्तरका जनताको राय , सुझाव, आवश्यकता , चाहान , मर्म र भावना , परम्परागत अभ्यास , स्थानयि लोक लचन तथा संस्कृतिक चरित्रको यर्थात चित्रण गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.१ गुरु योजना निर्माणको उद्धेश्य :

हिमा गाउँपालिकाले गाउँपालिका स्तरमा ५ बर्षकालागि रणनीतिक योजना निर्माणका उद्धेश्यहरु यस प्रकार छन् ।

- योजना प्रक्रियालाई आम जनताको सहभागिताका तल्लो तह देखि योजना निर्माणका चरणहरुलाई ब्यवहारमा कार्यान्वयन गर्न ,
- बर्तमानका यर्थात र र भविष्यका आवश्यकताको पुरिपूर्तिकालागि साना , मफौला तथा बृहत्तर योजना / आयोजनाहरुको छनौट , प्राथामिकताक्रम निर्धारण गरि संधीय, प्रादेशिक र अन्य साझेदार निकायसंगको साझेदारीमा योजना सम्पन्न गर्नै ,
- सिमित स्रोत साधानको परिचालन गरि, जनताको असिमित आवश्यकता र चाहानको सम्बोधन गर्न ,
- बिकास निर्माणको प्रक्रिया तथा प्रयासहरुमा आम जनताको स्वामित्व र अपनत्व सुनिश्चित गर्न ,
- जन सांख्किकिय , आर्थिक, सामाजिक , सांस्कृतिक , पेशागत , धार्मिक , साक्षरता , आर्थिक क्षेत्र, कृषि , पशु, महिला तथा बालावलिका , बन तथा वातावरणको आधारभूत सर्वेक्षण गर्ने ,
- गाउँपालिका स्तरमा विषयगत क्षेत्रको प्रमुख सवाल पहिचान गरि सामाधानका उपायहरु पहिल्याउने ,
- प्रस्तावित प्रमुख योजना तथा आयोजनाहरुको गुगोल म्यापमा नक्साङ्कन गर्ने ,
- हिमा गाउँपालिकामा रहेका सोत साधन तथा क्षमताको पहिचान गर्ने
- प्रत्येक विषयगत क्षेत्रहरुको रणनीतिक लक्ष्य हासिल गर्न योजना , आयोजना तथा कार्यक्रम गुरु योजनामा प्रविष्ट गर्ने ,
- बिभिन्न क्षेत्रगत बृहत्त स्तरका , मझौला स्तरका तथा साना योजना तथा अयोजनाहरुको छनौट गरि प्राथमिकताक्रम र्निधारण गरि बृहत्तर योजना तथा अयोजनाहरु को कार्यान्वय संधिय सरकार , मझौला स्तरका योजना तथा अयोजनाहरुको कार्यान्वयनप्रदेश सरकारको स्तरमा र साना अयोजनाहरुको कार्यान्वयन स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोत साधन बाट गर्ने ।

१.३ गुरु योजना अध्ययनको क्षेत्र

गुरु योजनाको अध्ययनको क्षेत्र गाउँपालिका क्षेत्रगत भौतिक पूर्वाधार बिकास अर्न्तगत पर्ने योजना तथा आयोजनाहरुको प्राथामिकीकरण गरि लागु गर्नकालागि परियोजा बैंकमा योजनाहरु समाविष्ट गर्ने । अध्ययनका क्रममा गाउँपालिकाको भौगोलिक , आर्थिक, सामाजिक , सांस्कृतिक , ऐतिहासिक , पुरातात्विक महत्व र रणनीति महत्वका विषय वस्तुको बस्तुगत बिवरण अध्ययन गर्ने । परार्मश दार्तृ सेवाकालागि गुरु योजना निर्माणका क्रममा प्रमुख अध्ययन क्षेत्रहरु यस प्रकार उल्लेख गरिएको छ ।

१.३.१ प्राथमिक तथा सहायक स्रोतका आधारमा तथ्याङ्क संकलन

गाउँमा स्तरमा घरधुरी सर्वेक्षण मार्फत संपूर्ण क्षेत्र बिषयगता निकाय संग सम्वन्धित तथ्याङ्क संकलनकालागि स्थानीय शिक्षहरुको सहयोगमा तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ । गाउँपालिकाका प्रमुख सवाल तथा समस्याहरुको पहिचान गरि , समस्या तथा सवालहरुको दिर्धकालिन सामाधानको उपाय सहित गुरु योजना मार्फत नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्थापन गर्न तथ्य, तथ्याङ्क र प्रमाणमा आधारित हुनेछ । कन्सन्टेट विज्ञ टोली प्रतक्ष्य फिल्ड भ्रमण गरि यहाँको सामाजिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक , आर्थिक , जनसांख्कि , पर्यावरणिय , संस्थागत विकास , तथ्याङ्क, संरचनागत सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन गरियो ।
बिषयगत तथ्याङ्कहरु गुगोलको सहयोगमा जि.पि.एस नक्साङ्कन समेत गरिएको छ । अध्ययनका क्रममा आवश्यक विषयगत तथ्याङ्क सूचनाहरु हिमा गाउँपालिकाको प्रोफाईल , नेपाल सरकारका विषयगत मन्त्रालय तथा बिभागिय अर्न्तगतका सूचना व्यवस्थापन प्रणाली , हिमा गाउँपालिकाको बिषयगत निकायका प्रतिवेदनहरु र अन्य एन.जि.आ. /आई .एन .जि.ओका प्रतिवेदलाई समेत सूचना तथा तथ्याङ्क संकलनकार्यमा सर्न्दभमा रुपमा लिएको छ ।

१.३.२ गाउँपालिका बिकासकालागि प्रस्तावित/संभावित बिकास आयोजना तथा विधमान संस्थाहरुको नक्साङ्कन

टोपोग्रफी सर्वे र भौगोलिक सूचना प्रणाली - Geographical Information System को सहयोगमा कृषि पकेट क्षेत्र, पशुपालन पकेट क्षेत्र , बस्ति बिकास पकेट क्षेत्र , औधोगिक ग्राम पकेट क्षेत्र , चरन क्षेत्र विकास , पर्यटन क्षेत्र विकास , सडक क्षेत्र , सिंचाई आयोजनाहरु , विधालय , स्वास्थ्यचौकी , प्रहरी चौकी , वडा कार्यालयहरुको गुरु योजनामा नक्साङ्कन गरिएको छ ।

१.३.३ प्रथामिकता क्रमका भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन योग्य वित्तिय प्रक्षेपण
हिमा गाउँपालिका को बिकास तथा समृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न प्रस्तावित भौतिक पूर्वाधार विकास अर्न्तगतका दिर्धकालिन रणनीतिक महत्वका आयोजनाहरु , आवाधिक योजना अर्न्तगत मध्यकालिन रणनीतक योजना तथा आयोजनाहरु तथा अन्य आधारभूत तहका योजना तथा आयोजनाहरु र सम्वन्धित विषय क्षेत्रगत योजना तथा आयोजनाको अनुमानित लागत प्रक्षपण समेत गरिएको छ ।

योजना तथा आयोजनाहरुकोहरुका वित्तिय श्रोत व्यवस्थापन गाउँपालिका बाट प्रस्तावित रणनीतिक महत्वका दिर्धकालिन आयोजनाहरुको गाउँपालिकाबाट पूर्व संभाब्यता अध्यन -Pre-fesibilility study , लाभ लागत विश्लेष्ण (Cost effect Analysis) , बिस्तृप्त आयोजना प्रतिवेदन (Detail Projcet Report) र प्रारम्भिक बातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन - Initinal Environment Examination (IEE) वा बातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन (Environement Impact Assessment) गरि संधिय सरकार संग प्रस्तावना पेश गरिने छ । त्यस्तै मध्यकालिन आयोजनाहरुको आवश्यक अध्ययन प्रक्रिया पुरा गरि कर्णाली प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गरिने छ । भने जनताका आधारभूत आवश्यकता संग जोडिएका बिकास योजना , आयोजना तथा विविध कार्यक्रमहरु गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोतको परिचालन गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।

१.३.४ प्राथमिकतामा रहेका योजना तथा आयोजनाहरुको स्थानीय स्तरमा कार्ययोजना निर्माण :

प्रस्तावित योजना , आयोजना तथा कार्यक्रमको समयमा कार्य सम्पादन गर्ने , कामको गुणस्तरियता कायम गर्ने , योजना तथा कार्यक्रमको योजना निर्माण चरण देखि जन सहभागिता, जनताको अपनत्व र स्वामित्व स्थापित गर्न र योजना तथा आयोजनाको दिगोपना तथा आपेक्षित नतिजा हासिल गर्न कार्ययोजना निर्माण गरि , उक्त

मूलत : योजना तथा आयोजना कार्यान्वयन कार्ययोजनामा कार्यान्वयन समायाअवधि कार्ययोजनका आधारमा योजना तथा आयोजना कार्यान्वयन गरिने छ ।
कार्ययोजना निर्माण चरणमा योजनाको शुरुवात समय स्थानीय जनताको अनुकुलताका आधारमा मौषमि पात्रो - Seasonal calendar तयार गरि , मौषमि पात्रमा स्थानीय जनताको जीवन पद्धती उल्लेख गरिएको हुन्छ । योजना तथा आयोजनहरुको कार्यान्वयन स्थानीय जनताको समायनुकुल हुने गरि कार्यान्वयन योजना तयार गनु पर्दछ ।
, शूरुवात गरिउको समय , सम्पन्न गरिने समय , संझौता मिति , निर्माण समाग्री खरिद समय , कार्यक्रम कार्यान्वयन अवधि , गुणस्तर कायम गर्नकालागि प्राविधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता पक्षहरु समेटिएको हुन्छ ।

१.३.३ योजना तथा आयोजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

बर्तमान अवश्थामा संघिय , प्रदेश या स्थानीय सरकारका तर्फवाट संचालित योजना तथा अयोजनाहरुको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्राविधिक कर्मचारीहरुको फिल्ड भ्रमण प्रतिवेदन र कार्यपालिकाका पदाधिकारी , वडा अध्यक्षहरु वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वा अन्य कर्मचारीहरुको सतहि अनुगमनका आधारमा योजनाको अनुगमन गर्ने अभ्यास रहेको छ ।
हिमा गाउँपालिकामा प्रस्तावित योजना तथा आयोजनाहरुको नियमित तथा आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन अनुगमन योजना निर्माण गरि अनुगमन योजनाका आधारमा तीन तहमा अनुगमन गरिनेछ। योजना तथा आयोजनाको प्रभावको मूल्याङ्कन गुरु योजनाको ५ वर्षे अवधिमा दुई पटक बाह्रय परामर्शदार्त संस्था वा स्वतन्त्र विशेषज्ञसंगको संलग्नतामा गरिने छ ।
योजना तथा आयोजनाको गुणस्तरियता कायम गर्न गाउँपालिका तोकिएका कर्मचारीबाट फिल्ड स्तरमा नियमित अनुगमन गर्ने । वडा पालिकास स्तरमा वडा अध्यक्षबाट अनुगमन गरि वडा अध्यक्षको सिफारिशमा किस्ता रकम भुक्तानी दिने र गाउँपालिका बाट अध्यक्ष , प्रमुख कार्यकारी अधिकृत ,योजना अधिकृत र ईन्जिनीयर बाट अनुगन तथा मुल्याङ्कन गर्ने ब्यवस्था गरिएको छ ।
योजना तथा आयोजनाको तोकिएको उद्धेश्य पूरा पुरा नभएको, लागत र लाभको अवश्थाको विश्लेषण गर्न , योजना तथा आयोजनाबाट लावान्वित जनसंख्या र उक्त आयोजनाले जीवन स्तरमा पारेको प्रभाव मूल्याङ्कन गरिने छ ।

१.३.४ हिमा गाउँपालिकाको गुरु योजना निर्माण

हिमा गाउँपालिकाको बर्तमान अवश्थामा, तथ्य र तथ्याङ्कमा आधारितभै गुरु योजनाको ५ वर्षको कार्यान्वयन अवधि भित्रमामा हासिल गर्ने लक्ष्य , उद्धेश्य हासिल गर्न तयार गरिएको रणनीतिक सोच सहितको खाँकाका रुपमा यो गुरु योजना तयार पारिएको छ। यसमा हिमा गाउँपालिकाको बिकास तथा समृद्धिकालागि तय गरिएको नारा **" सुखि हिमा बासि , समृद्ध हिमा गाउँपालिका"** को नारालाई सार्थक पार्न अख्तियार गरिएका रणनीतिक लक्ष्य , विषयगत लक्ष्य , प्रस्तावित दिर्धकालिन उद्धेश्य , नीति तथा कार्यक्रम , मध्यावधिक आवाधिक अवधिकालागि प्रस्तावित योजना तथा आयोजनाहरु र विषयगत योजना , नीति तथा कार्यक्रम गुरु योजनामा समावेश गरिएको छ ।

हिमा गाउँपालिकाको प्रथम गुरुयोजना आ.व २०७७/०७८ बाट शुरुभै आ.व ०८१/०८२ सम्ममा कार्यान्वयन हुनेछ । यो गुरु योजनाको आधार वर्षका रुपमा आ.व २०७७/०७८ लाई लिएको छ। गुरु योजना निर्माणका क्रममा संकलन गरिएका घरधुरी सर्वेक्षणका तथ्याङ्क , सुचना, सुचक तथा परिसुचकहरु आधारभूत तथ्याङ्क हुने छन् भने गुरु योजनाको उपलब्धिको मापन आधारभूत तथ्याङ्क तथा सुचकका आधारमा मापन गरिने छ ।

परिच्छेद २ : पूर्व संम्भाब्यता तथा पूर्व साहित्य अध्ययन

गाउँपालिकाले निर्धारण गरेका रणनीतिक उद्धेश्य प्राप्त गर्नकालागि तर्जुमा गरिएका नीति तथा कार्यक्रमहरु तथ्य तथा तथ्याङ्कमा आधारित हुनु पर्दछ । प्रस्तावित रणनीतिक योजना तथा आयोजना , मध्यावधिक आयोजना , पूर्वाधार विकासका संपूर्ण आयोजनाहरुको भागोलिक, सामाजिक , आर्थिक तथा प्राविधिक रुपमा संभावनायुक्त क्षेत्रमा कार्यान्वयन गरिने छ । प्रस्तावित आयोजना प्राविधिक दृष्ट्रिकोणले उपयुक्त छ छैन , त्यसको दिगोपना , प्राकृतिक प्रकोपका दृष्टिकोणले उत्थानशिताको अवश्था के छ ? , जनताको चाहान र आश्यकतालाई समेट्न सक्छ वा सक्दैन , विकास निर्माणका योजना तथा आयोजनाहरुमा जनताको अपनोत्वको अवश्था के छ ? लागत र लाभको अनुपात के छ ? आदी सवालहरुको संवोधन गर्नकालागि योजना कार्यान्वयन गर्न पहिले पूर्व सम्भाब्यता अध्ययन गरि प्रतिवेदनका आधारमा योजना तथा कार्यक्रमा कार्यान्वयन गरिने छ ।

गुरु योजना निर्माणका क्रममा योजना संग सम्वन्धित राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय बिकासका प्रयासहरु , चुनौती तथा सिकाईहरुको अध्ययन गरिएको छ । दिगो बिकास लक्ष्य , राष्ट्रिय योजना आयोगले तय गरेको पन्ध्रौ योजनामा प्रक्षेपित रणनीतिक लक्ष्य , विषयगत रणनीति , सिफारिश गरिएका नीति तथा कार्यक्रम , कर्णाली प्रदेश सरकार योजना आयोगको रणनीतिक योजना सार्न्दभिक साहित्यकारुपमा लिएको छ ।

२.१ गाउँपालिकाको अवस्था फिल्ड स्तरमा जाचँबुझ र छनौटका लागि प्रमाणिकरण :

गुरु योजना निर्माणका क्रममा विभिन्न विषय बिज्ञ सहरी विकास विशेषज्ञ, वातावरण विज्ञ, सामाज शास्त्री र सिभिल ईन्जिनियर सहितको अध्ययन टोली मार्फत हिमा गाउँपालिकाको फिल्ड भ्रमण गरि वस्तु स्थितिको जाचँबुझ लेखाजोखा गरि आवश्यक तथ्य , तथ्याङ्क, भौगोलिक , सांस्कृतिक, सामाजिक, पुरातात्विक महत्व भोकेका स्थानहरु , समाजिक मूल्य मान्यता , चाल चलन , रिति रिवाज , भाषा संस्कृति , परम्परा , जन संख्या पर्यावरण , प्राकृतिक सम्पदा , जल , जमिन , जंगल , जनावर , जडिवूटि , जमीनको उपयोगिता सम्वन्धि प्रतक्ष्य अवलोकन , स्थानीय स्तरमा छलफल गरि फिल्ड स्तरमा अवश्था अध्ययन , प्रतक्ष्य अवलोकन तथा स्थितिको जाचँ बुझ लेखाजोखा गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । हिमा गाउँपालिकाको वास्तविताको चित्रण गर्न र आधारभूत प्राथामिक तथ्याङ्क संकलन गर्न स्थानीय शिक्षकहरुलाई परिचलान गरि संकलन गरिएको छ । गुरु योजनामा समावेश भएका जनसांख्किक , भौगोलिक, सामाजिक , संध संस्था , शिक्षा तथा साक्षरता , वन तथा वातावरण क्षेत्रका तथ्याङ्कहरु घरधुरी सर्वेक्षण फारम भरि संकलन तथा विश्लेषण गरिएको सुचना तथा तथ्याङ्क प्रयोग गरिएको छ ।

प्रस्तावित आयोजनाहरुको छनौटमा प्रमाणिकरणका सूचक तयार गरि योजना तथा आयोनजाहरुको प्रमाणिकरण गरिने छ ।

२.२ प्रस्तावित योजना तथा आयोजनाहरुको पूर्व संम्भावब्यता अध्ययन :

हिमा गाउँपालिकाको कार्यपालिकाबाट अनुमोदन तथा स्वृति गरिएका योजना तथा आयोजनाहरुको प्राविधिक दृष्ट्रिकोणले संभावनाको लेखाजोखा, भौगोलिक अवश्था , खर्चको विवरण , लागत लाभको लेखाजोखा तथा योजना तथा आयोजनाको दिगोपनाको सुनिश्चितता गर्न पूर्व संम्भाब्यता अध्यन गरि प्राविधिक प्रतिवेदन पेश गरिने छ । उक्त पूर्व संम्भाब्यता अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा प्रस्तावित योजना तथा आयोजनाहरुको कार्यान्ययन प्रक्रिया अगाडि बढाईने छ ।

२.३ नक्साङ्कन गरिएका प्रस्तावित रणनीतिक महत्वका दिर्धकालिन योजना/गाउँपालिका स्तरका गौरवका आयोजनाहरुको संब्भाब्यता अध्ययन तथा अन्य प्रतिवेदन :

हिमा गाउँपालिकाले प्रस्तावित गाउँपालिका कार्यपालिकावाट अनुमोदित तथा स्वकृत योजना तथा आयोनाहरुको संम्भाब्यता अध्ययनको क्रममा तपसिलका क्षेत्रहरुमा केन्द्रित रहेर अध्ययन गरि , प्रतिवेदनका आधारमा संधिय सरकारको सरकारको आर्थिक सहायतामा संचालन गरिने छ ।

२.३.१ आर्थिक संम्भाब्यता :

आर्थिक संम्भाब्यता अध्ययनका क्रममा मुलभूत : दुई वटा पक्षको अध्ययन तथा बिश्लेषण गर्ने गरिन्छ । पहिलो पक्ष : प्रस्तावित रणनीतिक महत्वका महात्वाकाँक्षी योजना तथा आयोनाहरुको प्रस्तावित प-र्याप्तताको अवश्था र दोस्रो पक्ष : लागत वा खर्चको अनुपातमा लाभको विस्तृप्त अध्ययन तथा विश्लेषण गरिने छ ।

हिमा गाउँपालिका आर्थिक बिकासका दृष्ट्रिकोणले एक महत्वपूर्ण स्थानका रुपमा रहेको छ । करिव २००० मि. को तल्लो तटीय क्षेत्रमा बगिरहेको हिमा नदिबाट विधुक्त उत्पादन गरि यहाँको आर्थिक विकास सुनिश्चित गर्न सकिन्छ । रणनीतिक आयोजनाका रुपमा हिमा गाउँपालिका द्धारा ठूला विधुक्त परियोजनाको परिकल्पना गरि , विधुक्त क्षेत्रमा आत्म निर्भर मात्र होईन उर्जालाई राष्ट्रिय प्रसारण लाईन मार्फत वितरण गरि आर्थिक लाभांश लिने रणनीतिक योजना प्रस्तावना गरेको छ ।

यस क्षेत्रका जडिवुटी, कृषि उत्पादन, पशु पालन क्षेत्रका उत्पादन, प्राकृतिक तथा अन्य समाग्रीहरुको निकाश तथा पैठारी गरि आर्थिक विकास गर्ने रणनीतिक लक्ष्यका साथ सडक गुरु योजना निर्माण गरि , यतायता क्षेत्रको सवलीकरण गर्ने उद्धेश्य लिएको छ ।

कृषि पकेट क्षेत्र , पशुपालन पकेट क्षेत्र , ग्रमीण उधोग पकेट क्षेत्र , पर्यटन विकास प्रवद्धन क्षेत्र विकास प्रस्तावित योजनाको आर्थिक संम्भाब्यता अध्ययन गरि क्रमश : कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य गाउँपालिकाले लिएको छ ।

समर्ग आर्थिक संभावनको अध्ययनका लागि जडिबुटिको दिगो ब्यवस्थापन सहित प्रशोधन उधोग मार्फत आर्थिक विकासका क्षेत्रहरु विस्तार गरिने छ ।

२.३.२ सामाजिक संभाब्यता :

गुरु योजनामा प्रस्तावित योजना तथा आयोजनाहरुको सामाजिक क्षेत्रको सवालमा आधारित सुचकहरु निर्धारण गरि संम्भाब्यता अध्ययन गरिने छ । समाज भित्र रहेका जात जाति, वर्ग, लिङ्ग , धर्म , सामाजिक समावेशिकरण , सामाजिक न्याय , समता र समानताका सिद्धान्तका र उपयुक्तता दृष्ट्रिकोणले संभाब्यता अध्ययन गरिने छ ।

प्रस्तावित योजना तथा आयोजनहरुको सामाजिक र्स्ईकार्यता , सामाजिक समावेशिता , सामाजिक सावलको सम्वोधन , सामाजिक मनोभावनामा आधारित भएर संभाब्यता अध्ययन , बिश्लेषण गरिने छ ।

हिमा गाउँपालिकाले प्रस्ताव गरेका दिर्धकालिन , मध्यकालिन र तात्कालिन नीति , कार्यक्रम , योजना आयोजनाहरु निरपेक्ष गरिविको रेखा मुनी रहेका दलित , गरिब , विपन्न , बन्चितिकरणमा परेका , अल्पसंख्यक , जाती जनजाती को हितमा र उनीहरुको सर्वाङ्गिण बिकासलाई मध्यनजर गरेर प्रस्तावित छन् छैनन् भन्ने सवाल अध्ययन , विश्लेषण गरि संम्भाब्य योजना तथा आयोजनाहरु प्रस्ताव गरिएको छ ।

२.३.३ बातावरणिय संम्भाब्यता अध्ययन :

प्रस्तावित योजना , आयोजना तथा परियोजनाहरु वातावणिय क्षेती कम गर्ने, बिपत जोखिम न्युकरण गर्ने र सामाजिक , सामुदायिक र संरचनागत उत्थानशिलता अभिवृद्धि गर्न वातावरणिय क्षेत्रको संम्भाब्यता अध्ययन गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।

वातावरणिय प्रभाव अध्ययन गर्न प्रत्येक योजना तथा आयोजनाको अनिवार्य रुपमा साना योजना आयोजनाहरुको हकमा वातावरण ऐत २०७७ अनुसार प्रारम्भिक वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन Initial Environment Examination (IEE) र ठूला आयोजना तथा परियोजनाका हकमा वातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन Environment Impact Assessment (EIA) गरिने छ ।

प्रारम्भिक वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन Initial Environment Examination (IEE) र वातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन Environment Impact Assessment (EIA) वातावरण ऐन २०७७ ले ब्बस्था गरे अनुसार प्रदेश सरकार र संधीय सरकारका तोकेको मन्त्रालय वा वातावरण शाखावाट पास गरि लागु हनेछन् ।

२.३.४ वित्तिय संम्भाव्यता :

प्रस्तावित ठूला आयोजना तथा परियोजनाकाकालागि वित्तिय संम्भाव्यता अध्यनका क्रममा आन्तरिक वित्तिय लाभ लागत विश्लेषण - ऋयकत द्यभलभाष्त एवततभचल ब्लबथिकष्क औजारको प्रयोग गरि वित्तिय संभाव्यता अध्ययन गरिन्छ । आयोजनाको खुद निर्धारित मूल्य - ल्भत एचभकभलत खबगिभ, ठूला परियोजनाकालागि अनिवार्य शर्तको रुपमा रहेको छ । हिमा गाउँपालिकाको आर्थिक क्षमता , वित्तिय सवलिकरण , वित्तिय व्यवस्थापन प्रणाली र बाह्रय सहयोगका आधारमा योजना तथा आयोजनाको छनौट तथा प्रस्ताव गरिएको छ ।

२.३.५ संस्थागत संम्भाव्यता :
हिमा गाउँपालिकाले प्रस्ताव गरेका बृहत्त, मझौला तथा साना योजना , आयोजना तथा परियोजनाहरुको कार्य संम्पादन गर्न संस्थागत क्षमता , संस्थागत कार्य संस्कृति तथा संस्थागत व्यवस्थापन प्रणालीमा निर्भर रहन्छ । हिमा गाउँपालिकाले बर्तमान अवश्थामा रहेको संस्थागत प्रणालीलाई सवलीकरण गरि आन्तरिक तथा सरोकारवाला संस्थाहरुको क्षमता , सूधार गर्नु पर्ने क्षेत्रको पहिचान गरि , देखिएका चुनौती तथा अवसरहरुको विश्लेषण गरि संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने रणनीति गुरु योजनामा लिएको छ ।

कार्य सम्पादनकालागि राजनीतिक प्रतिनिधिको व्यक्तिगत तथा संस्थागत क्षमता , विविध विषयगत शाखाहरुको प्रणालीगत र सूचना प्रणालीमा सूधार र सम्वन्धित सरोकारावाला ठेगदार , उपभोक्ता समिति , बडा स्तरका कार्यालयहरुको संस्थागत सवलिकरणका गरि योजना तथा आयोजनाहरुको कार्यान्वयन गरिने रणनीति हिमा गाउँपालिकाले अख्तियार गर्ने छ ।

२.३.६ प्राविधिक संम्भाव्यता
प्रस्तावित योजना , आयोजना तथा परियोजना प्राविधिक दृष्ट्रिकोणले संभव , सुरक्षित , आयोजना स्थलको भौगोलिक अवस्थिति , हावापानी, माटोको संरचना , चट्टानको बनावट , उपयुक्त प्रविधिको प्रयोगको संभावनाको विस्तृप्त प्राविधिक अध्ययन गरि अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा आयोजना छनौट तथा कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडी वढाईने छ ।
प्राविधिक अध्ययनका क्रममा योजना तथा आयोजनाको ईन्जिनियरिङ्ग सर्वे, डिजाईन , लागत अनुमान , दक्ष , अदक्ष कामदारहरुको विवरण , आवश्यक कच्चा पदार्थको विस्तृप्त विवरण , आवश्यक प्रविधि , औजार , ईन्जिन समेतको प्रारम्भिक अध्ययनका आधारमा योजना , आयोजना कार्यान्वयकन चरणमा लिईने छ ।

२.४ गुरु योजनाको रणनीतिक खाँका

गाउँपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र , वस्तिको अवस्थिति , भौतिक पूर्वाधारको अवश्था , सामाजिक , आर्थिक ,शैक्षिक क्षेत्रको वर्तमान अवश्था , सुचना तथा तथ्याङ्कलाई आधार मानेर गाउँपालिकाको बिकास र समृद्धिको योजना वद्ध रणनीतिक खाँका तयार गरिएको छ ।

यी आधारभूत तथ्य, तथ्याङ्क र सुचनालाइ आधार मानेर गाउँको संस्थागत बिकासको रणनीतिक खाँका तयार गरिएको छ । यस अर्न्तगत गाउँपालिकाको परिदृष्य - vision), लक्ष्य - Goals, उद्धेश्य - Objectives) र क्रियाकलापको पर्दछन् । विभिन्न स्तरमा छलफल तथा परार्मशको परिणाम स्वरुप गुरु योजनाको खाँका यो रुपमा प्रस्तुत छ ।
योजना , आयोजना तथा परियोजना कार्यान्वयन रणनीतिक खाँका अर्न्तगत योजना आयोजनाको निर्माण स्थानको अवश्था तथा आयामहरु , टोपोग्रफी सर्वेको अवश्था , कार्ययोजना निर्माणका चरणहरु , कार्यान्वयनका चरणहरु , सुचकमा आधारित अनुगमन तथा मुल्याङ्कन पद्धती तथा प्रणालीको विकास मुख्य रुपमा पर्दछन् । योजना , आयोजना कार्यान्वयकालगि लाग्ने लगानी , तत्कालिन उपलब्धिहरु , आशादित उपलब्धि तथा त्यसको प्रभावको क्षेत्रको अध्ययन विश्लेषण सहितको खाँका तयार गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।

गुरु योजना निर्माणको रणनीतिक खाँकामा तपसिल बमोजिमका विषयवस्तुहरु समेटिएका छन् ।

२.४.१ संस्थागत तथा कार्यक्रमिक बिकासको रणनीतिक खाँका

परिकल्पनामा आधारित नारा (Vision Slogan) : " सुखि हिमा वासि, समृद्ध हिमा गाउँपालिका"

परिदृष्य (Vision) : हिमा गाउँपालिकामा उपलब्ध प्राकृतिक, भौतिक, जैविक, मानविय र वित्तिय श्रोतको न्योचित, समतामूलक र सहभागितमूलक पद्धतीमा परिचालन गरि सुखि हिमा वासि , समृद्ध हिमा गाउँपालिले तय गरेको नारामा टेकी सार्थक उपलब्धि हासिल गर्ने ।

लक्ष्य (Goals) : दिगो आर्थिक तथा भौतिक पूर्वाधारको विकास मार्फत गरिवि न्युनिकरण, समानुपाति प्रतिनित्वका आधारित समावेशिकरण , जन सहभागिता , पारदर्शिता, जावाफदेहिता , जन उत्तरदायि शासकीय प्रणालीको स्थापना गरि जनताको जीवन पद्धतीमा सुधार ल्याउने ।

उद्धेश्य (Objectives) : हिमा गाउँपालिकाले तय गरेका रणनीतिक नारा, परिदृष्य र लक्ष्य हासिल गर्न गुरु योजनामा उद्धेश्यहरु उल्लेखित छन् ।

- भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र विकास अर्न्तगतका योजना , आयोजना तथा परियोजनाहरुलाई दिर्धकालिन , मध्यकालिन र अत्पकालिन अवधिमा स्तरिकरण गरि संध , प्रदेश सरकार तथा अन्य दार्त निकायसंगको अनुदान साझेदारी र लागत साझेदारीमा सम्पन्न गर्ने ।
- गाउँपालिको सवल पक्ष, सुधार गर्नु पक्ष , अवसर तथा चुनौतीहरुको लेखाजोखा गरि संस्थागत विकास गरि सेवा तथा वस्तु प्रवाहमा प्रभावकारीता ल्याउने ,
- शासकीय सुधार , गाउँपालिकाका आवश्यका कानुन, कार्यविधि , नीति निर्माणमा जन प्रतिनिधिहरुको क्षमता अभिवृद्धि मूलक कार्यक्रम संचलान गर्ने ,
- गाउँपालिका अर्न्तगतका विभाग , विषयगत शाखा, फाँटहरुमा विधुत्तिय सूचना प्रविधिमा आधारित सूचना ब्यवस्थापन प्रणाली (Information Management System) को स्थापना वा अध्यावधिक गर्ने ,
- गाउँपालिका सेवा क्षेत्रमा सेवा प्रावाह वा वस्तु वितरणमा प्रभावकारीता , गुणस्तरको सुनिश्चिता, पारदर्शिता , जन जवाफदेहिता, जनता प्रति उत्तरदायि सरकारको स्थापना गर्ने , गराउने ,
- योजना, आयोजना तथा परियोजनाहरुको तोकिएको समायावधिमा सम्पन्न गर्न , कामको गुणस्तर कायम गर्न अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्य योजना निर्माण गरि , सोही अनुसार अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ,
- उपभोक्ता समिति, विभिन्न गाउँपालिका स्तरिय वा वडा पालिका स्तरिय उपभोक्ता समिति , समुह वा संस्थाहरुमा महिला , दलित , जनजाति , अल्पसंख्यक समुदायको समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता गर्ने

रणनीतिक क्रियाकलापहरु (Strategic **Activities)** : हिमा गाउँ पालिकाले तय गरेका उद्धेश्य हासिल गर्न तपसिलमा उल्लेखित रणनीतिक क्रियाकलापहरु यस प्रकार उल्लेख गरिएका छन् ।

- अनुगमान तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई ब्यवस्थित गर्न GIS enabled data based monitoring system क्रमश : लागु गर्दे जाने ,
- उपलब्ध श्रोत साधानको अधिकतम सदुपयोगा गरि जनताका असिमित चाहान र आवश्यकताको परिपर्ति गर्ने ,
- निरपेक्ष गरिविको रेखा मुनी रहेका जनता पहिचान गरि गरिबि न्युनिकरणकालागि विशेष कार्यक्रम मार्फत चरम गरिवि अवश्थामा क्रमश सुधार ल्याउने ,
- बर्तमान कोराना भाईरसको कारणले अर्थतन्त्रमा र जनजीवनमा पारेको प्रभावलाई न्युनिकरण गर्न कृषि तथा पशु क्षेत्रका संभावना पहिल्याउने र स्वरोजगार मूलक कार्यक्रम संचलान गर्ने ,
- कोराना भाइरसको बढ्दो प्रभावलाई रोक्न स्वास्थ्य क्षेत्रलाई विशेष प्राथामिकतामा राख्ने ,
- विधालयहरुलाई दक्षता , योग्यता र कार्य प्रभावकारीता र नतिजामा आधारित सुचक निर्धारण गरि स्तरिकरण गर्ने र सोही स्तरिकरण अनुसार बजेट विनियोजन लगायत सेवा सुविधा प्रवाहमा प्राथामिकीकरण गर्ने ,
- बिधालयको अवसरबाट बञ्चीतिकरणमा रहेका बालिबालिकाहरु पहिचान गरि विधालय शिक्षाको पहुँच अभिवृद्धि गर्न आवासिय विधालयको भौतिक तथा शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने ,

- विधालय निरीक्षक , प्रधानाध्यापक , विधायलय शिक्षक, ब्यवस्थापन समितिको दक्षता तथा क्षमता अभिवृद्धिमूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने
- विधालयको बिधालय स्तरिय गुरु योजना निर्माण गरि सोही अनुसार भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको बिकास गर्ने ,
- स्वास्थ्य संस्थाहरुको भौतिक पूर्वाधारको अवश्थाको लेखा जोखा गरि योजनावद्ध रुपमा भवन, घेरावार, स्वास्थ्य समाग्री लगायतका क्रमश : विकास गर्दे जाने
- कालिकाखेतू PSC लाई १५ शैयाको हस्पिटलमा स्तरवृद्धि गर्ने
- कृषि क्षेत्रमा स्याउ, लसुन , ओखर, तरकारी वाली , अन्नवाली पकेट क्षेत्र विकास गरि उत्पादन तथा उत्पादत्व अभिवृद्धि गर्ने ,
- साविकका गा.वि.सहरुमा ठूलो क्षमता भएका कोल्ड स्टोरको निर्माण गर्ने
- प्रदेश सरकारको सहयोगमा एक धर , एक वगैंचा कार्यक्रममा साझेदारी गरि कार्यक्रमलाई सफल पार्ने ,
- संध सरकार संगको सहयोगका लागि गाउँपालिका स्तरिय गौरवका सडक, बृहत सिंचाई, बृहत्त खानेपानी , पर्यटन विकासका योजना आयोजनाहरुको विस्तृप्त परियोजना प्रतिवेदन, बातावरण प्रभाव मुल्याङ्कन गरि प्रस्तावना पेश गर्ने ,
- बन तथा वातावरण क्षेत्र अर्न्तगत जडिवुटिको दिगो ब्यवस्थापन गरी २ वटा जडिवुटि प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्न आवश्यक पहल गर्ने ,
- पशुपालनका संभावित चरन क्षेत्रको विकास गरि मासु तथा पशु उधोगको ब्यवस्थापन , प्रर्वद्धन , उत्पादन तथा बजारीकरणको श्रृखलामा सहयोग गर्ने ,
- गाउँपालिका संभावित बजार क्षेत्रहरु पहिचान गरि नक्साङ्कन गर्ने र एकिकृत सहरि विकास गुरु योजना निर्माण गरि क्रमश : संध तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा नयाँ संरचना सहितको बजार केन्द्रको स्थापना गर्ने ,
- औधोगिक ग्राम क्षेत्रको पहिचान गरि आवश्यक अध्ययन गर्ने र क्रमश : ग्रमीण उधोग स्थापना गर्ने आवश्यक पहल गर्ने,
- पर्यटन विकासकालागि विभिन्न संभावित गतब्य स्थलको मापन गरि आवश्यक पूर्वाधारको विकास गर्ने र होम स्टे र अर्गानिक खानलाई विशेष जोड दिने ।

२.५ भौतिक पूर्वाधार विकास तथा विषयगत गुरु योजना :

भौतिक पूर्वाधार विकास योजना प्रक्रियाको शूरुवात प्रस्तावित पूर्वाधार विकास योजना , आयोजना वा परियोजनाहरुको संम्भाब्यता अध्ययन र रणनीतिक खाँका तयारी प्रक्रिया बाट शुरु हुन्छ । यो गुरु योजनामा तीन किसिमका भौतिक पूर्वाधार विकासका योजना , आयोजना तथा परियोजनाहरु प्रस्तावित गरिएका छन् । दिर्धकालिन रणनीतिक योजना , मध्यावधिक रणनीतिक योजना र अल्पकालिन योजनाहरु समावेश गरिएका छन् ।

गुरु योजनामा तोकिएका लक्ष्य , उद्धेश्य हासिल गर्न भौतिक पूर्वाधार विकासका साथै शिक्षा , स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई , सडक यतायत, सिंचाई , कृषि विकास , पशु क्षेत्र, जैविक विविधत्ता , विधुत्त तथा उर्जा , बन तथा वातवरण , शहरी विकास , ग्रमीण उधोग , सूचना तथा सञ्चार विकास विषयगत क्षेत्रका छुट्टा छुट्टै रणनीतिक योजना वा गुरु योजना तयार गरि कार्यान्वय गर्ने सकिने छ । जसले एकिकृत रुपमा गाउँपालिकाको समर्ग लक्ष्य प्राप्तिमा सहयोग गर्नेछन् ।

२.६ पूर्व साहित्य अध्ययन :

पूर्व साहित्य अध्ययन योजना निर्माणको राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय ईतिहास, अभ्यास , यसका चुनौती तथा सिकाई सहित अध्ययन क्षेत्रको दायरा फराकिलो बनाउन र आवश्यकत सैद्धान्तिक अवधारणा समाहित गर्न पूर्व साहित्य अध्ययन गर्ने गरिन्छ । मुलत : यसमा नेपालमा आवाधिक योजनाको ईतिहास र अभ्यासमा केन्द्रित रहने छ । नेपाल अधिराज्यको संबिधान , २०७२ का संबैधानिक प्रावधान , तीन तहका संबैधानिक सरकारका अधिकार क्षेत्र , कर्तब्य तथा आत्मनिर्भर र अर्न्तर्निभर बिषयगत क्षेत्रको अध्ययन गरिएको छ ।

२.६.१ नेपालमा योजनावद्ध विकास प्रयास :

नेपालमा योजनावद्ध आर्थिक विकासको प्रयास ई.सं १९५६ (वि.सं २०१३) , प्रथम पञ्चबर्षिय योजना २०१३-२०१८ संगै भएको थियो । हाल नेपालमा पन्धौ पञ्चवर्षिय संचालित छ । पन्धौं पञ्च बर्षिय योजनामा उल्लेखित रणनीतिक लक्ष्य , उद्धेश्य , नीति तथा प्राथामिकता हिमा गाउँपालिका को प्रथम रणनीतिक गुरु योजना निर्माणका

लागि मूल मार्गदर्शनका रुपमा लिएको छ । कर्णाली प्रदेश सरकार योजना आयोगको रणनीतिक योजनाको खाँका यो योजना निर्माणको प्रमुख श्रोतको रुपमा लिएको छ ।
पन्धौं पञ्च बर्षिय योजनालाई नेपाल सरकारको " **सुखि नेपाली , समृद्ध नेपाल"** को राष्ट्रिय नारालाई स्थानीयकरण गरि , राष्ट्रिय लक्ष्यलाई ठोस योगदान पु-र्याउन हिमा गाउँपालिकाको नारा " **सुखि हिमा वासि, समृद्ध हिमा गाउँ**"तय गरिएको छ ।

दिगो बिकास लक्ष्य (Sustainable Development Goal) का उल्लेखित रणनीतिक लक्ष्य, उद्धेश्य र कार्याक्रमिक सूचकहरु लाई योगदान गर्न सक्ने रणनीतिक लक्ष्य , उद्धेश्य र बिषय क्षेत्रगत रणनीति , कार्यनीति , कार्यक्रम तथा बजेट पन्धौं योजना अयोगको निर्देशक मार्ग दर्शनका रुपमा लिएको छ ।

सन् २०२२ सम्म नेपाललाई मध्यम बिकासशिलत राष्ट्रका स्तरोउन्ति गर्ने लक्ष्यलाई हिमा गाउँपालिका को ५ बर्षे रणनीतिक योजना वा गुरु योजनाले महत्वपूर्ण योगदान प्रदान गर्ने छ ।
पन्धौं योजनामा राखिएका आर्थिक , सामाजिक , बातावरणिय , संस्थागत विकास , पूर्वाधार बिकास क्षेत्रका क्षेत्रगत रणनीतिक लक्ष्यकै लाईनमा हिमा गाउँपालिकामा विशिष्ट्रिकृत , शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई , बन तथा वातावरण , विधुक्त तथा उर्जा , सूचना तथा सञ्चार , सडक , पर्यटन , संस्थागत बिकास बिषयगत क्षेत्रको रणर्नीतिक लक्ष्य , उद्धेश्य तय गरि सोही आधारमा स्रोत परिचालन गरिने छ ।

२.६.२ गुरु योजना निर्माण पद्धती र संरचनागत योजना :
गुरु योजना निर्माण पाश्चात्य अवधारण र अभ्यासमा आधारित पद्धती हो । परम्परागत रुपमा गुरु योजना क्षेत्रगत बिकास योजना , भु-उपयोग गुरु योजना , शहरी बिकास गुरु योजना जस्ता पूर्वाधार बिकास संग सम्बन्धित रहेको देखिन्छ । Wapwera and Egpu (2013) भनाई अनुसार गुरु योजनाको परिभाषा अर्न्तगत लामो अवधिको बिकास र समृद्धिकोलागि आशादित उपलब्धि हासिल गर्न आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक , भौतिक पूर्वाधार, बस्ति विकास , क्षेत्रगत तथ्याङ्क , बस्तुगत विवरण सहित बृहत्तर विकासको समर्ग खाँका नै गुरु योजना हो ।
P.B. Chhetri का अनुसार राजनीतिक परिर्वतन संगै विकासका मोडल, प्रक्रिया र प्रणालीगतरुपमा दिर्धकालिन प्रभाव पार्न बिकास र समृद्धिको परिकल्पनालाई संस्थागत गर्ने , सोही बमोजिम संस्थागत लक्ष्य, उद्धेश्य , नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तावित गर्ने र उपलब्ध श्रोत साधनको न्योचित, सार्न्दभिक र औचित्यपूर्ण ढंगबाट परिचालन गर्ने योजनावद्ध प्रयासनै गुरु योजना हो । P.B. Chhetri ले आधुनिक शहरी विकासको रणनीतिक खाँका ई.सं १९५५ (बि.सं २०१२) सालमा राजा महेन्द्र संग प्रस्तुत गरि , नेपालको योजनावद्ध विकासमा दिर्धकालिन सोच र लक्ष्य राजा महेन्द्रका् क्षेत्रीय सन्तुलित बिकास विकास पद्धती प्रणालीमा प्रतिविम्वित भएको देखिन्छ । ई.सं १९६२ (बि.सं २०१९) सालमा बेलायतकी महारानी नेपाल भ्रमणमा आउदा आधुनिक शहरीकरण विकास गुरु योजना र क्षेत्रीय सन्तुलित बिकास मोडलको प्रस्तुतिकरण हुदा उहाँको पहलमा संयुक्त राष्ट्र संधको महासभा बाट पारितभै The Comprehensive and Balance Regional Physical Development Plan for Nepal " in 1969 पारितभै सयुक्त राष्ट्र संधको सहयोगमा नेपालको विबिध क्षेत्रमा विकास भएको थियो ।

(Joshi, 2008) का अनुसार निश्चित क्षेत्र, विषय वा भूगोलको वारेका मौजुदा अवश्थाको तथ्यगत विवरण संकलन , विश्लेषण , योजना निर्माण, सर्वे, डिजाईन , लागत अनुमान , कार्यक्रम कार्यान्वय , अनुगमन तथा मुल्याङ्कन समेत उल्लेखित बिकास प्रयासको एक मूल दस्तावेजका रुपमा गुरु योजनालाई बुझ्न सकिन्छ । गुरु योजना निर्माण र त्यसको कार्यान्वयनका प्रति (Joshi, 2008) आलोचनात्मक समर्थन र आलोचनात्मक टिप्पणि राखेका छन् । उनका अनुसार गुरु योजनाले आन्तरिक क्षमता र श्रोतमा आधारित भएर नीति , कार्यक्रम र बजेट सिमितता हुने र रणनीतिक सोच, दिर्धकालिन महत्वका योजना , आयोजना र विकास प्रयासको परिकल्पना गर्ने हुदा , राजनीतिक नेतृत्व र ब्यवस्थापनलाई थप चुनौतीका रुपमा रहन्छ । चुनौतीको समाधान गर्न नसक्ने अवश्थामा जन विश्वाश र आत्म विश्वाशमा समेत आगात पर्न सक्छ ।

गुरु योजनाको विकल्पका रुपमा ई सं १९८८ (बि.सं २०४५) सालमा संरचनागत योजना शहरी बिकास तथा भवन विभाग अर्न्तगत लागु गरियो । नेपालका ३३ वटा नगरपालिकाहरुमा परिक्षण परियोजनाका रुपमा संरचनागत योजना (Structural Plan) लाई लागु गरिएको थियो । (Irwin & Joshi, 1996).

संरचनागत योजनामा आधारित विकास प्रयासमा केवल योजना तथा आयोजनाको विस्तृप्त विवरण , तथ्याङ्क, सूचना , ईन्जिनियरिङ्ग डिजाईन , लागत ईस्टमेट , कामदारहरुको विवरण , सामाग्रीको विवरण , योजना स्थलको संभाब्यता अध्ययन जस्ता विषयवस्तु मात्र समेटिने र त्यसको सामाजिक आर्थिक प्रभावको , सामाजिक आर्थिक सवाल , चुनौती र समाधानका उपायहरु गुरु योजनामा समेटिने भएकाले गुरु योजना बढि उपयोगि सावित भएको छ ।
संरचनागत योजनामा वास्तविक लागत अनुमान , संस्थागत विकास र अन्य योजनाका आयामहरुको सिमितता हुन्छ । तसर्थ गुरु योजनानै सान्र्दभिक , समय सापेक्ष हुन्छ ।
गुरु योजनामा प्रस्तावित Indicative Plans , Land use Plan , Road Master Plan , अन्य sectoral Master Plan समाहित रहेको हुन्छ । उपयोगिताको हिसावमा संरचनागता योजना भन्दा , गुरु योजनाको गुरुत्व र आर्कषण बढि छ । (K C, 2015).

२.६.३ एकिकृत कार्ययोजना

एकिकृत कार्ययोजनाको शुरुवात सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा बिकेन्द्रिकृत जिम्मेवारी र शहरी विकास पूर्वाधार क्षेत्रमा बढ्दो लगानी र आर्कषण संगै भएको हो । ९:बततष्लनथि ७ ध्ष्लबचकय, ज्ञढढढ० । यो परम्परागत योजना पद्धतीको विकल्पकका रुप स्थापित मान्यता हो । एकिकृत योजना गुरु योजना निर्माणकोलागि क्ष्लतभनचर्बा एबचत का रुपमा रहेको हुन्छ । एकिकृत योजना प्रक्रियामा कार्यान्वयन गर्ने निकायको संस्थागत क्षमता अभिबृद्धि गर्ने , ब्यवस्थापन र प्रणालीगता सुधार , शासकीय सुधारका विषयवस्तु जनजवाफदेहीता , पारदर्शिता , कानूनी शासन , श्रोतको पहिचान तथा परिचालन आदी जस्ता आवश्यक तत्वहरुको एकिकृत योजना तर्जुमा गरिएको हुन्छ ।
एकिकृत योजना तर्जुमा प्रक्रियामा पहिचान भएका सामाजिक , आर्थिक तथा भौतिक सावालहरुको समाधानकालागि सरोकारवालहरु संगको राय, सुझाव र परार्मश गरिन्छ । यसमा समस्याहरुको धरातलिय बास्तविकतामा आधारिभै मितब्ययि र ब्यवहारिक तवरले समाधानका उपायहरु खोजिन्छ ।
:बततष्लनथि ७ ध्ष्लबचकय ९ज्ञढढढ० का अनुसार एकिकृत योजनाले खण्डिकृत योजना भित्र बहुआयामिक आयमहरुको अध्ययन , बिश्लेषण र समाहिकरण गर्ने गर्दछ । यसले आजको नविन योजना पद्धतीको प्रतिनिधित्व गर्दछ र आन्तरिक तथा बैंदेशि लगानी प्रर्वद्धनमा टेवा पु-र्याउछ ।
नेपालको सन्र्दभमा एकिकृत विकास योजनाको नमुना ब्यापक रुपमा विस्तारित छ ।
साना शहरी बिकास परियोजना, मध्यपहाडी लोकमार्ग र अन्य बृहत्तर विकासका परियोजनाहरुमा एकिकृति विकास मोडेल योजनामा आधारित भएर कार्यक्रम संचालन गरिएको छन् ।

२.७ प्रमुख सावाल तथा चुनौतीहरु

नेपालले आधुनिक शहरी विकास योजना सन् १९६० मा संयुक्त राष्ट्र संधको प्राविधिक सहयोगमा शुरुवात भएको थियो । योजनावद्ध विकास प्रयासको परिणाम स्वरुप अब्यवस्थित होचुका भरमा बिकास प्रक्रियालाई नियन्त्रण गर्ने, श्रोत साधानको समुचित प्रयोग हुने , नतिजामा आधारित योजना तथा आयोजना कार्यान्वयन हुने , बातावर मैत्री , जनताको सहभागिता तथा अपनत्व बढ्ने हुन्छ ।

योजनावद्ध विकासका सवल पक्षहरुका साथै प्रमुख सवाल तथा चुनौतीहरु पनि रहेका छन् । गुरु योजना निर्माण कार्यान्वयनको प्रक्रियामा देखिएका प्रमुख सवालहरु यस प्रकार रहेका छन् ।
(Dhakal, 2004) अनुसार नेपालको योजनावद्ध विकासको प्रमुख चुनौतीका रुपमा संस्थागत विकास र संस्थागत शुसाशन रहेका छन् ।
योजना निर्माणमा प-र्याप्त परार्मश छलफल हुने तर संस्थागत विकासको अभावमा सेवा प्रवाहमा , योजना , आयोजना तथा परियोजनाहरु समयमा सम्पन्न गर्न नसकिने चुनौती विधमान छ ।
संस्थागत शुसानको परिसूचक आवाधिक योजना कार्यान्यनमा सवालको रुपमा देखा परेको छ । रणनीतिक महत्वका ठूला योजना , आयोजना तथा परियोजना कार्यान्वयन गर्दा संस्थागत शुसासनको कमि देखिन्छ । तोकिएको कार्यजिम्मेवारी , जन जवाफदेहीता , आर्थिक पारदर्शिता , कानुनी शासनको पालनामा कमि जस्ता कुराहरु चुनौतीका रुपमा रहेका छन् ।

प्रस्तावित योजना, आयोजना तथा परियोजनाहरुको सन्दर्भमा परियोजनाको संम्भाव्यता अध्ययन , लागत ईस्टिमेट , ईन्जिनियरिङ डिजाईन लगायतका प्राविधिक कामहरु वस्तविकता भन्दा अवास्ताविक तथ्य तथा तथ्याङ्कमा आधारित हुदा कार्यान्वयनका बेला लागत , फिल्ड साईट , डिजाईन नमिल्ने चुनौतीका रुपमा देखिन्छ । उक्त चुनौतीको समाधानकालागि संम्भाव्यता अध्ययन , सर्वे डिजाईन , लागत ईर्सटिमेट फिल्डको वास्तविकताका आधारमा गरिनु पर्छ ।

सिमित श्रोत साधनको भरमा असिमित माग , चाहाना र आवश्यकताको परिपूर्ति गर्नु गुरु योजना कार्यान्वयनको चुनौती हो । गुरु योजनामा प्रस्ताव गरिएका आयोजनाहरु विनियोजित बजेट र कार्यक्रमको दायरा भन्दा अधिक गुना ठूला महात्वाकाँक्षी हुन्छन् । आवश्यका श्रोतको व्यवस्थापन प्रमुख चुनौतीका रुपमा रहेन गर्दछ । आवश्यक श्रोतको पहिचान तथा परिचालनकालागि परियोजना प्रस्तावनाकालागि आवश्यक प्रक्रिया पुरा गरि संधिय सरकार , प्रदेश सरकार र अन्य दार्त निकायमा प्रस्ताव पेश गरि कायान्वयन गरिने व्यवस्था गर्नु पर्छ ।

पूर्वाधार विकासका लागि आवश्यक प्रविधिगत विकास , ठूला ईन्जिनहरु चुनौतीका रुपमा रहेन देखिन्छ । हिमा गाउँमा प्रस्तावित योजना , आयोजना र परियोजनाहरुको कार्यान्वयनकालागि आवश्यक प्रविधि र ईन्जिनहरुको कमिका कारण समयमा र तोकिएको गुणस्तरमा कार्यसम्पादन गर्न चुनौती हुन सक्छ , यसको समाधानकालागि कार्ययोजना निर्माण गरि आवश्यक प्रविधि र सामाग्रीको व्यवस्थापन गर्न आवश्यक रणनीति अख्तियार गर्ने ।

२.८ पूर्वाधार विकास योजना :

पूर्वाधार विकास योजना बिकास तथा समेद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न आधारभूत आवश्यकताको रुपमा रहेको छ । गुरु योजनामा तीन किसिमका योजना प्रस्तावित छन् ।
दिर्धकालिन रणनीतिक महत्वका ठूला आयोजना
मध्यकालिन आयोजनाहरु
अल्पकालिन योजना तथा आयोजनाहरु

हिमागाउँपालिकामा दिर्धकालिन रणनीतिक महत्व बोकेका पूर्वाधार बिकासका आयोजना , परियोजनाहरु प्रस्ताव गरिएका छन् । रणनीतिक सडक , पर्यटकिय पूर्वाधार विकास , बृहत्त खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना , बृहत्त सिंचाई आयोजना , बस्ति विकास , एकिकृत कृषि बिकास कार्यक्रम जस्ता ठूला आयोजनाहरुको प्रस्ताव गरिएको छ । उक्त आयोजनाहरु संधिय सरकार संगको साझेदारीमा संचालन हुनेछन् ।

प्रस्तावित मध्यकालिन महत्वका आवधिक आयोजनाहरु प्रदेश सरकारको सहयोगमा र जनताका आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्न मौलिक हकको सुनिश्चिचता गर्न अल्पकालिन योजनाहरु गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत बाट सञ्चालन गरिने छन् ।

पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमको परिणाम स्वरुप जनताको आर्थिक बिकासमा सहयोग पुग्ने छ । शिक्षा क्षेत्रको पूर्वाधार विकासको परिणाम स्वरुप विधालयमा विधार्थीको भर्ना दरमा अभिवृद्धि हुने , विधालय वाहिर रहेका वालबालिका को विधालय शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित हुने , कक्षामा तोकिएको सिकाई उपलब्धि हासिल हुने छ ।
स्वास्थ्य क्षेत्रको पूर्वाधारविकासको परिणाम स्वरुप वाल तथा मातृ मृत्यृ दरमा सुधार, जन स्वास्थ्यमा आम जनताको पहुँचमा अभिवृद्धि , सुत्केरी सेवामा अस्पताल सम्मको सहज पहुँचमा अभिवृद्धि , बालबालिकाका लागि आवश्यक खोप तथा भिटामिनको कमिका कारण उत्पन्न रोगको सुधार , कोराना भाईरस जस्ता महामारी नियन्त्रण गर्ने सक्ने नतिजा हासिल हुने छन् ।

खानेपानी तथा सरफाई पूर्वाधार विकासको परिणाम स्वरुप सफा तथा स्वच्छ खानेपानीमा नागरिकको सहज पहुँमा सुनिश्चितता हुने छ । सिंचाई पूर्वाधारको विकासको परिणाम स्वरुप कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गरि दिगो आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने छ ।

सडक पूर्वाधारको बिकासकालागि गाउँपालिकाले हिमा गाउँपालिका स्तरिय यातायत गुरु योजना निर्माण गरि रणनीतिक सडक , लिङ्क रोड र रिङ्क रोड मार्फत जनतामा सडकको पहुच विस्तार हुने छ ।

बिधुक्त तथा उर्जा क्षेत्रका पूर्वाधारको विकास तर्फ हिमा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र प्राविधिक संम्भाव्यता अध्ययन गरि मार्फत ९९ किलो .वाट विधुत्तः उत्पादन गरि विधुक्त आपूर्ती लाई सहज बनाउने ।

पूर्वाधार क्षेत्रको प्रभावकारी कार्यान्वयकालागि योजना प्रक्रिया देखि स्थानीय जनताको समावेशिमूलक सहभागिता , पारदर्शिता , जनश्रमदान तथा जनताको लगानी र अपनत्वलाई बढावा दिई योजना तथा आयोजना कार्यान्यन गर्ने ।

२.९ सांकेतिक रणनीतिक योजना :

गुरु योजना निर्माणमा सांकेतिक रणनीतिक योजना समावेश गरिएको हुन्छ । सांकेतिक योजनाहरु विभिन्न विषयगत क्षेत्र संग सम्बन्धित हुन्छन् । बिकास योजना निर्माणका प्रमुख उपलब्धि मापनका सुचकहरु लाई आधार मानेर सांकेतिक योजना निर्माण गरिन्छ ।

World Bank working paper 1990 मा उल्लेख गरिएका अनुसार सांकेतिक योजनामा क्षेत्रगत लक्ष्य निर्धारण गरि बृहत्तर आर्थिक बिकासको सम्भावनालाई प्रक्षेपण गरिएको छ ।

सांकेतिक रणनीतिक योजना निर्माणमा प्रभाव पार्ने तत्वहरु यस प्रकार उल्लेख गरिएको छ ।

- दिगो , भरपर्दो र सुरक्षित स्रोतको लेखाजोखा ,
- लचिलो , भरपर्दो , विश्वाशिलो सहकार्य गर्ने साझेदार निकायको साझेदारी
- संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि र पूर्वाधार बिकास क्षेत्रमा लगानी तथा सुरक्षित वित्तिय व्यवस्थापनको संयन्त्र संग सहकार्य ,
- बिकास निर्माणमा नविन सोच , प्रविधि र औजारहरुको प्रयोग ,
- रणनीतिक लक्ष्य निधारण गर्दा, र बिकासका कार्यक्रमहरुको प्राथामिकीकरणमा सहकार्य ,

सांकेतिक योजनाहरु आर्थिक विकास, समृद्धि र बिकासका आधारका रुपमा रहन्छन् (Turner & Collis, 1977), . सांकेतिक योजनाहरुले गाउँपालिका को रणनीतिक उद्धेश्य हासिल गर्न महत्वपूर्ण योगदान रहने छ ।

हिमा गाउँपालिकाले दिगो आर्थिक विकास, ब्यापक जनसहभागिता आवश्यक पर्ने, बृहत्तर स्तरको सामाजिक आर्थिक आयममा सकारात्मक परिर्वतन ल्याउन सक्ने क्षमता राख्ने हैसियत राख्ने गर्दछन् ।

२.१० भौतिक पूर्वाधार विकास योजना , आयोजना तथा परियोजनहरुको प्रथामिकीकरण :

भौतिक पूर्वाधार विकास योजना , आयोजना तथा परियोजना छनौट महत्वपूर्ण कार्य हो । योजना छनौट प्रक्रियामा योजनाहरुको संख्या अधिक भएको अवश्थामा भौतिक पूर्वाधार विकास आयोजना तथा परियोजनाहरुको प्राथामिकीकरण गर्नु पर्ने हुन्छ । योजनाको प्राथामिकीरणले आर्थिक श्रोतको सहि सदुपयोग गर्छ ।

भौतिक पूर्वाधार विकास अर्न्तगतका आयोजना तथा परियोजनाको प्राथामिकीकरण गर्दा स्पष्ट्र सामाजिक आर्थिक प्रभाव र नतिजाको आधारमा प्राथामिकीरण गर्नु पर्छ । ब्यवस्थित र बैज्ञानीक तरिकाले आयोजनाको प्राथामिकीकारण गर्न , सामाजिक लागत फाईदाको विश्लेषणका -

Social Cost Benefit Analysisis (SCBA) एक विश्वासिलो , भरपर्दो र कामयाभि लेखाजोखा गर्ने प्रक्रिया हो ।

When systematically applied, provides a basis for project's prioritization (Marcelo, Mandri-Perrott, House, & Schwartz, 16-04-23Infrastructure-Prioritization-Framework-Final-Version, 2016).

नेपाल जस्ता बिकासन्मुख मुलुकहरुमा भौतिक पूर्वाधार विकासको माग , चाहान र आवश्यकता , राज्यको श्रोत साधन र क्षमता अप्रयाप्त हुन्छ । भौतिक पूर्वाधार विकासको वास्तविक अवश्था , सामाजिक लाभ लागत विश्लेषणको नतिजा , स्थानीय जनता संग प्रतक्ष्य परामर्श छलफल र प्राथामिकीकरणका आधारमा पूर्वाधार योजनाहरु प्रथामिकीकरण गर्नु पर्छ ।

भौतिक पूर्वाधार बिकासका योजनाहरुको प्राथामिकताक्रममा विभिन्न मोडल, नमुना तथा औजारहरुको प्रयोग गर्ने गरिएको छ । भौतिक पूर्वाधार योजना प्राथामिकताका लागि तर्कवद्ध खाँका तयार गरी दई वटा आधारमा प्राथामिकताक्रम र्निधारण गरिन्छ । पहिलो सामाजिक -आर्थिक असर र सामाजिक -वातावरणिय प्रभावको क्षेत्रलाई विश्लेषण , लेखाजोखा गरि प्राथामिकताक्रम गरिन्छ ।

भौतिक पूर्वाधार विकास योजनालाई प्राथामिकता र्निधारण गर्न तपसिलमा उल्लेखित बहुआयामिक शर्तहरुका आधारमा प्राथामिकीकरण निर्धारण गरिने छ ।

- प्राविधिक , आर्थिक रुपमा संम्भाव्यता अध्ययन भएको योजना ,
- विस्तृप्त परियोजना प्रस्ताव - Detail Project Report (DPR) तयार भैसकोको योजना ,
- बातावरणिय अध्ययन कार्य Initial Environment Examination वा Environment Impact Assessment (EIA) प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायवाट स्वृतभै सकेको योजना ,
- जन सहभागिता , लागत सहभागिताको सुनिश्चिता भैसकेका योजना तथा अयोजना
- बृहत्तर आर्थिक विकासमा योगदान दिन सक्ने उत्पादन संग जोडिएका योजना तथा आयोजना
- स्थानीय संस्कार , संस्कृति मैत्री योजना तथा परियोजनाहरु
- बहुआयामिक क्षेत्रमा लाभ पु-र्याउने आयोजनाहरु

परिच्छेद ३ : अवधारणा, निर्देशक सिद्धान्त र कानूनी आधारहरु

३.१ गुरु योजनाको अवधारणा

आर्थिक सामाजिक बिकासका लागि दिगो तथा भरपर्दो विकासकालागि क्षेत्रगत विकास लक्ष्य समेत समेटिएको व्यवस्थित योजनाको खाका सहितको योजना रणनीतिक गुरु योजना वा आवाधिक योजना हो । नेपालमा लामो अवधिको रणनीतिक योजनाको शुरुवात योजनावद्ध विकास प्रयासको थालनी भए संगै २०१३ सालमा शुरुवात भएको थियो । योजनावद्ध विकास चरणको शुरुवातीमा भौतिक पूर्वाधार विकास योजनामा केन्द्रित रहेको थियो भने क्रमश : गुरु योजना र्निमाणको अवधारणा र अभ्यासमा समेत परिर्माजन र नविनता आएको छ ।

स्पष्ट्र परिभाषित अवधारणा र प्रस्ट दिशार्निदेश विना क्षेत्रगत योजना , कार्यक्रम तथा बजेटमा नियमितता, बिश्वासनियता, बस्तुनिष्ठताको अभावमा देखिन सक्छ । तसर्थ योजनावद्ध विकास प्रयासलाई सार्थक निष्कर्षमा पु-र्याउन र आशाषित उपलब्धि हासिल गर्न दिर्धकालिन योजना , मध्यकालिन योजना र अल्कालिन योजना सहितको गाउँपालिका स्तरिय गुरु योजना तयार गरि सोही अनुसार योजना कार्यान्वयन , स्रोत साधानको विनियोजन र परिचालन , संस्थागत क्षमता बिकास , सवै तहका सरकार र सरोकारवालाहरु संग साझेदारी , सहकार्य र समन्यमा कायान्वयन गरिने छ ।

३.१.१ गाउँपालिका स्तरिय गुरु योजनाका मुख्य लक्ष्य :

गाउँपालिका स्तरिय गुरु योजना निर्माणको मुख्य लक्ष्य यस प्रकार उल्लेख गरिएको छ ।

- योजनावद्ध बिकास पद्धतीको थालनी
- गरिबि न्यूनिकरण
- बातावरण मैत्री विकास
- उपलब्ध श्रोत साधनको अधिकतम सदुपयोग
- स्थानीय स्तरका सरकारको शासकीय प्रणालीमा सुधार
- गुरु योजनाले तय गरेका विशिष्ट लक्ष्य हासिल गर्न
- बिषय क्षेत्रगत रणनीतिक उद्धेश्य हासिल गर्न
- संस्थागत शुसासनको अभिवृद्धि गर्न
- प्रस्तावित योजना आयोजना तथा परियोजनाका लागि आवश्यक स्रोत व्यवस्थापनकालागि आवश्यक संपूर्ण प्रशासनिक तथा प्राविधिक प्रक्रियाको थालनी गर्न ,

३.२.२ गुरु योजनामा समेटिएका बिषय क्षेत्रहरु :

गुरु योजनामा तपसिल बमोजिमका बिषयगत क्षेत्र समेटिएको छन् ।

१.कृषि क्षेत्र
२ं पर्यटन क्षेत्र
३ं पशुपालन क्षेत्र
४ं शिक्षा क्षेत्र
५. स्वास्थ्य क्षेत्र
६. खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र
७. सूचना तथा सञ्चार क्षेत्र
८ं विधुक्त तथा उर्जा क्षेत्र
९ं सडक क्षेत्र
१०. वन तथा वातावरण क्षेत्र

३.२ निर्देशक सिद्धान्त

गुरु योजना निर्माणकालागि निश्चित सिद्धान्त , मार्ग दर्शन , मूल्य मान्यता र प्रणालीको अवलम्वन गरिएको हुन्छ । ती मार्गदर्शन सिद्धान्त, नीति, मूल्य मान्यताले गुरु योजनालाई दिगो, भरपर्दो, विश्वाशिलो, गतिशिल र समयसापेक्ष बनाउनमा मद्दत गर्दछ । गुरु योजना निर्माणमा अन्तर समन्धित निर्देशक मान्यताहरु यस प्रकार छन् ।

३.२.१ दिगोपना

हिमा गाउँपालिकाको दिर्धकालिन विकासको रणनीतिक लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि प्रस्तावित योजना आयेजना तथा कार्यक्रमहरुको दिगोपनाका लागि आवश्यक पूर्व शर्तहरु अबलम्बन गरिने छ । कार्यक्रमको दिगोपना वातावरणिय

, आर्थिक तथा सामाजिक दृष्ट्रिकोणले दिगो तथा बातावरण मैत्री , आर्थिक रुपमा दिर्घकालिन रुपमा प्रभाव पार्न सक्ने र सामाजिक तथा सांस्कृतिक रुपमा स्वीकारयुक्त योजना तथा आयोजना प्राथामिकीकरण गरि लागु गरिने छ ।

३.२.२ समावेशिकरण :

सामजिक समावेशिकरणको मान्यतालाई कार्यान्वयनका क्रममा हिमा गाउँपालिका संचालित योजना , आयोजना , नीति तथा कार्यक्रममा महिला , दलित , जाति जनजाति , अल्पसंख्यकहरुको अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चिता गरिने छ ।

समाजिक र सांस्कृतिकरुपमा विविधक्ता युक्त समाजको सहभागिता सुनिश्चित गर्न हरेका योजना , आयोजना , कार्यक्रम कार्यान्वयमा महिला , दलित र जातजाति तथा अपाङ्गता भएका मानिसहरुको निर्णायक तहमा अनिर्वाय सहभाता गरिने छ र कार्यक्रम कार्यान्यन गनू पूर्व योजना तथा आयोजनामा महिला, दलित , जनजातिको सहभागिता भए नभएको लैगिंक लेखाजोखा गरिने छ ।

३.२.३ उथ्थानशिलता :

प्रकोप जोखिमका हिसावले संकटासन्नता भएका , उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रमा भौतिक पुर्वाधार वा अन्य विकासका योजनाहरु कार्यान्यन गर्दा सामाजिक, आर्थिक , सांस्कृतिक र भौतिक उथ्थानशिल समुदाय निमार्णमा सहयोग गर्नू पर्ने हुन्छ । योजना तथा आयोजना छनौट गर्दा हावापानी परिर्वतन , हरित गृह प्रभाव, प्रकोप जोखिम न्युनिकरणका लागि सहयोग गर्ने खालका उल्पिकरणका योजना , आयोजना तथा कार्यक्रमहरु प्राथामिकीकरणमा राखि कार्ययोजना निमांण गरि लागु गरिने छ ।

३.२.४ हरित क्षेत्र विस्तार :

गाउँपालिकामा हरित क्षेत्रको बिस्तार गर्न योजना आयोजनाको योजना प्रक्रियामा बृक्षरोपण , पार्क र हरेका योजना स्तरमा बायो ईन्जिनीयरिङ्ग प्रविधि एकिकृत रुपमा समायोजन गर्ने रणनीति अर्खितयार गरिने छ ।

३.२.५ प्रकोप जोखिम न्यूनिकरण र प्रकोप जोखिम ब्यवस्थापन :

गुरु योजना अवधिमा प्रस्ताव गरिएका योजना , आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको दिगोपना र बिकास ले निम्त्याउन सक्ने संभावित जोखिमको लेखाजोखा गरि प्रकोपलाई न्यूनिकरण गर्ने र प्रकोपको जोखिम हुने खतरा बाट बच्न सहयोग गर्ने अल्पिकरणका आयोजनाहरुलाई योजना छनौट गर्दा र कार्यान्वयन गर्दा चासो राख्नु पर्छ ।

३.३ नेपालमा योजनावद्ध बिकासमा भएका प्रयासहरु :

- पहिलो देखि तेस्रो पञ्चवर्षिय योजनाहरु सन् (१९५६ -१९७०) : कृषि र भौतिक पुर्वाधार बिकासमा जोड
- चौथो तथा पाचौ योजना अवधि (सन् १९७० -१९८०) : क्षेत्रीय बिकास र भौतिक पूर्वाधार बिकास प्राथामिकीकरण .
- छैटो तथा सातौ योजना अवधि (सन् १९८०-१९९०) : आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्ति र समानताको विकास
- आठौ देखि दशौ) योजना अवधि (सन् १९९२-२००७) : दिगो आर्थिक बिकास , गरिबि निवारण रणनीति , क्षेत्रीय असन्तुलन घटाउने
- ११ देखि पन्ध्रौ योजना अवधिको शुरुवाती बर्ष (सन् २००७ देखि २०२०) : दिगो बिकास लक्ष्य प्राप्त गर्ने, समावेशी र समतामूलक बिकास , गरिवि न्युनिकरण , मध्यम स्तरको धनी राष्ट्रमा स्तरोन्ति ।

नेपालको प्रादेशिक बिकास योजना प्रणालीमा प्रयोग गरिएको योजनावद्ध खाँका

३.४ योजनावद्ध बिकासका समसामयिक मुद्धाहरु :

- समावेशी उत्पादन रणनीति (Inclusive growth strategy) : बिपन्न केन्द्रित , पिछाडामा परेका मानिस, जातजाति - दलित, जनजाति, आदिवासि, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, भौगोलिक रुपमा पछाडि परेका आदी ।
- उत्पादन र वितरणमा आधारित (Broad-based growth and distribution) : दुर्गम क्षेत्रमा लगानी विस्तार , (नीजि तथा सरकारी) साममजिक सूरक्षा, सामाजिक न्याय , गरिवि विरुद्ध , दिगो बिकास लक्ष्य प्राप्तिमा उन्मुख ।
- बिश्वब्यापिकरण (globalization): अन्तराष्ट्रिय ब्यापार, कामदार, उत्पादन , प्रविधि र आर्थिक कुटनीति
- क्षेत्रगत सन्तुलित बिकास (Sectoral & spatial balanced growth) : बिशेष प्राथामिकताका क्षेत्रहरु कृषि , सामाजिक क्षेत्र , पूर्वाधार विकास क्षेत्र , वन तथा वातावरण क्षेत्र , आर्थिक क्षेत्र र संस्थागत बिकास क्षेत्र

३.५ गुरु योजना निर्माणका कानूनी आधारहरु :

राष्ट्रिय योजना आयोग योजनावद्ध विकासकालागि राष्ट्रिय बिकास परिकल्पना, लक्ष्य, रणनीतिक उद्धेश्य , बिकास नीति तथा कार्यक्रम तय गर्ने नेपाल सरकारको आधिकारीक उच्च तहको एक सल्लाहकार समिति हो । राष्ट्रिय योजना आयोगमा प्रधानमन्त्रि अध्यक्षका रुपमा रहन्छन् भने नेपाल सरकार द्धारा मनोनित कार्यकारी उपाध्यक्ष लगायत मानिनिय सदस्यहरु रहन्छन् ।

राष्ट्रिय योजना आयोगले स्रोतको आवश्यताको लेखाजोखा, क्षमताको लेखाजोखा , आर्थिक स्रोतको आवश्यकता , बजेट विनियोजन तथा आर्थिक सामाजिक बिकासका क्षेत्रहरुमा नेपाल सरकारलाई सहयोग गर्दछ ।

बिकास योजना , आयोजना , नीति , कार्यक्रम तथा बजेटको अनुगमन तथा मूल्याँकन गर्ने केन्द्रिय निकायका रुपमा भुमिका निर्वाह गर्दछ । नविन बिकासका अवधारणा, बिचारहरु , नीजि तथा अनुसन्धानकर्ता , अध्यताहरुवाट आएका प्रस्तावना र अनुसन्धानका निष्कर्ष अनुसार नीति परिर्वतन गर्ने , नीति अध्यावधिक गर्ने सवालमा आधिकारीक भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

भौतिक पूर्वाधार क्षेत्रको विकास प्रथम पञ्चवर्षिय योजना अवधि देखि प्राथामिकतामा परेको छ । बिकास योजना सम्बन्धि नीति, निर्देशिका , कार्यविधि निर्माण गर्ने र कार्यान्यन गर्ने कार्य राष्ट्रिय योजना आयोगले गर्दे आईरहेको छ ।

योजना निर्माणकालागि तपसिलका कानुनी आधारहरु रहेका छन् ।

३.५.१ नेपाल अधिराज्यको संविधान , २०७२ :

नेपाल अधिराज्यको संविधान २०७२ असोज ३ गते जारीभै नेपालमा संधिय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रिक शासन ब्यवस्थाको औपचारिक शुरुवात भएको छ । तीन तहका सरकारहरु तोकिएका संबैधानिक अधिकारका क्षेत्रहरुमा सार्वभौम र स्वयत्ता सहित शासन संचालन गर्न आवश्यक कानुन , नीति , कार्यविधि , रणनीति , योजना तय गरि लागु गर्न स्वतन्त्र रहने छन् ।

. प्रदेश सरकार र गाउँ कार्यपालिकाले आफुलाई आवश्यक नीति , कार्यनीति र योजना तथा रणनीति तयार गर्न सक्ने कानुनी आधार संविधानमा नै ब्यवस्था गरिएको छ ।

३.५.२ पन्ध्रौ पञ्चवर्षिय रणनीतिक योजना २०७६/७७-२०८०/८१) :

पन्ध्रौ योजनाले दिगो आर्थिक बृद्धिकालागि राष्ट्रिय विकास बिकास रणनीति अख्तियार गरेको छ । राष्ट्रिय उत्पादन र उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गरि दिगो बिकास रणनीतिक लक्ष्य प्राप्त गर्ने र नेपाललाई अल्पविकसित मूलुकको सूचीवाट स्तरोन्ति गर्ने लक्ष्य रहेको छ ।

गुरु योजना निर्माणकालागि पन्ध्रौ योजनाका रणनीतिक लक्ष्य, उद्धेश्य , नीति , कार्यक्रम , कार्यविधि , अनुगमन तथा मूल्याँङ्कन कार्य निर्देशिका मार्गदर्शकका रुपमा लिईएको छ ।

३.५.३ भु उपयोग नीति , २०७२

राष्ट्रिय भु उपयोग नीति २०७० लाई अध्यावधिक गरी २०७२ सालको महाभुकम्भ पश्चात भु उपयोग नीतिमा परिर्माजन भै २०७२ नेपाल सरकारवाट पारित भै सकेको छ । भु उपयोग नीतिका आधारमा गुरु योजना निर्माण गर्दा खेती योग्य जमिन, वस्ति क्षेत्र , जंगल , प्राकृतिक स्रोतको नक्साङ्कन गरी उपयुक्त ठाउँको एकिकृत विकास गर्न सकिने मार्ग दर्शन रहेको छ । हिमा गाउँपालिकाको गुरु योजना निर्माण गर्दा भू उपयोग नीति २०७२ लाई मार्ग दर्शन सिद्धान्तका रुपमा लिईएको छ ।

३.५.४ राष्ट्रिय यतायत नीति :

राष्ट्रिय यतायत नीति अर्न्तगत सडक विकास तथा विस्तराका लागि जग्गाको उपलब्धता , जग्गा धनीको सहमति र क्षतिपूर्तिको ब्यवस्था गरि उपलब्ध जग्गामा योजनावद्ध सडक खण्ड निर्माण र विस्तार गरिने छ । यसैका आधारमा हिमा गाउँ पालिका अर्न्तगत यातायत गुरु योजना निर्माण गरि , यतायत गुरु योजनाका आधारमा हाल रहेका सडकको स्तरउन्नत्ति गर्ने र नयाँ सडक खण्ड निर्माण , विस्तार र स्तरउन्नत्ति गर्ने कार्यायोजना निर्माण भै सकोको छ ।

३.५.५ जग्गा प्राप्ति , पुर्नवास र पुर्नस्थापना नीति , २०७२ :

यो नीतिको उद्देश्य विकास निर्माण कार्यबाट प्रभावित जनताहरुको आर्थिक सामाजिक अवश्था सुधार गर्नु रहेको छ । क्षति भएको वास स्थान , जग्गाको क्षतिपूर्ति दिने ब्यवस्था जग्गा प्राप्ति , पुर्नवास र पुर्नस्थापना नीति , २०७२ मा रहेको पाईन्छ । गुरुयोजना निर्माणका क्रममा यस नीतिलाई पनि मार्गदर्शनको रुपमा लिइएको छ ।

३.५.६ स्थानिय सरकार संचालन ऐन , २०७४ :
स्थानीय सरकार संचालन ऐन , २०७४ गुरु योजना निर्माण कार्यकालागि प्रमुख कानुनी आधारका रुपमा रहेको छ । यस कार्यविधिमा स्थानिय निकायको अधिकार तथा जिम्मेवारी तोकिएको अवश्था छ । संविधानले प्रदान गरेका अधिकार क्षेत्रहरुको प्रयोग त्यसको कानुनी आधारको र्निमाण , सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीता , स्थानीय स्तरमा उठाउने करका दायराहरु , कर सम्बन्धि स्थानीय नीति निर्माण र कार्यान्वय प्रक्रिया आदी यस ऐनमा व्यवस्था भएका कुराहरु हुन । नेपालले सेवा क्षेत्रमा देखिएका चुनौतीहरु , बजेट वियोजनमा देखिएका चुनौतीहरुको समाधानकालागि कानुनी आधार प्रसस्त गरेको छ । यसका आधारमा बिकास योजना निर्माण , कार्यान्वय प्रक्रिया, स्रोतको परिचालन , प्राविधिका प्रक्रियाका सम्वन्धमा उल्लेख गरिएको छ । गुरु योजना निर्माणमा स्थानिय सरकार संचालन ऐन , २०७४ मुख्य कानुनी आधारका रुपमा स्वकारिएको छ ।

३.५.७ बातावरण संरक्षण ऐन , २०७६ :
बतावरण संरक्षण ऐन , २०७६ संसदबाट र्भखरै मात्र पारित भएको छ । बिकास र बातावरण विचको अर्न्तसम्बन्ध , व्यवस्थापन , नियमन , नियन्त्रण कार्यकालागि यस ऐन मार्फत नियमनकारी भुमिका निर्वाह हुने छ । बातावरणिय प्रभावको मूल्याङ्कन नगरिकन बिकास निर्माण गर्दा दिगो विकास नहुने हुदा बतावरणको संरक्षण , प्रवर्द्धन र व्यवस्थापनमा यसको भुमिका रहेको छ ।

सामाजिक , आर्थिक र सांस्कृतिक क्षेत्रको वातवरण संग अर्न्तनिर्भरता , अर्न्तर सम्बन्ध रहेको हुन्छ । बिकासका कारण बातावरण , जंगल , हावपानी , पानीका श्रोतहरु , वस्ति क्षेत्र , प्रकोप जोखिमका हिसावले प्रभाव पार्न सक्छ तसर्थ साना ठूला आयोजना परियोजनाको बातावरणिय प्रभावको मूल्याङ्कन गरि सम्बन्धित निकायवाट स्वीकृति पश्चात मात्र बिकाय निर्माणका कार्यलाई अगाडी बढाउन सकिने कानुनी प्रावधाननका आधारमा बिकास निर्माणको कार्य गर्ने ।

३.५.८ श्रम ऐन २०७२ :
गुरु योजना निर्माणका क्रममा श्रम ऐन लाई पनि एक कानुनी आधारका रुपमा लिईएको छ । श्रम ऐनमा व्यवस्था भए अनुसार कामदारहरुको परिचलान , ज्याला तथा पारिश्रमिकको व्यवस्था , काम गर्ने समयावधि , कस्ता प्रकारका व्यक्तिहरुलाई श्रम गर्न निषेध गरिएको छ । जस्ता कानुनी सावलहरुको सम्बोधन श्रम ऐन मार्फत गरिने हुदा नेपालको श्रम ऐन लाई कानुनी आधार मान्नु पर्ने हुन्छ ।

.

३.५.९ फोहर व्यवस्थापन ऐन :
उत्पन्न फोहोर व्यवस्थापनकालागि कानुनी आधारको महशुशभै प्रभावकारी फोहोर व्यवस्थापनकालागि सफा , स्वास्थ्य, वस्ति , शहर गाउँ बिकास गर्नु यो ऐनको व्यवाहारिक उद्धेश्य रहेको छ भने फोहोर मैलाको कानुनले तोकको आधार र मापदण्डमा व्यवस्थापन गर्न नियमन यसै ऐनका आधारमा स्थानीय निकायमा कार्यविधि कानुन निमार्ण गरि लागु गर्न सकिन्छ । कार्यविधि कानून अनुसार फोहोरमैलाको समुचित व्यवस्थापन , उपयोग , पुन उपयोग गर्न सकिन्छ ।

३.५.१० पानीको श्रोत सम्वर्नध ऐन :
बिकास निर्माण कार्य संचालन गर्दा पानीको श्रोतको संरक्षण र संर्वद्धन गर्ने श्रोत लाई दुषित हुनवाट बचाउन प्रभाव पार्ने ऐन पानीको श्रोत व्यवस्थापन ऐन , २०७६ रहेको छ । पानीको श्रोत व्यवस्थापन ऐनको विरुद्ध श्रोत धमिलिने , धुषित पार्ने, श्रोत हराउने वा बाढि पैरो जान सक्ने अवश्थामा विकास निर्माण कार्य पानीको श्रोतको प्रतिकूल नहुने गरी कार्यान्यन गर्नु पर्ने हुन्छ ।
गुरु योजना निर्माणका क्रममा यस ऐनको अध्ययन र यसका प्रावधानहरुलाई प्रतिकुल नहुने गरी योजना , कार्यक्रम लागु गर्नु पर्ने हुन्छ ।

परिच्छेद ४ : अध्ययन विधि

हिमा गाउँपालिकाको अध्ययन सहभागितामूल तरिकाले स्थानीय जनता संगको छलफल र परार्मशका आधारमा सम्पन्न गरिएको छ । यस गुरु योजनामा प्रयोग गरिएका तथ्याङ्क तथा सुचनाहरु घरधुरी सर्वेक्षण गरि ल्याईएको हो ।
गुरु योजना तयार गर्दा प्रारम्भमा गाउँ कार्यपालिकामा गुरु योजनाका वारेमा छलफल गरियो । छफफलमा आवश्यक सूचना तथा तथ्याङ्क , सुचना संकलनको माध्यामका विषयमा छलफल गरियो ।

तथ्याङ्क तथा सुचना संकलनमा स्थानिय स्तरका शिक्षहरुको सहयोगमा गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन भएको सर्वेक्षण फारम मा भएका जनसांख्किीकीय , भौगोलिक, सांस्कृतिक , सामाजिक , शैक्षिक , धार्मिक तथ्याङ्कका साथै संस्थागत संरचना , विषयगत क्षेत्रको अवश्था , नीति तथा कार्यक्रमहरु संग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो ।
अध्ययन विधि अर्न्तगत सरोकारवालाहरु संगको बैठक, छलफल , प्रतक्ष्य भेटघाट , लावान्वित वर्ग संग प्रतक्ष्य छलफल तथा प्रश्नावली तयार गरि आवश्यक सुचना संकलन गर्ने कार्य गरिउको थियो ।
गाउँपालिका स्तरका राजनीतिक कार्यकर्ता , निर्वाचित जन प्रतिनिधि , शिक्षक , वडा अध्यक्ष , सर्वधारण सवै संग सुचना संकलनका विभिन्न प्रतक्ष्य , अप्रतक्ष्य विधि प्रयोग गरि गुरु योजना तयार गरिएको हो ।

४.१ पद्धती :

गुरु योजना निर्माणमा तल्लो तह संगको सहभागितामूलक पद्धतीमा आधारित भै यो अध्ययन कार्य सफल भउको हो । यस गुरु योजनामा समुदाय स्तरका जनताका भावना, मर्म , आवश्यकता र सवालहरु समाहित गरिएका छन् ।

तथ्याङ्क सूचना संकलन पद्धती :

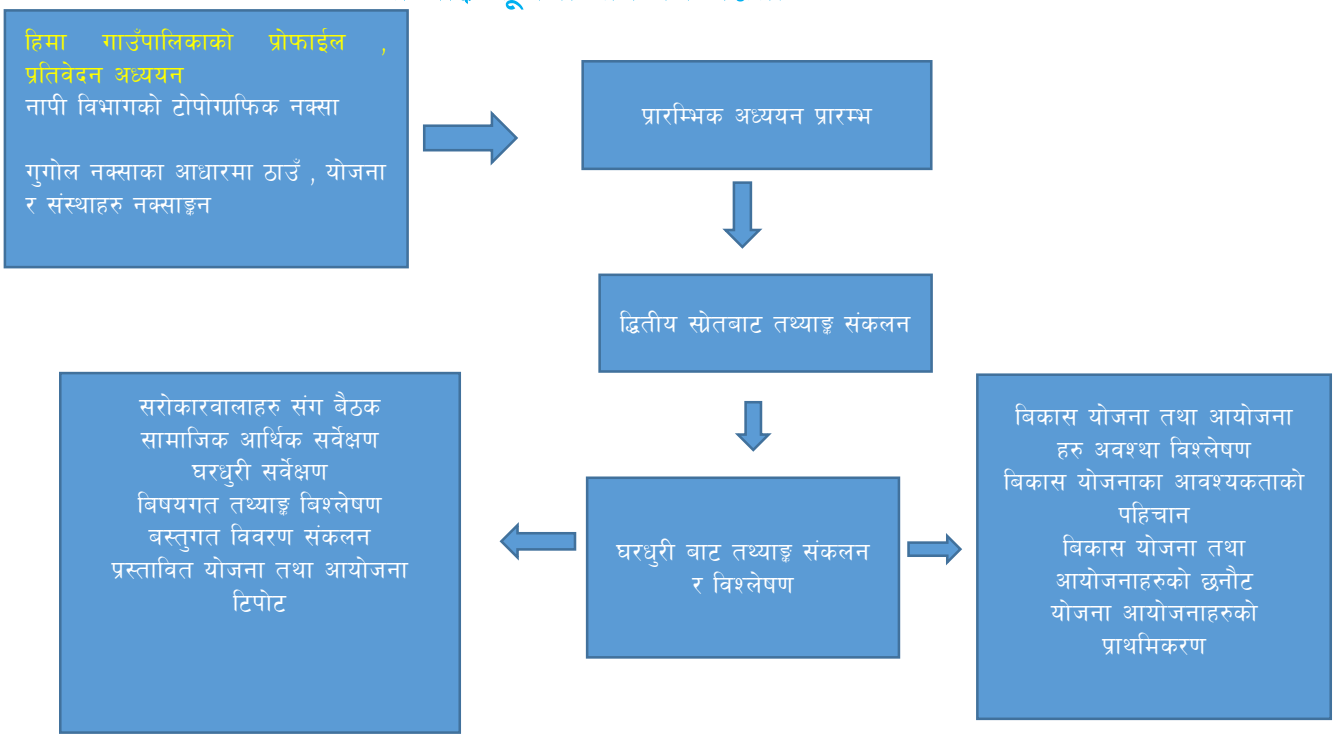

४.२ अध्ययन विधि :

अध्ययन विधिमा फिल्ड भ्रमण , हिडेर गरेको सर्वे, डेस्क अध्ययन , पूर्व साहित्य अध्ययन , द्धितीय स्रोतका तथ्य तथ्याङ्क संकलन , विश्लेषण , फिल्ढ तथ्याङ्क संकलनकर्ताको छनौट , गणहरुलाइ अभिमुखिकरण , फिल्ड स्तरमा छलफल , परार्मश , कथा , गित , परम्परागत मूल्य मान्यताको खोधी खोजी आदी जस्ता मौलिक र पद्धती संवद्ध अध्ययन विधिको प्रयोग भएको छ ।

४.२.१ डेस्क अध्ययन र द्धितीय स्रोतको तथ्याङ्क संकलन :

हिमा गाउँपालिकाको गुरुयोजना निर्माणका क्रममा हिमा गाउँपालिकाको प्रोफार्यल, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागको प्रतिशत र तथ्याङ्क तथा सुचानाहरु , सडक विभागका प्रतिवेदन तथा तथ्याङ्कहरु , नापी विभागका नक्सा , जिल्ला शिक्षा समन्वय एकार्य को बार्षिक प्रतिवेदन , जिल्ला कृषि कार्यालयको प्रतिवेदन , जिल्ला समन्वय समितिको प्रतिवेदन , सर्वे विभागको टोपोग्रपिकल नक्साहरु , गुगोलमा विविध सुचना तथा तथ्याङ्कहरु द्धितीय सौतको रुपमा प्रयोग गरिउको छ ।

४.२.२ गाउँपालिका स्तरमा छलफल र परार्मश :

२०७६ साल चैत्र ४ गते अध्ययन टोली फिल्ड अध्ययनका क्रममा हिमा गाउँपालिकामा कर्यापालिका सदस्यहरु संग गुरु योजनाको महत्व , औचित्य , आवश्यकता र यसको अध्ययन प्रक्रियाका सम्वन्धमा छलफल भयो । उक्त छलफलमा हिमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाअध्यक्ष , वडा अध्यक्षहरु , प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र अन्य विषयगत कर्मचारीहरुको उपस्थिति थियो ।

उक्त बैठकमा Base line data , घरधुरी तथ्याङ्क संकलनका सम्वन्धमा छलफल भउको थियो । परार्मश वैठकमा हिमा गाउँपालिकाका प्रमुख समस्याहरु , यसको समाधानकालीग उपायहरु , कस्ता खालका नीति तथा कार्यक्रम हुदा सवाल समाधानमा सहयोग पुग्छ । बर्तमानमा चलिरहेका नीति, कार्यक्रम तथा वजेटका सम्वन्धमा छलफल भएको थियो ।

४.२.३ घरधुरी सर्वेक्षण तथ्याङ्क संकलन तथा अनुगमन :

घरधुरी सर्वेक्षण मार्फत अध्यावधिक तथ्याङ्क संकलन गर्नकालीग स्थानीय शिक्षकहरुको सहयोगमा जनसांकिकीय , आर्थिक, भौतिक , सामाजिक , सांस्कृतिक , शैक्षिक संस्थागत , कृषि, पशु, स्वास्थ्य , विधुक्त उर्जा , सूचना तथा सञ्चार, ईतिहास , पुरातात्विक महत्वका , प्रमुख आर्थिक गतिविधि , भाषा, रितिरिवाज , चालचलन , संस्थागत अवश्था , सार्वजनिक संरचनाहरुको अवश्था र भविष्यको योजना आदी संग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलन गरियो र तथ्याङ्कको विश्वसनियता , सान्दर्भिकता , वस्तनिष्ठताको लागि सहयोग गर्न गाउँपालिकाका कर्मचारीको सहयोगमा सम्पादन गरिएको थियो ।

यसमा मूलत : तपसिलमा उल्लेखित कुराहरु समेटिएका छन् ।

- मनिसका जीवन पद्धती संग जोडिएका आवश्यता र मागहरु
- गाउँपालिकामा रहेका भौतिक पूर्वाधार विकासका योजनाहरुको लागत संकलन
- मागमा आधारित सर्वे
- स्थानीय जन प्रतिनिधिहरुको राय, सुझाव र सल्लाह
- गाऊँपालिकाको श्रोत , क्षमता र संम्भावनाको सर्वे
- जियोलोजिकल। टोपोग्रपीकल र वातावरणिय सर्वे

४.३.४ फिल्ड अध्ययन

हिमा गाउँपालिकाको अध्ययनको क्रममा फिल्ड भ्रमण गरि आवश्यक सूचना , तथ्याङ्क, सामाजिक मूल्य मान्यता रितिरिवाज , वातावरणिय , भु राजनीतिक अवश्था , सामाजिक आर्थिक अवस्थाको अध्ययन गरिएको थियो । सामाज शास्त्री एवं अर्थशास्त्री , भुगर्व विज्ञ र शहरी विकास योजनाकारको टोली फिल्ड चेक लिस्टका आधारमा फिल्डको काम सम्पादन गरिएको थियो ।

४.२.५ जि.आई एस नक्साको प्रयोग :

गुरु योजना निर्माणका क्रममा विभिन्न क्षेत्रका डाटाहरु जि.आई एस नक्सामा नक्साङ्कन गरि त्यसको भौगोलिक अवस्थिति , अक्षांश , देशान्तर , क्षेत्रफल , उचाइ आदीको मापन गर्न जि.आई एस नक्साङ्कन गरिएको छ र गुरु योजना प्रतिवेदनमा समावेश समेत गरिएको छ ।

४.२.६ हिमा गाउँपालिकाको गुरु योजना तयारी :

गाउँपालिकाको गुरु योजनाको तयारी तल उल्लेख गरिएका चरणहरु पुरा गरि तयार गरिएको छ ।

क) हिमा गाउँपालिकाको नक्सा तयारी

ख) प्रस्ताव गरिएका दिर्घकालिन महत्वका रणनीतिक योजनाहरुको Global Positioning system मा Mapping

ग) तथ्याङ्क संकलन

घ) तथ्याङ्क

ङ) तथ्याङ्क विश्लेषण र लेखन

कर्णाली प्रदेश जुम्ला जिल्लाका ७ वटा गाउँपालिकाहरुमा हिमा गाउँपालिका एक हो । जुम्ला जिल्लामा एक मात्र नगरपालिका रहेकोछ । यस परिच्छेदमा हिमा गाउँपालिकाको पाश्चव चित्र जन गणना २०६८ र गाउँपालिका घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ को अध्यवधिक तथ्याङ्क समावेश गरिएको छ । यस परिच्छेदमा हिमा गाउँपालिकाको भौगालिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, पर्यावरणिय , भौतिक पूर्वाधार र बिषय क्षेत्रगत अवश्थाको यर्थात चित्रण गरिएको छ ।

५.१ कर्णाली प्रदेशको विस्तृप्त विवरण

नेपाल अधिराज्यको संविधान , २०७२ मा भएको संधिय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था अर्न्तगत रहेका ७ वटा प्रदेश मध्ये कर्णाली प्रदेश एक हो । नेपालको सवैभन्दा ठूलो प्रदेशका रुपमा रहेको यसको क्षेत्रफल २४,४५३ वर्ग कि.मि रहेको छ । राष्ट्रिय जनगरणा २०६८ अनुसार कर्णाली प्रदेशको जनसंख्या १५,७०,४१८ रहेको छ । यो प्रदेशको पूर्वमा गण्डकी प्रदेश, पश्चिममा सुन्दर सुदुर पश्चिम , उत्तर तिर जनगणतन्त्र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्वत र दक्षिणमा ५ नं प्रदेश पर्दछ । ४७, ९१४ जनसंख्या भएको बिरेन्द्र नगर सुर्खेतमा यो प्रदेश राजधानी रहेको छ ।

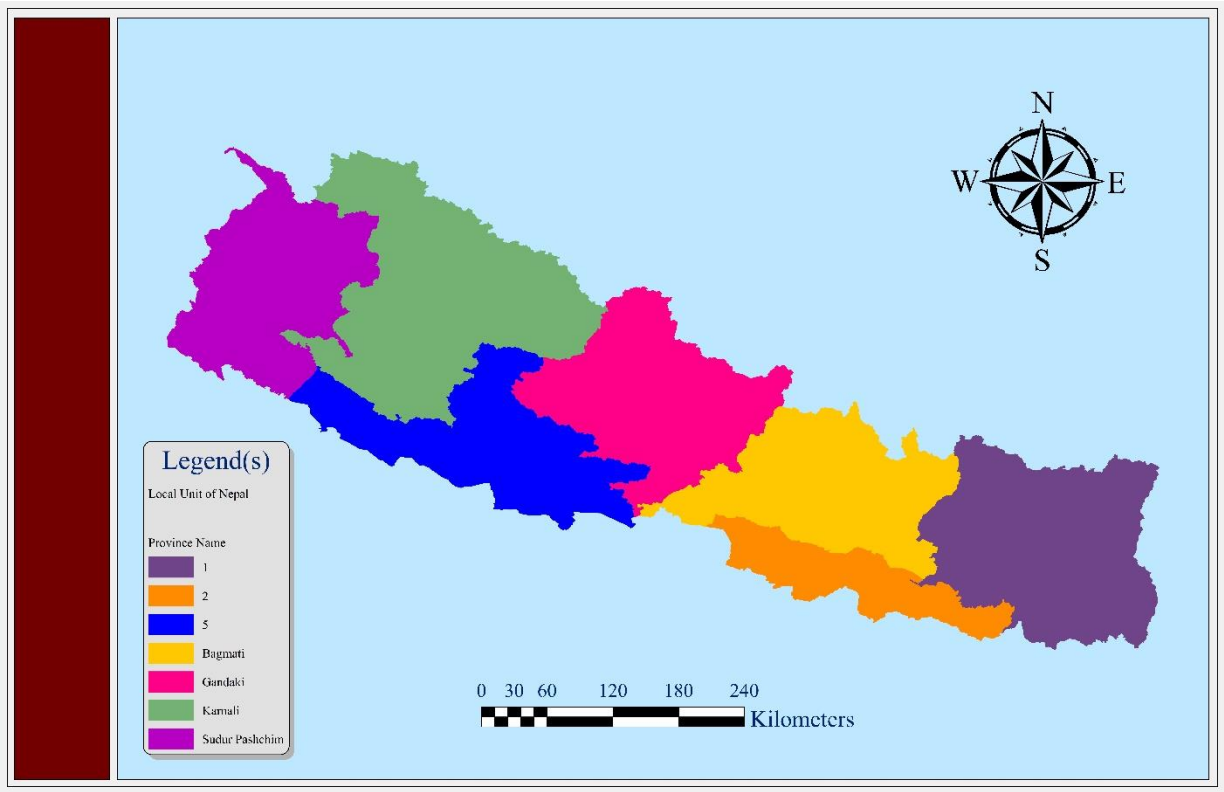

नक्सा नं ४ : प्रदेश स्तरको नेपालको नक्सा

कर्णाली प्रदेश मानव सभ्यता र भाषा र संस्कृतिको जननी हो । यो प्रदेशको नामाकरण कर्णाली नदिका नामबाट रहन गएको हो । यस प्रदेश अर्न्तगत १० वटा जिल्लाहरु पर्दछन् । ती मध्येमा सावकि कर्णाली अञ्चलका ५ वटा जिल्लाहरु जुम्ला , हुम्ला , कालिकोट, मुगु र डोल्पा पर्दछन् । भने साविकको भरि अञ्चलका दैलेख, सुर्खेत , जाजरकोट पर्दछन् भने साविगको राप्ती अञ्चलका सल्यान र रुकुम पश्चिम पर्दछन् ।

११ औं शताब्दिताको बिशाल कर्णाली सामराज्य नेपालको पूरातात्विक , सांस्कृतिक , भाषिक र सामरिक महत्व बाकेको सवैभन्दा विशाल भु भाग आगटेको क्षेत्र हो । खस साम राज्यको राजधानी जुम्ला जिल्लाको सिंजा क्षेत्रमा पर्दछ । १३ औं र १४ औं शताब्दि तिर सिंजा राज्यको प्रभाव पश्चिममा भारतको गढवाल , उत्तरमा तिब्बतको मानोसरोवर र गुजे प्रदेश , पूर्वमा गोर्खा र नुवाकोट , दक्षिणमा कपिलवस्तु सम्मको राज्य रहेको थियो भन्ने ईतिहासिक तथ्य प्रमाणहरुले पुष्टि गरिसकेका छन् ।

१४ शताब्दिमा खस राज्यको पतन पश्चात बाईसे राज्यमा विभाजित भएको थियो । नेपालको एकिकरण पूर्व बाईसे राज्यमा सवैभन्दा शक्तिशाली राज्य सिंजा राज्य थियो ।

बि.सं १७४४ देखि १८१० सम्ममा आधुनिक नेपालको एकिकरण अभियानमा सिंजा राज्य नेपाल राज्यको हिंशामा गाभिन पुग्यो र स्वतन्त्र अस्तित्वबाट विलिन हुन पुग्यो । एकिकरण अभियानमा अभुतपूर्व विरता प्रकट गरेर , एकिकरण अभियानलाई ठूलो चुनौती दिएका कारण १०४ वर्षे शाही र राणा शासकहरु र ३० बर्षे पञ्चयाती ब्यवस्थामा यस क्षेत्रको बिकासमा कुनै ठोस योगदान पुग्न सकेको देखिदैन ।

नेपालको सवैभन्दा लामो कर्णाली नदिको नामबाट नामाकरण गरिएको यस प्रदेशको नाम र राजधानी मिति २०७४ फागुण १० (२५ फवरी , २०१८) गते कर्णाली प्रदेश संसदवाट अनुमोदन भएको हो ।
यो प्रदेशमा मुख्य मन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश कार्यपालिकाको नेतृत्व रहेको छ । यस प्रदेशमा २५ वटा नगरपालिका र ५४ वटा गाउँपालिका रहेका छन् ।

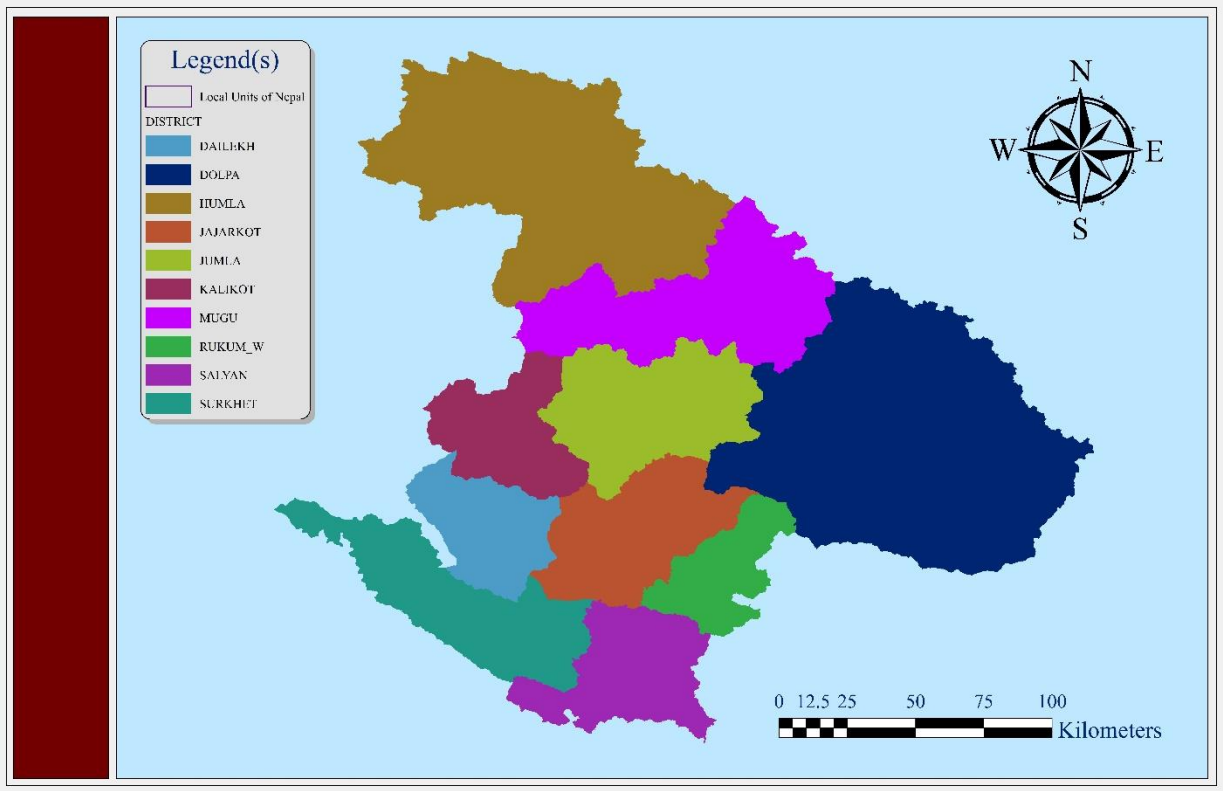

नक्सा नं ५ : कर्णाली प्रदेशको नक्सा

यस प्रदेशले भौगोलिक रुपमा उच्च हिमाली क्षेत्र र मध्य पहाडी भु भाग ओगटेको छ । यस प्रदेशका मुख्य हिमालहरुमा चाग्ला हिमाल, काञ्जिरोवा हिमाल र कुवि कारि पर्दछन् । फोक्सोम्धो ताल र रारा ताल यस प्रदेशमा पर्ने प्रमुख पर्यटकीय गन्तब्यका रुपा रहेका तालहरु हुन। कर्णाली नदि सवै भन्दा लामो नदि र भेरी र सेती नदि यस प्रदेश क्षेत्रमा पर्दछन् ।

५.२ जुम्ला जिल्लाको विस्तृप्त विवरण :

कर्णाली प्रदेशका १० वटा जिल्लाहरुमा जुम्ला जिल्ला पनि एक हो । जुम्ला जिल्लाको सदरमुका खलंगा बजार हो । यस जिल्लाको क्षेत्रफल २५३१ वर्ग कि.मि रहेको छ । यस जिल्लाको जनसंख्या १,०८,९२१ रहेको छ ।
जुम्ला जिल्ला ८१ डिग्रि २८ मिनेट पूर्वि अक्षांश देखि ८२ डिग्रि १८ मिनेट पूर्वी अक्षांश सम्म र २८ डिग्रि ५८ मिनेट उत्तरी देशान्तर देखि २९ डिग्रि ३० मिनेट उत्तरी देशान्तर सम्म फैलिएको छ ।
नेपाली भाषाको उत्गम स्थल सिंजा सभ्यता जुम्ला जिल्लामा पर्दछ । बिराट शक्तिशाली खष राज्यको राजधानी सिंजा एक ईतिहासिक र पूरातात्विक महत्व बाकेको स्थान हो ।

भौगोलिक रुपमा जुम्ला जिल्ला हिमाली क्षेत्रमा अवस्थित छ । समुन्द्र सतह देखि ९१५ मि. देखि ४६७९ मि. सम्मको उचाईमा अवस्थित छ । जुम्ला जिल्ला पातारासि र काञ्चनजंगा हिमश्रंखला अर्न्तगत पर्दछन् ।

यस जिल्लामा रहेका मुख्य नदिहरुमा तिला , जावा , हिमा हुन । जुम्ला जिल्ला सडक यातायत संग जोडिएको छ । जुम्ला जिल्लामा १ नगरिपालिका सहित ८ वटा स्थनीय निकायहरु रहेका छन् । जुम्ला जिल्ला स्थित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

- चन्दननाथ नगरपालिका
- कनका सुन्दरी गाउँपालिका
- पातारासि गाउँपालिका
- सिंजा गाउँपालिका
- हिमा गाउँपालिका
- तिला गाउँपालिका
- गोठीचौर गाउँपालिका
- तातोपानी गाउँपालिका

नेपालको सवैभन्दा लामो कर्णाली नदिको नामबाट नामाकरण गरिएको यस प्रदेशको नाम र राजधानी मिति २०७४ फागुण १० (२५ फ्वरी , २०१८) गते कर्णाली प्रदेश संसदवाट अनुमोदन भएको हो । यो प्रदेशमा मुख्य मन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश कार्यपालिकाको नेतृत्व रहेको छ । यस प्रदेशमा २५ वटा नगरपालिका र ५४ वटा गाउँपालिका रहेका छन् ।

सि.नं	तापक्रम	उचाई	क्षेत्रफल Percenta
1.	Temperate	2,000 to 3,000 m	25.3 %
2.	Subalpine	3,000 to 4,000 m	49.7 %
3.	Alpine	4,000 to 5000 m	13.9 %
4.	Nival	Above 5,000 m	7.3 %
5.	Trans-Himalayan	3,000 to 6,400 m	3.8%

Source: Wikipedia, the free encyclopedia

त्वदभि ज्ञस् एभचअभलतबनभ या ब्चभब ऋयखभचभम ब्अअयचमष्लन तय ऋष्बिबतभ श्यलभ

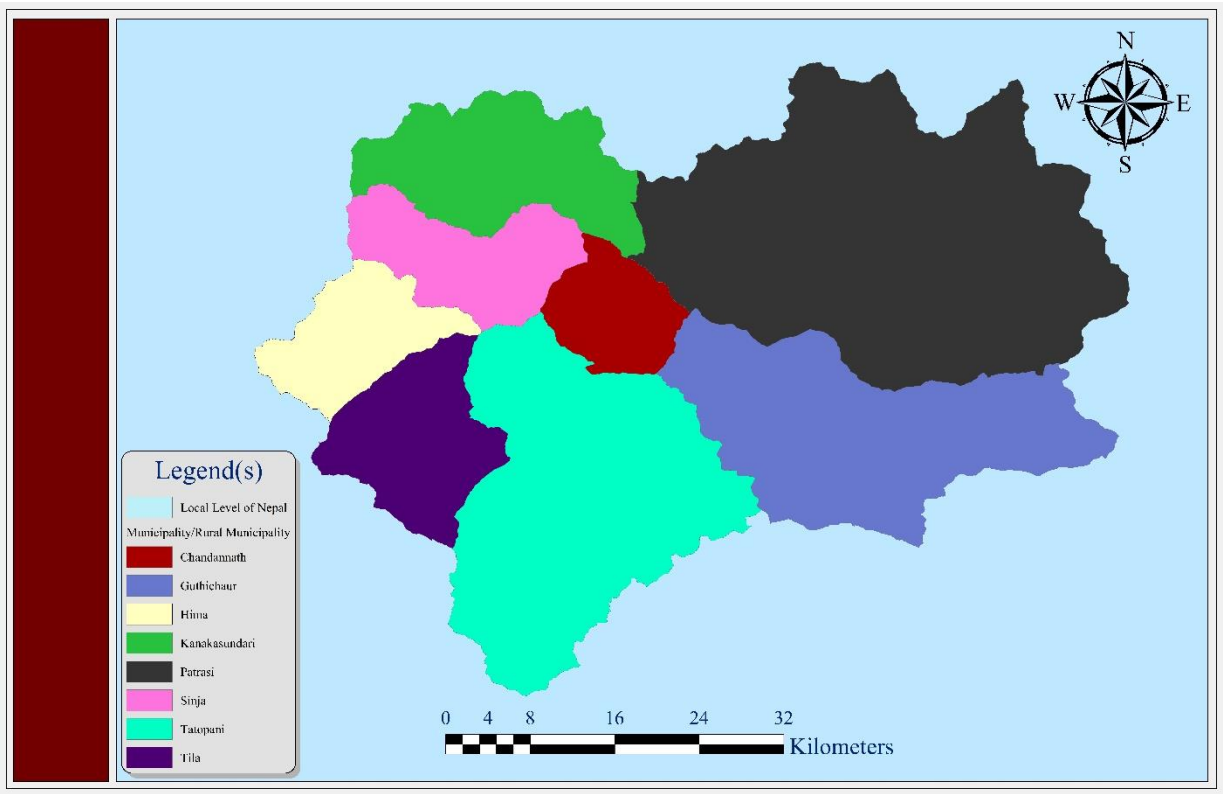

नक्सा नं ६ : जुम्ला जिल्लाको नक्स

५.३ हिमा गाउँपालिकाको बिस्तृप्त विवरण :

हिमा गाउँपालिका कर्णाली प्रदेश अन्तर्गत जुम्ला जिल्लाको दक्षिण पूर्वी दिशामा पर्ने प्रख्यात एतिहासिक , सांस्कृतिक सिंजा क्षेत्रमा अवस्थित छ । १३२.३२ वर्ग कि.मि भौगोलिक क्षेत्रफलमा रहेको यो गाउँपालिका, समुन्द्री सतहबाट २००० मिटर देखि ३८०० मिटरसम्मको उचाईमा रहेको छ। गाउँपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र पूर्वमा तिला गाउँपालिका पश्चिमा कालिकोट जिल्लाको सिमाना , उत्तरमा सिंजा गाउँपालिका र दक्षिण कालिकोट जिल्ला अर्न्तगत पर्ने तिलागुफा नगरपालिका बिचमा अवस्थित छ ।

यस क्षेत्रको भौगोलिक अवस्थिति २९ डिग्री १२ मिनेट १० सकेण्ड उत्तरी अक्षांश देखि २९ डिग्री २० मिनेट २० सेकेण्ड उत्तरी अक्षांश र ८१ डिग्री ५५ मिनेट ५० देखी ८२ डिग्री ०२ मिनेट २५ मिनेट पूर्वी देशान्तर विच फैलिएको छ । यो गाउँपालिका जुम्ला जिल्लाको सदरमुकाम खलंगा बजार देखि दक्षिण पश्चिम दिशामा पर्दछ ।

हिमा गाउँपालिका साविकाका कालिकाखेतु गाउँ बिकास समति र महाबैपातरखोला गाउँ बिकास समति र कालिकाखेतु गाउँ बिकास समिति समावेश गरी बनाइएको हो । यस गाउँपालिकालाई ७ वडाहरूमा विभाजन गरिएको छ । जुम्ला जिल्लामा विद्यमान १ नगरपालिका र ७ गाउँपालिका गरी ८ स्थानीय तहमध्ये हिमा गाउँपालिका पनि एक हो । यस गाउँपालिका अन्गार्तगत जम्मा ७ बटा बडाहरु तपसिलका गाउँ बस्तिहरु रहेका छन

हिमा गाउँपालिकाको जम्मा जनसंख्या १२,५८२ रहेका छ **(स्रोत :गाउँपालिका धरधूरी सर्वेक्षण २०७६)** जस मध्ये ६,०४५ महिला र ६,५३७ पूरुष रहेका छन्

बडा नं १ रहेको जम्मा जनसंख्या २२०४ रहेको छ। जसमा महिलाको संख्या ११०३ र पूरुषको जनसंख्या ११०१ रहेको छ। बडा नं २ मा रहेको जम्मा जनसंख्या १३२३ मध्ये महिलाको संख्या ६०२ र पूरुषको संख्या ७२१ रहेको छ। वडा नं ३ को कूल जनसंख्या २०६५ मध्ये महिलाको संख्या ९६६ र पूरुषको संख्या १०९९ रहेको छ। वडा नं ४ को कूल जनसंख्या १४६४ रहेकोमा महिलाको संख्या ७२३ र पूरुषको संख्या ७४१ रहेको छ। वडा नं ५ को जम्मा जनसंख्या १८८७ रहेकोमा , महिलाको संख्या ८९७ र पूरुषको जनसंख्या ९९० रहेको छ। वडा नं ६ मा रहेको जम्मा जनसंख्या १६३६ मध्ये महिलाको संख्या ८१३ र पूरुषको संख्या मा ८२३ रहेको छ। भने वडा नं ७ मा रहेको जम्मा जनसंख्या २००३ रहेकोमा महिलाको संख्या ९४१ र पूरुषको संख्या १०६२ रहेको छ।

सबैभन्दा बढि जनधनत्व वडा नं ४ मा रहेको छ , जसमा १८० जना प्रति बर्ग कि.मि का दरले बसोवास गर्दछन् भने सवभन्दा कम जनधनत्व भएको वडा नं १ मा प्रति बर्ग कि.मि ५७ जनाका दरले बसोवास गरेको देखिन्छ। (**स्रोत :गाउँपालिका धरधूरी सर्वेक्षण २०७६)**

हिमा गाउँ पालिकाको वडा र वस्तिहरुको विवरण :

बडा नं १ अर्न्तगत रहेका वस्तिहरु : बड्की, देहार गाउँ, आर्चाय लिही , आर्चाय लिही, तलिजिउला, कोईरेली
बडा नं २ अर्न्तगत रहेका बस्तिहरु : शेर गाउँ, ओदी गाउँ,
बडा नं ३ अर्न्तगतका बस्तिहरु : मोफ्ला गाउँ, जोगिवाडा, चेमा गाउ
बडा नं ४ अर्न्तगतका बस्तिहरु : सिमपाटी, जर्जी, खेतु, सानोचिउडी
बडा नं ५ अर्न्तगतका बस्तिहरु : कालिकाखेतु, बुह, बुगाल, बाझगाड
बडा नं ६ अर्न्तगतका वस्तिहरु: पात्तरखोला, जार्जि, दमाईवाडा,डाडा वाडा, र्मचि
बडा नं ७ अर्न्तगतका बस्तिहरु : वागबजार, ठूलो चिउडी , जुगार , धाचु, माथि कुडु

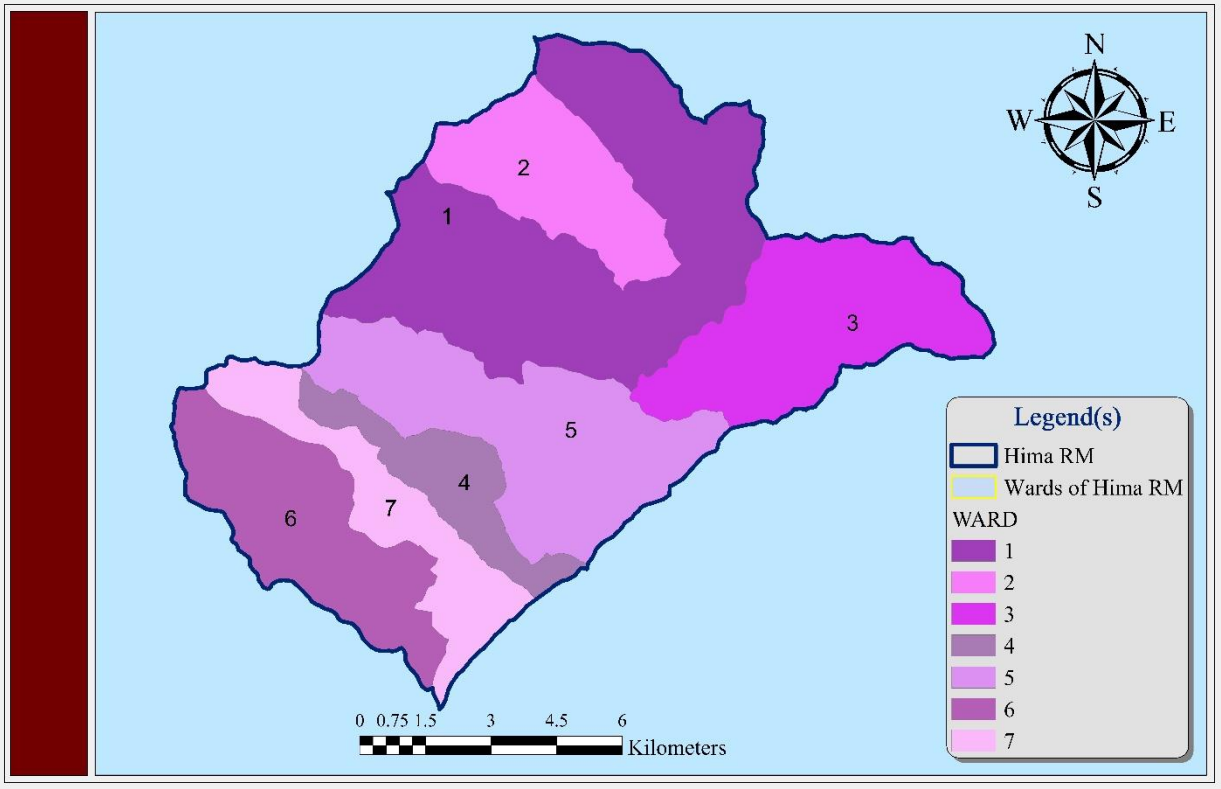

नक्सा ६ : हिमा गाउँ पालिकाको वडा स्तरको नक्सा

टेबल नं २ : हिमा गाउँपालिकाको नयाँ वडा विवरण

हालका वडा .	साविकका गा.वि.सहरु	साविकका वडाहरु	क्षेत्रफल -कि.मि)	क्षेत्रफल प्रतिशतमा
१	बड्की	१,२ र ९	३८.३३	२८.९७
२.	बड्की	६ र ८	१२.८४	९.७०
३.	बड्की	३ र ५	२०.३४	१५.३७
४.	कालिकाखेतु	१ र ४	८.१२	६.१३
५.	कालिकाखेतु	५ र ९	२३.५९	१७.८३
६.	महावैपात्तरखोला	१ र ५	१७.५९	१३.२३
७.	महावैपात्तरखोला	६ र ९	११.५	८.६९
जम्मा :			१३२.३२	१००

श्रोत : संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

५.३.२ हिमा गाउँपालिकाको भु उपयोगको बर्तमान अवश्था :

हिमा गाउँपालिकामा रहेका अधिकांश वस्तिहरु भिरलो भू-धरातलमा अवस्थित छ । यस गाउँपालिकाको धेरै बाझो घासे चरन क्षेत्रले ओगटेको छ भने जंगल क्षेत्रको प्रचु-याता रहेको छ । हिमा गाउँपालिकाको धरातलीय अवस्थाको सन्दर्भमा कुरा गर्दा यहाँ उच्च पहाडी भू-भागदेखि अग्ला-अग्ला बाह्रै महिना हिउँ पर्ने डाँडा, लेक, पाटन तथा हिमालहरू रहेका छन ।

गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १३२.३२ वर्ग कि.मी.मध्ये खेती योग्य जमिनको क्षेत्रफल ३५.६० वर्ग कि.मि (२६.९) प्रतिशत रहेको छ । यस गाउँपालिकाको जंगलले ढाकेको भू भाग जम्मा क्षेत्रफल ६९.२३ वर्ग कि.मि (५२.३२) प्रतिशत रहेको छ । घासे मैदान , चरन क्षेत्र वा पाटन क्षेत्र जम्मा २४.०४ क्षेत्रफलमा फैलिएको छ , जसले जम्मा भूगोलको १८.१७ प्रतिशत भुगोलको हिस्सा ओगटेको छ । बलौटे माटो भएको भु भाग ०.४९ बर्ग कि.मि रहेको छ भने उक्त क्षेत्रले कूल भागको ०.३७ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको देखिन्छ । स.साना झाडी तथा बुट्यान भएको भू भाग जम्मा २.३३ प्रतिशत क्षेत्रफमा फैलिएको छ भने उक्त क्षेत्रले १.७६ प्रतिशत भुगोल ओगटेको छ । पानीले ०.३३ बर्ग कि.मि क्षेत्रफल ओगटेको छ भने त्यस क्षेत्रले कूल क्षेत्रफलको ०.२५ प्रतिशत क्षेत्रफलमा रहेको छ । भने बाझो जग्गाको ०.३० बर्ग कि.मि क्षेत्रफलमा फैलिएको छ भने बाझो जग्गाले कूल भुभागको ०.२३ प्रतिशत क्षेत्रफल ओगटेको छ ।

हिमा गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, हिमा नदिको काखमा अवस्थित टार देखि उच्च हिमाली क्षेत्र रहेको छ । भौगोलिक अवस्थितिका हिसावले हेर्दा पाखो जमिनको भाग बढि देखिएता पनि खेती योग्य जमिनको भागको बाहुल्यता रहेको छ । हिमा गाउँपालिकाको अधिकांश भाग जंगलले ढाकिएको छ ।

जंगल क्षेत्रमा पाईने रुख विरुवाहरु यस प्रकार रहेका छन् : अत्तिस, सतुवा, सेतो चिनी , वनमूला , कटुको, सेतो चन्दन, काटेकान्छि , रगतबुझो, निंवेशी , गन्नाईनो, वायोजडि, वनलसुन ,पाखनवेद , बनचुत्तो, मच्चाईनो, लौटसल्ला, हातपसारो, धुपी , चिराईतो, पदमचाल, गोडामच्चो, रामतुलसी, गौतपाती, तित्तेताती, विषपिरे, विषमह, मौरमुलो, पारे, कटुको, सुगन्धवाल, काव्र, गुच्ची च्याउ, कालादाना, नारु (स्थानीय स्तरमा साबुनको रुपमा प्रयोग गरिने जडिवुटि, चडिमालो, भागमिालो, उत्तिस, पाँचऔले, यार्सागुम्वा, कुरिलो, नीनाईजरि, बायोजरि

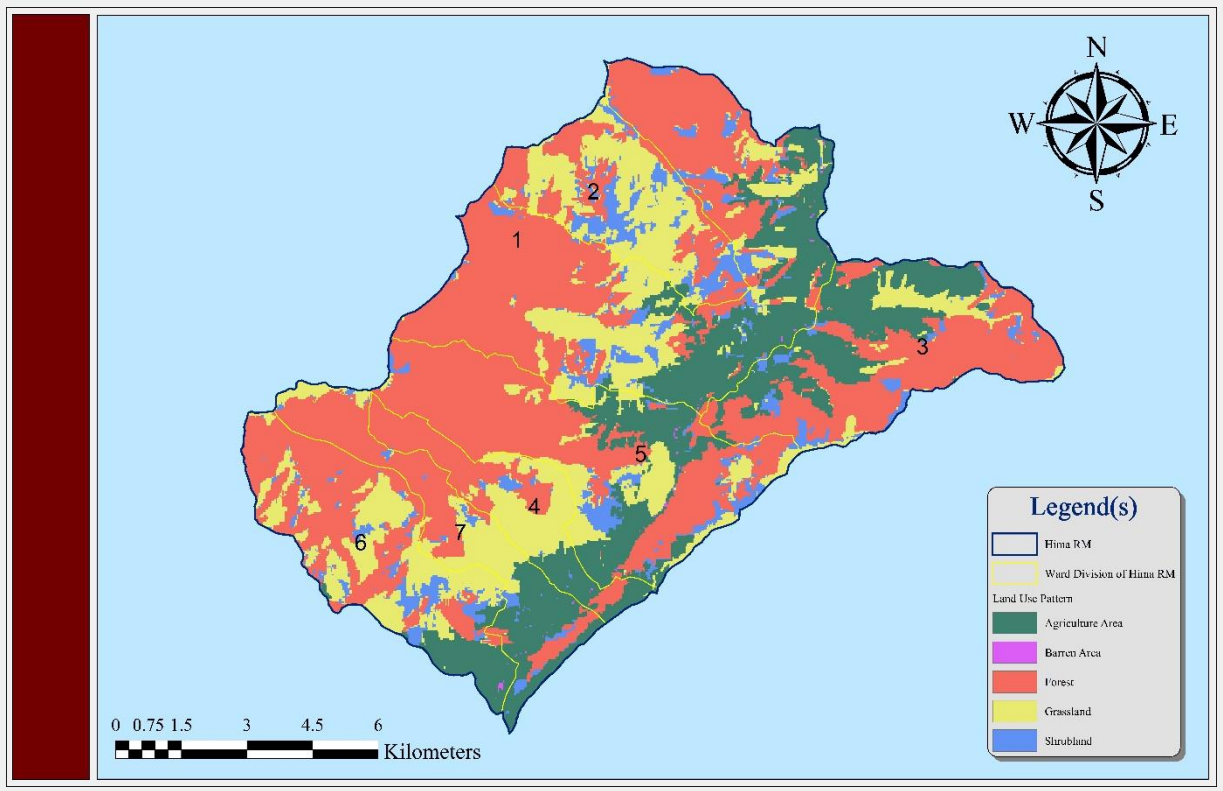

नक्सा नं ५: हिमा गाउँ पालिकाको भू उपयोग नक्सा

टेवल ३ : भु उपयोग नक्साका आधारमा भुमि विभाजन

सि.नं	भू उपयोग	क्षेत्रफल	क्षेत्रफल प्रतिशत (%)
1	बाझो जग्गा	०.३०	०.२३
2	आवधि जग्गा	३५.६०	२६.९०
3	जंगल	६९.२३	५२.३२
4	घासे मैदान	२४.०४	१८.१७
5	बलौटे माटो	०.४९	०.३४
6	झाडी	२.३३	१.७६
7	पानीको भाग	०.३३	०.२५
जम्मा		१३२.३२	१००

श्रोत : भु नक्साङ्कन परियोजना , नापी

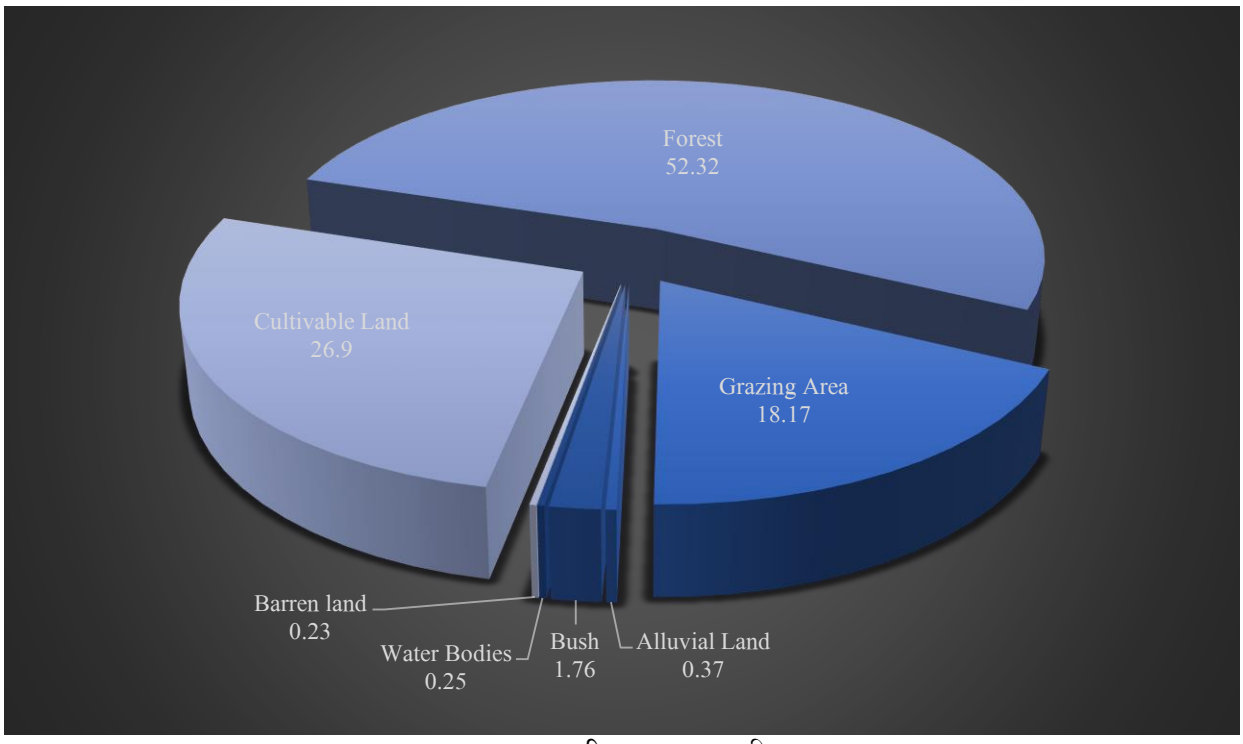

ऋजबचत ज्ञस्ीबलम ग्कभ एबिल

५.३.३ भौर्गविक, चट्टान र माटोको बनावट :

जुम्ला जिल्लाको भौर्गभिक बनावट तिब्वतियन क्षेत्रको बलौटे र कडा चट्टानको समिश्रणबाट बनेका छ । जुम्ला जिल्लाको हावापनी कम आद्रता भएको अर्ध शुष्क हावापनी छ । यहाँ बार्षिक ५० मि.मि भन्दा कम बर्षा हुन्छ । हिमा गाउँपालिकाको अधिकांश भाग मध्य हिमाली क्षेत्र वा ट्रान्स हिमालयन जोनमा पर्दछ । हिमा गाउँपालिकामा पाईने चट्टानहरु करजाईट , जिनिसिस, स्लेट, पाईलेट , सेडिमेन्टेसन रक, मड स्टोन , कल्कारियस रक, लाइम स्टोन आदी पाईन्छन् ।

हिमा गाउँपालिकामा शुष्क हिमाली हावपानी भएकाकारण यहाँको माटोमा उर्वरा शक्ति कम देखिन्छ । हिमा नदिको छेउमा धान खेतीकालागि उर्वर बाटो पाईन्छ भने भिरालो जग्गाको माटोमा उर्वरा शक्ति कम भएकाकारणले खेती बाली उब्जाउ कम हुन्छ । अध्ययनकाक्रममा हिमा गाउँपालिकाको चट्टान , माटोको बनावट तथा मिनिरल्सको सांकेतिक रुपमा अध्ययन र नमूना परिक्षण गरिएको छ । हिमा नदिको किनारामा रहेको हावापानी , चट्टान र माटोको बनावट उर्वरा शक्ति, विच भागमा अधिकांश बस्ति क्षेत्रमा पाईने माटो , चट्टान र मिनिरल्समा फरक छ भने उच्च हिमाली भागमा पाईने हावापानी बढि शुष्क , कडा चट्टान रहेको छ ।

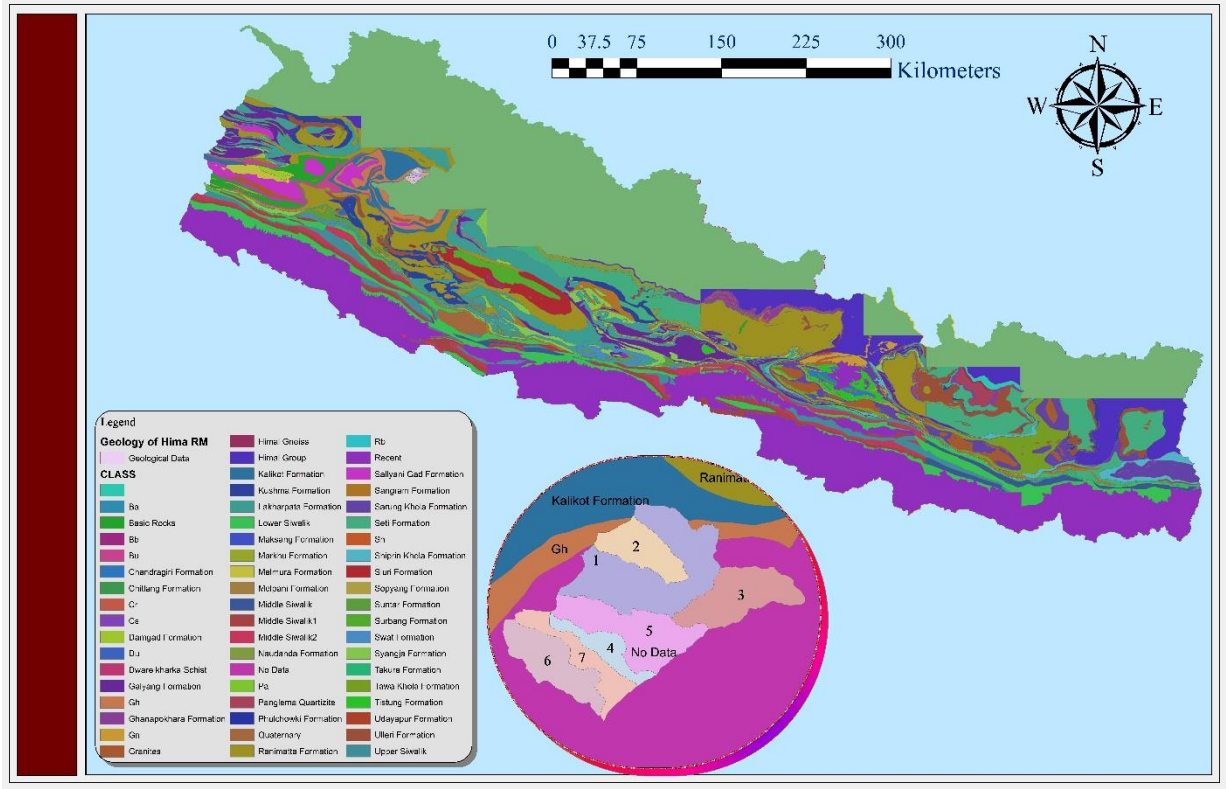

नक्सा नं ५ हिमा गाउँपालिकाको भौगोलिक नक्सा

५.३.४ हिमा गाउँपालिकाका प्रमुख नदिहरु :

हिमा गाउँपालिका हिमा नदिको काखमा रहेको छ । यस गाउँपालिकाको नामाकरण समेत हिमा नदिबाट भएको हो । हिमा गाउँपालिका भित्र वग्ने नदि, खोलाहरु यस प्रकार रहेका छन् : ओदी खोला, भित्र खोला, जदि खोला, धिमा खोला, घट्टे खोला, धारा खोला, रङ्गे खोला, पलाम खोला, गरा खोला, छडि खोला , कुका खोला, हुक्का खोला , सिमतलि खोला , भटकिरा खोला, कुइया खोला ,आदी नदिहरु रहेका छन् ।

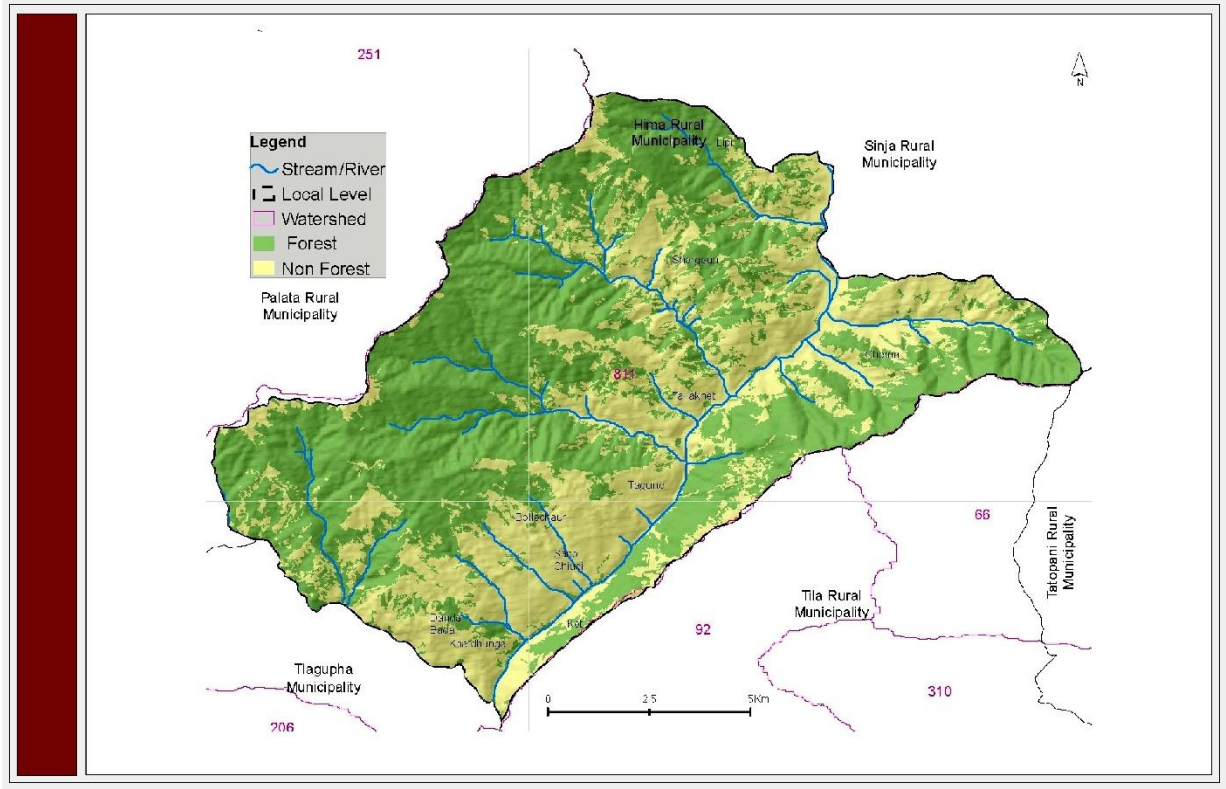

नक्सा नं ५ हिमा गाउँपालिकाको प्राकृतिक नक्सा

५.४ जैविक विविधक्ता र बातावरण

जुम्ला जिल्ला जैविक विविधक्ताको धनी जिल्ला हो । अग्ला हिमाली पाटन क्षेत्र जडिबुटिको भण्डारको रुपमा रहेको छ । यहाँ विविध प्रजातिका जडिबुटिहरु पाउन सकिन्छ, जुन बहुल्य र औषधिजन्य हुन। हिमा गाउँपालिकामा पनि विभिन्न किसिमका जडिबुटिहरु पाईन्छन् समान्यतया यी जडिबुटिहरु यस प्रकार छन् ।

टेवल नं ४ : हिमा गाउँपालिकामा पाईने रुख विरुवाहरु

सि.नं	नेपाली नाम	वैज्ञानीक नाम
१	सल्ला	*Pinus Wallichiana*
२.	ललिगुँरास	*Rhododendron Rboretum*
३.	चिमाल	*Rhododendron Maximum*
४.	खसु	*Quercus Semecarpifolia*
५.	बैश	*Salix Spp.*
६	झुल	-
७.	ढटेलो	*Prinsepia Utilis*
८.	स्याउ	*Malus Domestica*
९	पिपल	*Ficus Religiosa*
१०.	उत्तिस	-
११	महेल	*Pyrus Pashia*
१२.	गुईयालो	-
१३.	भोजपत्र	*Betula Utilis*
१४.	अ ोखर	*Juglans Regia*
१५.	धुपि	*Juneperus Spp.*
१६.	भलुफूल	-

(श्रोत : प्रोफाईल हिमा गाउँपालिका)

यहाँ पाईने जडिबुटिहरु बहुमूल्यवान र औषधिजन्य हुन । हिमा गाउँ पालिकाको गुरु योजना निर्माणका क्रममा छलफल परार्मश बाट पाएको जानकारीका आधारमा तपसिलका जडिबुटिहरु रहेका छन् ।

टेवल नं ५ :हिमा गाउँपालिकामा पाईने जडिबुटी

सि.नं .	नेपाली नाम	वैज्ञानीक नाम
१.	जटामसि	*Nardostachys Jatamansi*
२	कुटकी	*Neo-Picrorhiza Scrophulariiflora*
३.	बोझो	*Acorus Calamus*
४.	सतुवा	*Paris Polyphylla*
५.	पदमचाल -	*Rheum Austral*
६.	पाँच औले	*Dactylorhiza Hatagirea*
७.	सेतो चिनि -	-
८.	पखनबेद -	*Bergenia Ciliate*
९.	अतिस	*Aconitum Heterophyllum*
१०.	भुतकेश	*Selinum Tenuifolium*
११.	वनलसुन	*Allium Ursinum*
१२.	गुच्ची च्याउ	*Morchella Conica*
१३.	चिराईतो	*Swertia Chirayita*
१४.	लौट सल्लो	*Taxus Baccata*
१५.	चुत्रो	*Berberis Aristata*
१६.	धुपजरी	*Canarium Strictum*
१७.	पुतीना	*Mentha Arvensis*
१८.	बिष जिरा	*Aconitum Spicatum*
१९.	हात्तिजरा	*Cistus Ladanifer*
२१.	यार्सागुम्बा	*Cordyceps Sinensis*
२२.	खिरउलो	*Polygonatum Cirrhifolium*
२३.	निन्याईजरी	*Aerva Lanata*
२४.	बयोजरि	*Tenacetun Dolichophyllum*
२५.	सिलाजित	*Organic Exudate*
२६.	कालादाना	*Eulophia Spp.*
२७.	टिमुर	*Zanthoxylum Armatum*
२८.	निगालो	*Arundinaria Falcate*
२९.	कुरिलो	*Asparagus Racemosus*
३०.	नगवेली	*Lycopodium Clavatum*
३१.	सुनपात्ति	*Rhododendron Anthopogon*
३१.	ढटेलो	*Prinsepiautilis Royle*
३२.	हात्तिजरा	-

(श्रोत : हिमा गाउँपालिका छलफल , २०७६)

५.५ जनावर

हिमा गाउँपालिकाको अधिकांश भु भाग जंगलले ढाकेको छ । जम्मा क्षेत्रफलको लगभग ५२ प्रतिशत जंगल ले ढाकोले यस क्षेत्रलाई विविध प्रजातीका जंगली जनावरको उत्तम वासस्थानको रुपमा लिन सकिन्छ । यहाँ पाईने मुख्य जनावरहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

टेवलनं ७ : हिमा गाउँपालिकामा पाईने जनावरहरु

सि.नं	नेपाली नाम	बैज्ञानीक नाम
१.	चुतुवा	*Panthera Pardus*
२.	हिमाली भालु	*Ursus Thibetanus*
३.	ब्यासो चितुवा	*Unica Unica*
४.	हिम चितुवा	*Panthera Uncia*
५.	ब्वासो	*Canis Lupus*
६.	रतुवा मृग	*Muntiacus Munjak*
७.	कस्तुरी मृग	*Moschus Crysogaster*
८.	घोरल	*Nemorhaedus Goral*
९.	नवर	*Ovis Ammon*
१०.	झारल	*Hemitragus Jemlahicus*
११.	दुर्मसि	*Hytrix Indica*
१२.	बाँदर	*Macaca Mullata*
१३.	लंगुर	*Presbytis Entellus*
१४.	स्याल	*Canis Aureus*
१५.	फ्यारो	*Vulps Montana*
१६	बँदेल	*Sus Scrofa*
१७.	चमेरो	*Pteropsus Spp.*
१८.	मालसाव्रे	*Martes Flavugulia*

(श्रोत : हिमा गाउँपालिका छलफल , २०७६

५.६: हिमा गाउँपालिकामा पाईने चराचुरङ्गी :

भौगोलिक बनावट र जंगल क्षेत्रको अधिक हुनुले हिमा गाउँपालिका क्षेत्रमा विविध जाती र प्रजातीका चराचुरुगीहरु रहेका छन्। गुरुयोजना निर्माणका क्रममा स्थानीय जनता संगको छलफल, वन विभाग र जिल्ला वन कार्यालयको प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिउको आधारमा यस गाउँ पालिकामा तपसिलमा उल्लेखित पंक्षीहरु रहेका छन् ।

टेवल नं ८ : हिमा गाउँपालिकामा रहेका पंक्षीहरु

सि.नं	नेपाली नाम	बैज्ञानीक नाम
१.	कालो चिल	*Milvus Migans*
२.	सेतो गडुल	*Neophron Percenopterus*
३.	डाँफे	*Lophophorus Impejanus*
४.	मुनाल	*Tragopan Satyra*
५.	कालिज	*Lophura Leucomelana*
६.	चिर	*Catreus Wallichii*
७.	च्याखुरा	*Lophophorus Impejanus*
८.	न्याउलो	*Megalaima Virens*
९.	तित्र	*Francolinus Fracolinus*
१०.	फिस्टे चरा	*Orthotomus Sutorius*
११.	थोप्ले ढुकुर	*Streptopellia Chinensis*
१२.	जुरेली	*Pycnonotus Leucogenys*
१३.	हाउचिल	*Bubo Bubo*
१४.	कोईली	*Lophophorus Impejanus*
१५.	काग	*Corvus Macrohynchos*
१६.	ढुकुर	*Strptopelia Senegalensis*

(श्रोत : हिमा गाउँपालिका छलफल , २०७६)

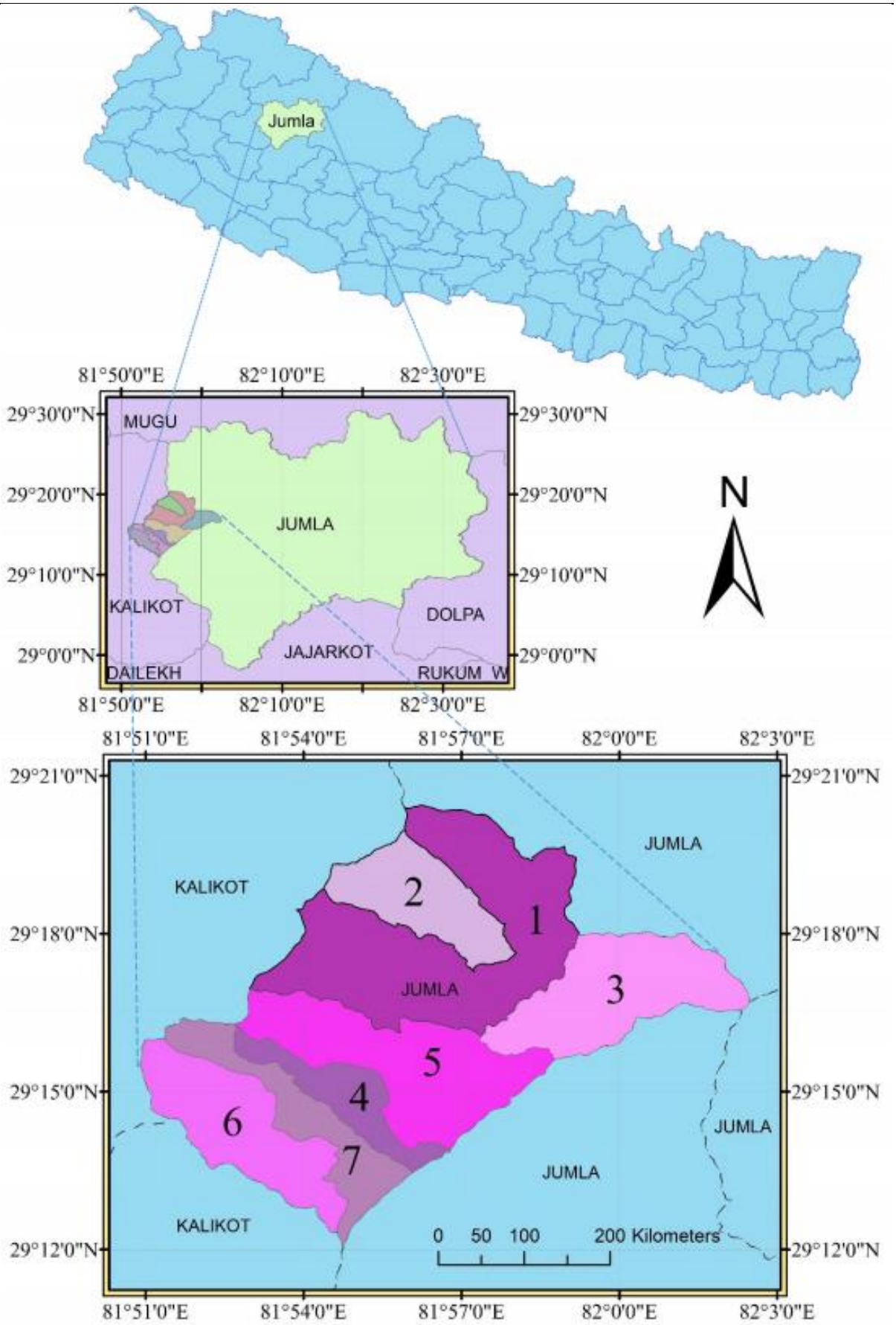

ँष्नगचभ ज्ञस :वउ या ल्भउर्वा क्जयधष्लन ज्ब च्गचर्वा :गलष्अष्उबष्तिथ

५.५ सामाजिक -आर्थिक र जनसांखिक तथ्याङ्क

५.५.१ जनसंख्या र जनघनत्व

केन्द्रिय तथ्याङ्क बिभाग र गाउँपालिका घरधुरी सर्वेक्षणका आधारमा हिमा गाउँपापिलकाको जनसंख्या १०५५३ (तथ्याङ्क विभाग , २०६८) र १२५७२ (घर धुरी संर्वेक्षण , २०७६) रहेको छ । राष्ट्रिय जनगरणा, २०६८ अनुसार हिमा गाउँपालिकामा घरधुरी संख्या १०५५३ रहेको छ भने गाउँपालिकाको घरधुरी सर्वक्षणका आधारमा अध्यावधिक गर्दा , यस गाउँपालिकामा १९३४ पुगेको देखिन्छ । हिमा गाउँपालिकाको जनघनत्व ९५ जना प्रति वर्ग मि. रहेको छ ।

टेवल नं ८ : हिमा गाउँपालिकाको जनसंख्याको वितरण

वडा नं	जनगरणा , २०६८				लैगिंक अनुपात	गाउँपालिका घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६				लैगिंक अनुपात
	घरधुरी	जनसंख्या				घरधुरी	जनसंख्या			
		पुरुप	महिला	जम्मा			पुरुप	महिला	जम्मा	
१.	१५४	८४५	८४६	१६९१	९९.८८	३६५	११०१	११०३	२२०५	९९.८२
२.	१२५	५८८	६०२	११९०	९७.६७	१९५	७२१	६०२	१३२३	११९.७७
३.	१५७	८९९	९६०	१८५९	९३.६५	३५६	१०९९	९६६	२०६५	११३.७७
४.	२०३	६३४	६५९	१२९३	९६.२१	२५२	७४१	७२३	१४६४	१०२.४९
५.	२३३	७६३	७५९	१५२२	१००.५३	२७६	९९०	९९७	१८८७	११०.३७
६.	२२९	६६४	६७३	१३३७	९८.६६	२६१	८२३	८१३	१६३६	१०१.२३
७.	२७१	८३०	८३१	१६६१	९९.८८	२२९	१०६२	९४१	२००३	११२.८७
जम्मा	१३७२	५२२३	५३३०	१०५५३	९७.९९	१९३४	६५३७	६०४५	१२५८२	१०८.१४

श्रोत : केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग र घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६)

.

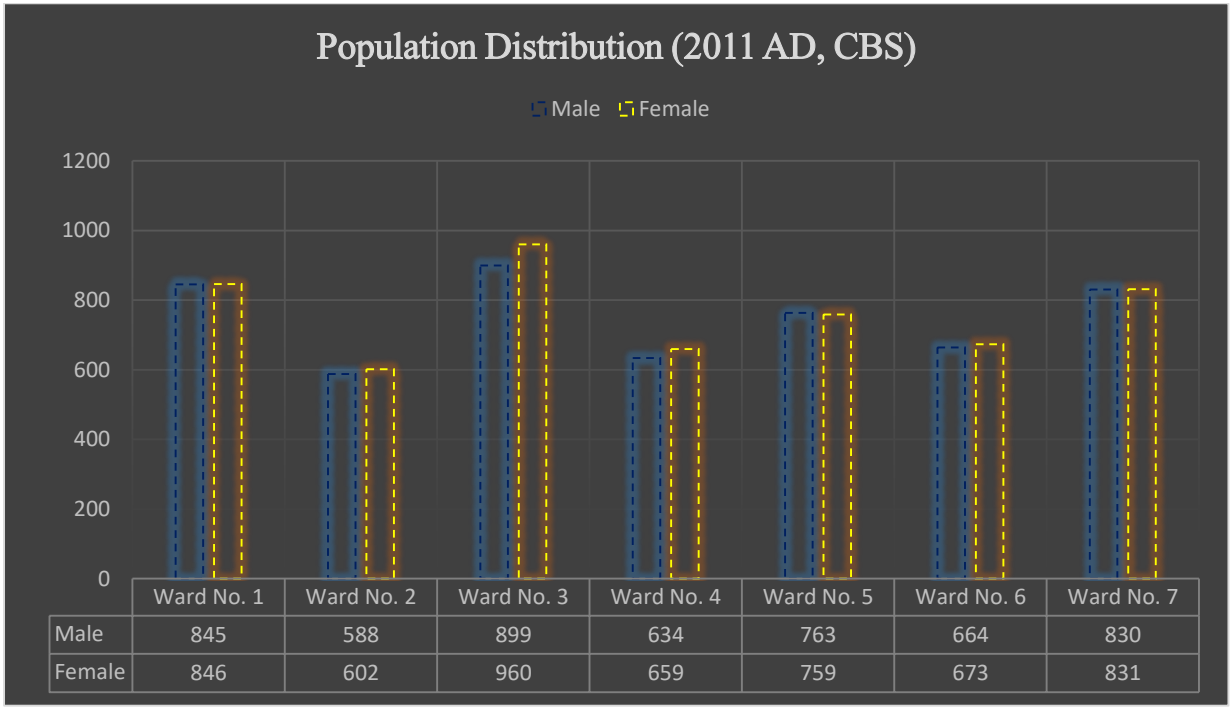

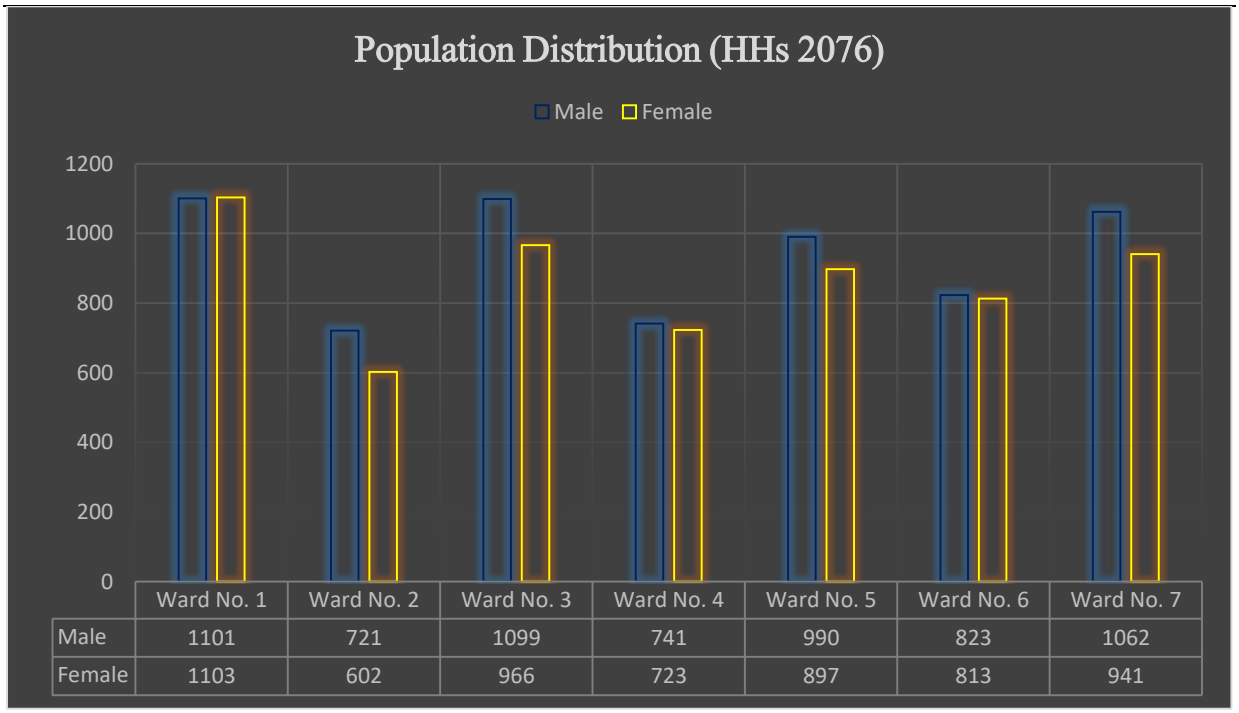

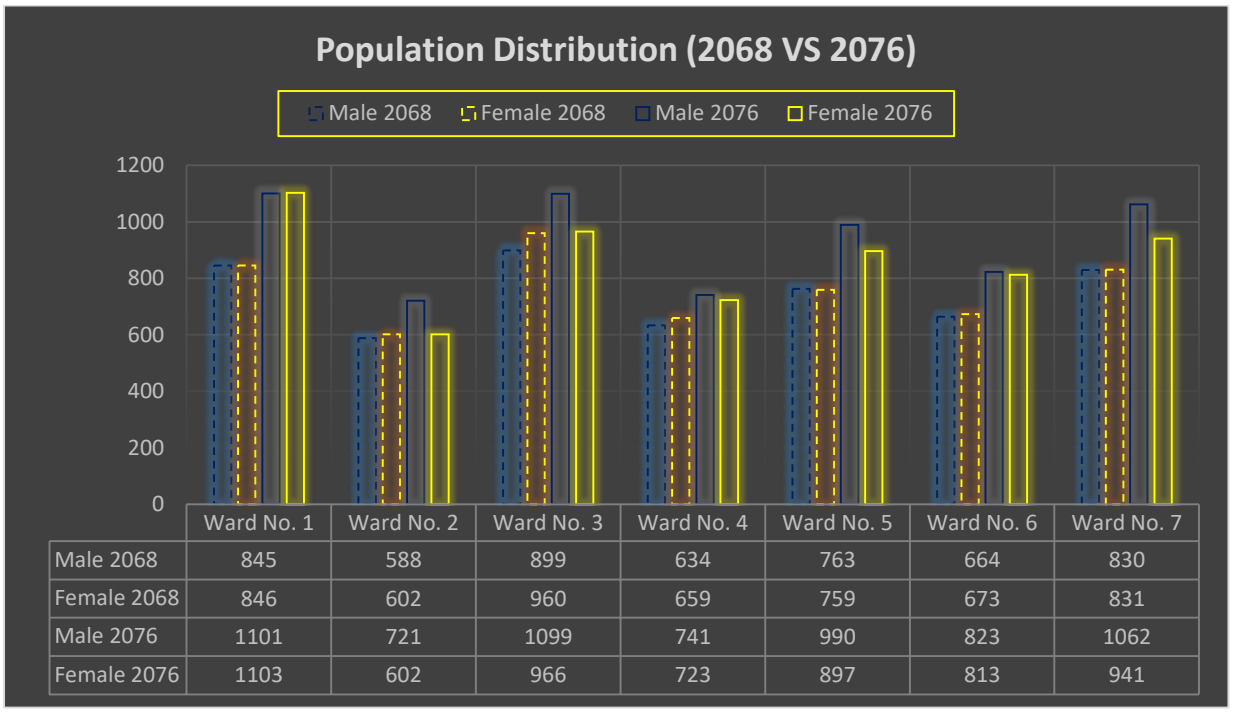

Table 2: Population Distribution According to Wards and Population Density

Source: Ministry of Federal Affairs and General Administration and HHs 2076

५.५.२ घरधुरी सर्वेक्षण र अवश्था :

गाउँपालिकाको गुरुयोजना निर्माणको क्रममा घरधुरी सर्वेक्षण गरिएको छ। घरधुरी सर्वेक्षण, २०७६ अनुसार जनसंख्याको विवरण यस प्रकार वितरित छ ।

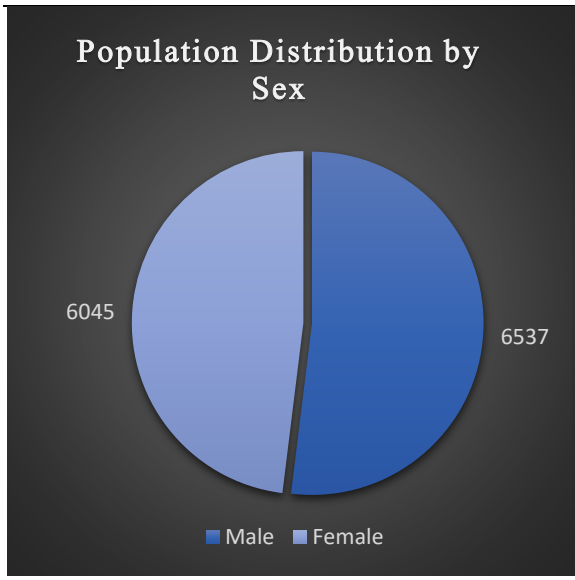

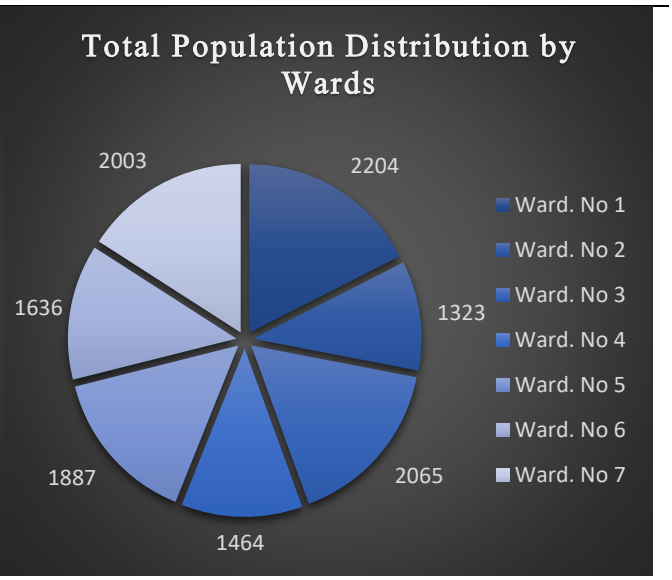

५.५.२.१ उमेर र लिङ्गका आधारमा जनसंख्याको वितरण :

हिमा गाउँपालिकामा रहेको जनसंख्याको वितरण उमेर र लिङ्गका आधारमा प्रस्तुत गरिएको छ। हिमा गाउँपालिकामा रहेको जनसंख्याको वितरणको अवश्था विश्लेषण गर्दा १९-२४ बर्ष उमेर समुहका मानिसहरुको बाहुल्यता देखिन्छ। जुन उमेर समुहका मानिसहरुको संख्या ३३८४ रहेको छ। यो उत्पादनशिल जनशक्तिको स्थानीय स्तरमा स्वरोजगार वृद्धि गरि उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगाउनु हिमा गाउँपाकिाकाका लागि अवसर र चुनौती दुवै रहेको छ।

टेवल नं १०: हिमा गाउँपालिकाको उमर, समुह र लिङ्गका आधारमा वितरित जनसंख्या

वडा नं	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म
	१-५	१-५	६-१४	६-१४	१५-१८	१५-१८	१९-२४	१९-२४	२५-४९	२५-४९	४९-५९	४९-५९	६०-६९	६०-६९	७० +	७०+
१	१३५	१३९	२४९	२२३	९९	१०५	३०९	२९६	१५१	१७९	७९	७८	५१	५१	२८	३२
२	१०९	८५	२००	१६२	६५	६२	१९८	१५०	५८	७५	४४	३२	३३	२८	१४	८
३	१२१	१००	२४५	२२१	१२५	१०३	३१५	२६१	१४०	१५६	७२	६०	४७	३६	३४	२९
४	१०१	८३	१७५	१४८	६४	८८	२०९	२०६	८१	१०१	४०	३७	५८	४९	१३	११
५	१४२	१२९	२६५	२४१	१०९	८१	२४९	२५१	१२१	१२२	४६	३२	४१	२७	१७	१४
६	११२	१२७	२२०	१९७	७२	९१	२२३	२०२	९५	१०८	४८	४७	४०	३२	१३	९
७	१४७	१२१	२८९	२६१	११६	९९	२५८	२५७	१२१	९४	६२	५४	५१	३३	१८	२२
जम्मा	८६७	७८४	१६४३	१४५३	६५०	६२९	१७६१	१६२३	७६७	८३५	३९१	३४०	३२१	२५६	१३७	१२५

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.२ भाषिक आधारमा जनसंख्याको वितरण :

हिमा गाउँ पालिकाको भाषिक आधारलाई हर्ने हो भने ९९.७९ प्रतिशत मातृ भाषा नेपाली बोल्दछन्। अन्य भाषिक समुदाय अत्यन्तै न्युन संख्यामा रहेको देखिन्छ।

टेवल नं ११ : भाषिक आधारमा जनसंख्याको वितरण

वडा नं	भषिक आधार		
	नेपाली भाषा	अन्य	जम्मा
१	२२००	४	२२०४
२	१३२०	३	१३२३
३	२०६४	१	२०६५
४	१४५७	७	१४६४
५	१८८६	१	१८८७
६	१६३३	३	१६३६
७	१९९५	८	२००३
जम्मा	१२५५५	२७	१२५८२
प्रतिशत	९९.७९	०.२१	१००

५.५.२.३ धर्मका आधारमा जनसंख्यकाको वितरण :

हिमा गाउँपालिकामा लगभग शत प्रतिको संख्यामा हिन्दु धर्मालम्बिहरुको बसोवास रहेको छ । हिन्दु धर्म मान्यको संख्या ९९.५८ प्रतिशत र क्रिस्टियन ०.१० र अन्य धर्मालम्बिहरु ०.३३ रहेको देखिन्छ ।

टेवल नं १२ : धर्मका आधारमा जनसंख्याको वितरण

वडा नं	धर्मका आधारमा जनसंख्याको वितरण			
	हिन्दु	क्रिस्चियन	अन्य	जम्मा
१	२१९६	५	३	२२०४
२	१३२१	२	०	१३२३
३	२०५८	०	७	२०६५
४	१४५४	३	७	१४६४
५	१८८३	०	४	१८८७
६	१६२५	०	११	१६३६
७	१९९१	३	९	२००३
जम्मा	१२५२८	१३	४१	१२५८२
प्रतिशत	९९.५७	०.१०	०.३३	१००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.४ जातजातिका आधारमा जनसंख्याको वितरण :

हिमा गाउँपालिकामा ब्रामण , क्षेत्री र ठकुरी जातिको बाहुल्यता रहेको छ । यस पलिकामा १५८९ परिवार ब्रामण , क्षेत्री र ठकुरी जातिको रहेको छ । जसले जम्मा घरधुरी संख्यको ८२.१६ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ । दलित परिवार ३१७ रहेका छन् भने १६.३९ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ । र २८ घरधुरी अन्य जातिका मानिसहरु

टेवल नं १३ : जातजातिका आधारमा जनसंख्याको वितरण

वडा नं	जतजातिका आधारमा			
	ब्रामण /क्षेत्री /ठकुरी	दलित	अन्य	जम्मा
१	२८५	७४	६	३६५
२	१९५	०	०	१९५
३	२७१	८१	४	३५६
४	२१२	२८	१२	२५२
५	२४५	२९	२	२७६
६	२०८	५२	१	२६१
७	१७३	५३	३	२२९
जम्मा	१५८९	३१७3	२८	१९३४
प्रतिशत	८२.१६	१६.३९	१.४५	१००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.५ लिङ्गका आधारमा घरमुलीको संख्या :

हिमा गाउँपालिकामा रहेको जम्मा जनसंख्याको ८६.९७ प्रतिशत परिवार मुली पुरुष रहेका छन् भने १३.०३ प्रतिशत घरमूली महिला छन् । लिंगका आधारमा जनसंख्याको वितरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

टेवल नं १४ : लिङ्गका आधारमा घरमुलीको संख्या

वडा नं	लिङ्गका आधारमा घरमुलीको संख्या

	महिला	पुरुष	जम्मा
१	३१८	४७	३६५
२	१७४	२१	१९५
३	३०९	४७	३५६
४	२१७	३५	२५२
५	२४९	२७	२७६
६	२३९	२२	२६१
७	१७६	५३	२२९
जम्मा	१६८२	२५२	१९३४
प्रतिशत	८६.९७	१३.०३	१००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.६ आवासको व्यवस्थाका आधारमा जन संख्याकाको वितरण :

आवासको अवस्थाका आधारमा जनसंख्याको वितरणको स्थितिलाई विश्लेषण गर्ने हो भने जम्मा १७३६ जस अनुसार ८९.७६ प्रतिशत परिवारको एक मात्र आवशको व्यवस्था छ। १७५ वटा परिवारको २ वटा घर भएको अवश्था छ भने जम्मा १० परिवारको ३ वटा घर रहेको छ। अवासको वितरणको अवस्था तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

टेवल नं : १५ आवासको व्यवस्थाका आधारमा जन संख्याकाको वितरण

वडा नं	एक घर भएको परिवार संख्या	दुई घर भएका परिवार संख्या	तीन घर भएका परिवार संख्या	तीन भन्दा वढि घर भएका परिवार संख्या	जम्मा
१	३०३	५८	२	१	३६५
२	१५७	३३	२	२	१९५
३	३४६	८	०	२	३५६
४	२३६	१३	२	०	२५२
५	२२६	३५	२	३	२७६
६	२५८	३	0	०	२६१
७	२००	२५	२	१	२२९
जम्मा	१७३६	१७५९.	१०	१०	१९३४
प्रतिशत	८९.७६	९.०५	०.६७	०.५२	१००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.७ पेशाका आधारमा जनसंख्याको वितरण :

हिमा गाउँपालिका जनताको मूख्य पेशा कृषि तथा पशुपालनका रुपमा रहेको छ। हिमा गाउँपालिकामा सरकारी जागिर २०६ र ९४ जना अन्य व्यवशायमा अवद्ध भएका देखिन्छ। भने मौषमि ब्यापर तथा ज्याला मजदुरी , बैदशिक रोजागारीको पनि बाहुल्यता रहेको छ।

टेवल १६ : पेशागत आधारमा जनसंख्याको वितरण

वडा नं	कृषि तथा पशुपालन व्यवशाय	सरकारी जागिर	उधोग तथा व्यवपार	ज्याला मजदुरी	अन्य व्यवशाय	बैदेशिक रोजगार	जम्मा
१	५८८	७६	०	५६०	९	१०२	२२०४
२	३०५	१५	८	२८६	०	०	१३२३
३	७८०	२	०	५०१	०	०	२०६५
४	३५६	५१	१	३४५	२	३	१४६४

५	४३२	१०	३३	५२४	०	३	१८८७
६	३५३	२७	४५	४७७	२	८७	१६३६
७	७५४	२५	७	५३२	१	१४	२००३
जम्मा	३८६२	२०६	९४	३२२५	१४	१०९	१२५८२

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.८ बार्षिक आयका आधारमा जनसंख्या वितरण :

हिमा गाउँपालिकामा रहेका जनसंख्याको बार्षिक आयआर्जनका आधारमा जनसंख्या वितरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

टेवल नं : १७ : बार्षि आयका आधारमा जनसंख्याको वितरण

वडा नं	बर्षिक ५० हजार भन्दा कम आम्दानी हुने घरधुरी	५० देखि १५० हजार आम्दानी हुने घरधुरी	१५० देखि २५० हजार आम्दानी हुने घरधुरी	२५० देखि ५०० हजार आम्दानी हुने घरधुरी	५००+ आम्दानी	जम्मा
१	११५	१८२	४६	१४	८	३६५
२	११३	७०	९	१	२	१९५
३	६६	२१४	७	१२	५७	३५६
४	१००	१२४	३	२	२३	२५२
५	१०३	१५८	१२	२	१	२७६
६	४१	१८९	२५	६	०	२६१
७	४४	१५३	१७	१२	३	२२९
जम्मा	५८२	१०९०	११९	४९	९४	१९३४
प्रतिशत	३०.०९	५६.३६	६.१५	२.५३	४.८७	१००.००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.५.२.९ विदेशमा गएर काम गर्ने मानिसहरुको आधारमा जनसंख्या वितरण :

हिमा गाउँपालिकामा विदेशमा गएर काम गर्ने मानिसहरुका आधारमा जनसंख्या वितरण तालिका यस प्रकार उल्लेख गरिएको छ ।

टेवल नं १८ विदेशमा गएर काम गर्ने मानिसहरुको आधारमा जनसंख्या वितरण :

वडा नं	ईन्डिया	खाडी मूलुक	अन्य	जम्मा
१	१७१	२८	२	२०१
२	४०१	५	0	४०६
३	३६६	३	0	३६९
४	३७०	१५	0	३८५
५	८२०	१७	२	८३९
६	२६२	४	२	२६८
७	१४१	९	२	१५२
जम्मा	२५३१	८१	८	२६२०
प्रतिशत	९६.६०	३.०९	०.३१	१००.००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.६ शैक्षिक अवस्था :

हिमा गाउँपालिकाको शैक्षिक तथ्याङ्कका आधारमा विश्लेषण गर्दा यहाँ शैक्षिक क्षेत्रका संरचनाहरुमा बाल बिकास केन्द्र, आधारभूत विधालय , माध्यामिक बिधालय , प्राविधिक धारका ३ वटा माध्यामिक बिधालय , आवसिय विधालय र सामुदायिक अध्ययन केन्द्र रहेका छन् । हिमा गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था, तथ्याङ्क र सुचना तालिमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.६.१ सामुदायिक अध्ययन केन्द्र :

हिमा गाउँपालिका अर्न्तगत रहेका सामुदायिक अध्ययन केन्द्रहरु यस प्रकार छन् ।

टेवल नं १९ : सामुदायिक अध्ययन केन्द्र

सामुदायिक अध्ययन केन्द	ठेगाना	वडा नं
लक्ष्मीदेवल आधारभूत बिधालय	आचार्यलिही	१
कालिका आधारभूत बिधालय	देवारगाउँ	१
कालिका प्राविधिक धार माध्यामिक बिधालय	वड्की	१
बिष्णु आधारभूत बिधालय	रिखिदेउ	२
महादेव आधारभूत बिधालय	सेरागाउँ	२
हिमा आधारभूत बिधालय	काईरेली	२
नेत्र ज्वती प्राविधिक धार मा.बि आधार मा.वि	ओदी	२
राहदेव प्राविधक धार मा.बि	मोफ्ला	३
कैलास आधारभूत सिकाई केन्द्र	गर्जी सिमतली	४
रुपाकोट आधारभूत प्रा.बि	बम्फागाड	५
कालिका आधारभूत बिधालय	तलिकुडु	५
भहिनी सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	पात्तरखोला	६
अन्नपूर्ण सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	मष्टमाडु छाचु गाउँ	७

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.६.२ बिधालयका प्रकारहरु :

हिमा गाउँपालिकामा जम्मा २० वटा विधालयहरुमा ५ वटा माध्यामिक बिधालय मध्येमा ३ वटा प्राविधिक धारका छन् भने १० वटा आधारभूत विधालय रहेका छन् । भने एक बिधालय आवसिय विधालय गाउँपालिकाको सहयोगमा संचालित छ । बिधालयको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

टेवल नं २० : बिधालयको संख्या

सि.नं	आधारभूत बिधालय	माध्यामिक बिधालय	जम्मा
१	१५		१५
२		५	५
जम्मा	१५	५	२०

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.६.३ पुर्व बाल विकास केन्द्र :

हिमा गाउँपालिकाका ३ वर्ष देखि ५ बर्ष सम्मका बालबालकिकाहरुको सर्वाङ्गिण बिकासका लागिा तपसिलमा उल्लेखि बाल बिकास केन्द्रहरु रहेका छन् ।

टेवल नं २१ पूर्व बाल विकास केन्द्र

पूर्व बाल बिकास केन्द्रको नामा	वडा नं	भवन नं		कोठाहरुको संख्या		बल बालिको संख्या		खेल मैदानको क्षेत्रफ - वर्ग मि.)	कम्पाउण्ड को अवस्था
		आर.सि.सि	कच्चि भवन	आर.सि.सि	कच्चि भवन	केटा	केटी		
कैलाश आधारभूत बिधालय	४	१	१	२	५	१२	२०	६०	कच्चि भवन
जनता आधारभूत बिधालय	६		१		२	१८	११	२००	कच्चि भवन
भानु आधारभूत बिधालय	६	२		१२				३००	आर.सि.सि
रुपैलि आधारभूत बिधालय	७		३		९	१४	१७	८०	कच्चि भवन
महादेव आधारभूत बिधालय	७	२	१	४	३	१२	१६	३०	कच्चि भवन
अन्नपूर्ण माध्यामिक बिधालय	७		४		१२	१६	१३	५०	कच्चि भवन
`	जम्मा	६	१३	२०	३७	७९	८३	७४०	

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.६.४ बिधालय र विधार्थी विवरण :

हिमागाउँ पालिकामा रहेका आभारभूत , माध्यामिक विधारलय साधारण , माध्यामिका बिधालय प्राविधिक धार र आवासिय बिधालय सहित जम्मा २१ बिधालय सहित जम्मा रहेका छन् । बिधालयको जम्मा बिधार्थी संख्या ३१२० विधार्थी आधारभूत तहमा , २१४२ बिधार्थी माध्यामिक तहमा र प्राविधिक धार अर्न्तगत २६० जना विधार्थी अध्ययनरत छन् भने हिमा आवसिय बिधायलयमा .....बिधार्थी संख्या रहेका छन् ।

टेवल नं : २२ बिधालय र विधार्थी संख्या विवरण

सि.नं	बिधालयको नाम	वडा नं	आधारभूत तह			माध्यामिक तह साधारण			माध्यामिक तह प्राविधिक धार			Total		
			Girl	Boy	Total	Girl	Boy	Total	Girl	Boy	Total	Girl	Boy	Total
	आधारभूत तह													
१	लक्ष्मी आधारभूत बिधालय	1	12	16	28	46	28	74				58	44	102
२	कालिका आधारभूत बिधालय , देवारगाउँ	1				79	73	152				79	73	152
३	बिष्णु आधारभूत बिधालय , रिखिदेउ	2				26	32	58				26	32	58
४	महादेव आधारभूत बिधालय	2	12	13	25	18	13	31				30	26	56
५	हिमा आधारभूत बिधालय , कोईरेली	2	10	19	29	21	30	51				31	49	80
६	भैरव आधारभूत बिधालय	3	43	37	80							43	37	80
७	महादेव आधारभूत बिधालय	3				27	30	57				27	30	57
८	कैलास आधारभूत बिधालय	4	88	101	189	88	101	189				176	202	378
९	ज्वती आधारभूत बिधालय	4	68	59	127	36	27	63				104	86	190
१०	क्कूलदेव आधारभूत बिधालय	4										0	0	0
११	रुपाकोट आधारभूत बिधालय	5	26	23	49	127	99	226				153	122	275
१२	कालिका आधारभूत बिधालय	5	27	28	55	149	157	306	89	77	166	265	262	527
१३	जनता शिव आधारभूत बिधालय	6	100	81	181	90	76	166				190	157	347
१४	रुपल्लिदेवी आधारभूत बिधालय	7	160	134	294	150	119	269				310	253	563
१५.	महादेव आधारभूत बिधालय	7	67	73	140	51	64	115				118	137	255
	जम्मा		613	584	1197	908	849	1757	89	77	166	1610	1510	3120
	माध्याकि बिधालाय													
१.	कालिका मा.बि , प्राविधिक धार	1				146	153	299	76	41	117	222	194	416
२.	नेत्र ज्वती मा.बि , प्राविधिक धार	2	26	24	50	143	103	246	30	24	54	199	151	350
३.	राहदेव मा.बि , प्राविधिक धार	3	10	19	29	239	192	431	70	63	133	319	274	593
४.	भानु मा.बि	6				134	153	287	46	36	82	180	189	369
५.	अन्नपूर्ण मा.बि	7				105	197	302	92	60	152	197	257	454
	जम्मा		36	43	79	767	798	1565	314	224	538	1117	1065	2182
	सबै मिलाएर जम्मा		649	627	1276	1675	1647	3322	403	301	704	2727	2575	5302

५.६.५ बिधालयको भौतिक पूर्वाधारको बर्तमान अवश्था :

हिमा गाउँपालिकामा रहेका १५ वटा आधारभूत बिधालय , ५ वटा माध्यामिक र २ साधारण बिधालय र गाउँपालिकाको सहयोगमा संचालित हिमा आवसिय विधालयमा रहेका भौतिक पूर्वाधारको अवश्था तपसिलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

टेवल नं २३ : बिधालयको भौतिक पूर्वाधारको बर्तमान अवश्था

सि.नं	बिधालयको नाम	वडा नं	भवन संख्या		कोठाहरुको संख्या		लाईब्रेरी	कम्प्युटर सहितको ल्याप	डस्क र बेञ्च	खेल मैदानको क्षेत्रफल	घेरावारको प्रकार	शैचालय र सरसफाईको	शुद्ध खानेपानकोको अवश्था
			आर.सि.सि	कच्चि भवन	आर.सि.सि	कच्चि							
1	आधारभूत तह												
१	लक्ष्मी आधारभूत बिधालय	१	-	३	-	७	छैन	छैन	-	१५		छ	छ
२	कालिका आधारभूत बिधालय , देवारगाउँ	१	-	३	-	६	छैन	छैन	८८	२६	कच्चिवाल	छ	छ
३	बिष्णु आधारभूत बिधालय , रिखिदेउ	२	-	३	-	६	छैन	छैन	३०	१५		छैन	छ
४	महादेव आधारभूत बिधालय	२	-	१	-	१	छैन	छैन	-	१०		छैन	No
५	हिमा आधारभूत बिधालय , कोईरेली	२	-	३	-	६	छैन	छैन	४८	१३		छ	छ
६	भैरव आधारभूत बिधालय	३	-	१	-	७	छैन	छैन	६०	२०		छ	छ
७	महादेव आधारभूत बिधालय	३	-	२	-	३	छैन	छैन	४०	२५		छ	छ
८	कैलास आधारभूत बिधालय	४	१	१	२	५	छैन	छैन	५	६०		छ	No
९	ज्वती आधारभूत बिधालय	४	१	२	२	६		छैन	-	२०		छ	छैन
१०	कूलदेव आधारभूत बिधालय	४	-	-	-	-			-	-		छ	
११	रुपाकोट आधारभूत बिधालय	५	-	४	-	८	छैन	छैन	२०	३०		छ	छैन
१२	कालिका आधारभूत बिधालय	५	१	३	४	१०	छैन	छैन	५२	६०		छ	छ
१३	जनता शिव आधारभूत बिधालय	६	-	१	-	५			३०	२००		छ	छैन
१४	रुपल्लिदेवी आधारभूत बिधालय	७		३	-	९	छैन	छैन	४	८०		छ	छैन
१५.	महादेव आधारभूत बिधालय	७	२	१	४	३	छैन	छैन	१५	५०		छ	छैन
	जम्मा		५	३१	१२	८२			३९२	६२४			
2	माध्यमिक बिधालय												
१.	कालिका मा.बि , प्राविधिक धार	१	१	२	२	१३	छैन	छ	३००	२००	कच्चिवाल	छ	छ
२.	नेत्र ज्वती मा.बि , प्राविधिक धार	२	२	२	६	६	छैन	छैन	३६६	३०	छ	छ	छ
३.	राहदेव मा.बि , प्राविधिक धार	३	१	४	४	१६	छैन	छैन	४००	१५०	छ	छ	छ
४.	भानु मा.बि	६	५	-	१५	-	छैन	छ	१००	३००	छ	छ	छैन
५.	अन्नपूर्ण मा.बि	७	-	४	-	१२	छैन	छ	६०	५०	छ	छ	छैन
	जम्मा		९	१२	२७	४७			१२२६	७३०			

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.७ स्वास्थ्य विवरण :

हिमा गाउँपालिकामा रहेका स्वाथ्य संस्थाहरु अस्पताल, पि.एस.सि , प्राथामिक स्वास्थ्य केन्द्र , बर्थिङ्ग सेन्टरको विवरण यस प्रकार उल्लेख गरिएको छ ।

५.७.१ स्वास्थ्य संस्थाको विवरण :

हिमा गाउँपालिकामा ४ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरु रहेका छन् ।

टेवल २४ : हिमा गाउँपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

सि. नं	स्वास्थ्य संस्थाको नाम	वडा	स्वास्थ्य कर्मि		बेड संख्या	Available Services						
			दरवन्दि	कार्यरत		मतृशिशु सेवा	प्रयोगशाला	क्लिनिक	एक्स रे मेसिन	परिवार नियोजन	खोप	एस.सि.टि
१.	वड्की स्वास्थ्य चौकी	१			-		छैन	छैन	छैन	छ	छ	
२	सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई ओदी	२	२	२	-	छैन	छैन	छ	छैन	छ	छ	छ
३	प्राथामिक स्वास्थ्इ केन्द्र	५	१२	१५	३	छ	छ	छ	छैन	छ	छ	छ
४	महावैपात्तरखोला स्वास्थ्य चौकी	६	५	८	-	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन
		जम्मा	२५	३३	३							

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.८ खानेपानी तथा सरसफाई विवरण :

स्वच्छ खानेपानीको पहुँच नागरिकको मौलिक हकका रुपमा स्थापितभै सकेको अवश्थामा हिमा गाँउ पालिकाले खोनेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रलाई विशेष प्राथामिकतामा राखेको छ । आगामि दिनम खानेपानीका बृहत्त परियोजना लागु गरि एक घर एक धाराको र खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समितिको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गरि आवधारणालाई सार्थक पार्न कर्णाली प्रदेश सरकार , संधिय सरकार र अन्य दातृ निकाय संगको साझेदारीमा खानेपानीका योजन आयोजना सम्पन्न गरि , सवैलाई खानेपानीको सहज पहुँच पु-र्याउने लक्ष्य रहेको छ

५.८.१ खानेपानी तथा सरसफाई विवरण

हिमा गाउँपालिकामा ९२.४५ प्रतिशत जनता सार्वजनिक धाराको पानी पिउन्छन् । भने ६ प्रतिशत जनताको घरमा धारा जडान गरिएको छ । हिमा गाउँपालिकाको नीति एक घर एक धारा रहेको छ । गुरु योजना अवधि भरमा २५ प्रतिशत जनतालाई एक घर एक धारा प्रणालीमा जोड्ने र शत प्रतिशत जनतालाई स्वच्छ खानेपानीको पहुँचको सुनिश्चिता गर्ने लक्ष्य रहेको छ ।

टेवल नं २५ हिमा गाउँपालिकामा खानेपानी को अवश्था

वडा नं	खानेपानीको पहुँजको अवश्था					जम्मा
	व्यक्तिगत धारा	सार्वजनिक धारा	डिव वोरिङ्ग	टिउवेल	स्प्रिङ्ग	
१	१३	३४८	०	०	४	३६५
२	१९	१७४	०	०	२	१९५
३	२३	३३३	०	०	०	३५६
४	२१	२२५	०	2	४	२५२
५	२२	२५४	०	०	०	२७६
६	२१	२४०	०	०	०	२६१
७	३	२१४	०	3	९	२२९
जम्मा	१२२	१७८८	०	५	१९	१९३४

प्रतिशत	६.३१	९२.४५	0.00	०.२६	०.९८	१००.००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.८.२ शैचालय

साधारतया ग्रमीण भेग शौचालयको निर्माण भैसकेको अवश्था छ । हिमा गाउँ पालिकामा ९१.९९ प्रतिशत बनेको छ । हिमा गाउँपालिकामा सुधारीएका चर्पि ७.८७ प्रतिशत छन् ।

टेवल २६ : हिमा गाउँपलिका शौंचालयको विवरण

वडा नं .	शौचालय को अवश्था				शौचलाय
	शौचालय नहुने संख्या	फल्यास शौचालय	सेफटी ट्याङ्क	साधारण	
१	१	०	४९	३१५	३६५
२	०	०	१६	१७९	१९५
३	०	०	१६	३४०	३९६
४	०	०	३४	२१८	२५२
५	०	०	१६	२६०	२७६
६	०	०	१२	२४९	२६१
७	२	०	९	२१८	२२९
जम्मा	३	०	१५२	१७७९	१९३४
प्रतिशत	०.१६	0.00	७.८७	९१.९९	१००.००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.९ धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल :

हिमा गाउँपालिकामा रहेका पर्यटकीय तथा धार्मिक , एतिहासिक , सांस्कृतिक पर्यटकीय क्षेत्रहरु रहेका छन् । तल उल्लेखित धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थानहरुमा सडक लगायत पर्यटन पूर्वाधारको बिकास गनु पर्ने हुन्छ ।

टेवल नं २७: धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल

सि. नं	पर्यटकीय स्थलको नाम	वडा नं	उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार		जग्गाको स्वामित्व	महत्व	बर्षिक आम्दानी
			सडक संजालको पहुँच	नजिकको बजार संगको पहुँच (कि.मि)			
१	ओर्दा गाउँ	२	छ	७	समुदाय	धर्मिक	
२	चिमाकोट	३	छैन	३	समुदाय	एतिहासिक	२१९
३	मलिका थपाला	३		२	समुदाय	एतिहासिक	४२०
४	श्री राहदेव मोफ्ला	३	छ	५	समुदाय	धर्मिक	५०
५	रुपी छडा ,	५	छैन	४	समुदाय	धर्मिक	२६
६	गडनानी	५	छ	४	समुदाय	एतिहासिक	२६
७	आइदाकोट	७	छ	३	समुदाय	धर्मिक	२१०
८	मच्चीपाईला	६	छ	१	समुदाय	धर्मिक	१००
९	कैलास	४	छ	२	समुदाय	धर्मिक	८५
१०	मस्टामाडु	७	छ	२	समुदाय	धर्मिक	५५

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.९ वन तथा वातावरण :

हिमा गाउँपालिकामा राष्ट्रिय र सामुदायिक वन सहित जम्मा भु भागको ५२.३२ प्रतिशत भुभाग जंगलले ढाकेको छ । हिमा गाउँपालिकाका मानिसहरु खाना पकाउने दाउरा, औषधि जन्य जडिबुटी , गाई भैसी लाई चरन लगायतमा जंगल संग निर्भर छन् । दिगो विकासका लागि बन जंगलको संरक्षण , ब्यवस्थापन आवश्क सर्त हो ।

५.९.१ वन क्षेत्र :

जम्मा ५२.३२ कि.मि क्षेत्रफलमा फैलिएर रहेको हिमा गाउँपालिकाको वन क्षेत्र तपसिलमा उल्लेखित सामुदायिक तथा राष्ट्रय वनहरु रहेका छन् । बन तथा वातवरण क्षेत्रको संरक्षण , संर्वद्धन तथा यसको दिगो ब्यवस्थापनकालागि हिमा गाउँपालिकाले विभिन्न कार्यक्रम , योजना तथा कार्यविधि तयार गरि लागु गरेको छ ।

टेवल २८ : वन क्षेत्र

बनको नाम	वनको किसिम	वडा नं	लावान्वित जनसंख्या	क्षेत्रफल हेक्टरमा	कच्चा पदार्थ उत्पादन		
					काठ . Ft)	दाउरा	औषधिजन्य जडिवुटी
गर्जेखोला बन	राष्ट्रिय	१	११५	५५	२४०	२१००	११०
ओदी सामुदायिक वन	सामुदायिक	२	१४९	४९०	५००	२७००	५५०
गैराथली खार्खेनी सामुदायिक वन	सामुदायिक	३	३५	१४४	३००	२५०	५०
चिमा वन	सामुदायिक	३					
राहदेव सामुदायिक वन माफ्ला	सामुदायिक	३	२६०	६४	६००	८००	३००
जनचेतना सामुदायिक वन	सामुदायिक	३	२६०	४८४	१२००	१६००	२०००
वेन्नु खर्क सामुदायिका वन	सामुदायिक	४	२४२	११००	९७	११५०	२५
डाव सामुदायिक वन	सामुदायिक	४	१०७	९२०	६५	९१५	१८
शशक्तिकरण सामुदायिक वन , बाझगाड	सामुदायिक	५	१२०	४४	२००	४१०	१००
रुपी छडा सामुदायिक वन	सामुदायिक	५	१२०	४९५	९००	८६०	२१००
कालाढुङ्गा कालिका सामुदायिक वन	सामुदायिक	5	१४१	१३९	१३२९	१४९०	३००
रापती सामुदायिक वन	सामुदायिक	६	१५५	२००	४५	१६००	२८
खग्ला सामुदायिक वन	सामुदायिक	६	२५८	१२००	१८०	१५००	२००
अंफा सामुदायिक वन	सामुदायिक	६	२३५	१०००	८०	१०००	
अइराकोर सामुदायिक वन	सामुदायिक	७	२१२	९४५	७३	९५०	५०
मर्चि पाल्तु सामुदायिक वन	सामुदायिक	७	११८	८५०	५५	८००	६०
लामा विष्णु सामुदायिक वन	सामुदायिक			४९५	४००	२५००	६५०

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.९.२ चरन क्षेत्र :

हिमा गाउँ पालिका पशुपालनका लागि उपयुक्त र उच्च संभावना वोकेको क्षेत्र भएकाले यहाँ चरन क्षेत्रहरु प्रसस्त पाईन्छन् । पशु पालन व्यवशायलाई उच्च प्राथामिकततामा राखि यहाँका जनताको आर्थिक विकास गरि जीवन स्तर उकास्न हिमा गाउँपालिकाले तपसिलका चरन क्षेत्र पहिचान गरि विकास , विस्तार , संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने लक्ष्य लिएको छ ।

टेवल नं २९: चरन क्षेत्र

बढा नं	चरन क्षेत्रको नाम	स्थानीय नामाकरण	क्षेत्रफ - वग) कि.मी	चरन क्षेत्रको व्यवस्थापन प्रणाली
१	देउढुङ्गा चरन क्षेत्र	देउढुङ्गा	२	साधारण
२	सिपले चरन क्षेत्र	सिपल	१	साधारण
३	फूलचोर चरन क्षेत्र	फूलचोर	४	साधारण
३	सा सल्ले थान चरन क्षेत्र	चिमा	२	साधारण
४	डाव चरन क्षेत्र	खेतु चिउडी	३००	साधारण
४	वाउन्या खंक चरन क्षेत्र	खेतु जार्जी सिमतलि	६००	साधारण
५	भित्तो वन चरन क्षेत्र	भित्तो वन , बाझागाड	१	साधारण
६	आरफ चरन क्षेत्र	र्जजली काल ढुङ्गा	५००	साधारण
६	राताघाँस चरन क्षेत्र	र्जजली काल ढुङ्गा	२००	साधारण
७	भागिनन्दा चरन क्षेत्र	धाचु गाउँ कुडु	१०००	साधारण
७	चौकी लाग्ना चरन क्षेत्र	धाचु गाउँ	२००	साधारण

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.१० प्राकृतिक ठूला साना नदिहरु :

प्राकृतिक नदि नाला र जलश्रोतको हिसावले हिमा गाउँपालिका सम्पन्न छ । हिमा नदि जसको नामवाट यस पालिकाको नामाकरण गरिएको छ । खानेपानी , सिंचाई, विधुक्त , परम्परागत पानी घट्ट आदीको प्रयोगका प्रसस्त संभावना भएका धेरै साना ठूला नदिहरु रहेको छन् । जुन यस प्रकार उल्लेख गरिएका छन् ।

टेवल नं ३० हिमा गाँउ पालिकाम रहेमा ठूला साना नदिहरु

सि.नं	पानीका स्रोतका नाम	वडा नं	ठेगाना	स्रोतको उपयोग
१	नदिहरु			
१	ओदीकोट रिखाखोला	२	ओदी	सिंचाई, पानी घट्ट
२	अग्रेनी खोला	३	चिमा	सिंचाई
३	स्याला खोला	३	मोफ्ला	सिंचाई
४	छडिखोला	४		सिंचाई
५	रुपी छडा खोला	५	बझागाड	सिंचाई, पानी घट्ट
६	तडगाडाखोला	६		सिंचाई
७	शान्तखोला	७		सिंचाई
२.	पानीका श्रोतहरु			
१.	ह्लेर्खक सेतीकाडा	२	आर्चायलिही	सिंचाई
२	भिरा खोला	२	ओदी	सिंचाई
३	खढुङ्गा कालापानी	३	चिमा	खानेपानी
४	रुपी छडा खोला , भरिखोला	५	बझा गाडा	सिंचाई
५	थलथले	६		सिंचाई
६	बुञ्चरीकाडा	७		सिंचाई
३	वाईट ल्याण्ड			
१	लामासिम क्षेत्र	2	ओदी	
२		4		सिंचाई
३		6		सिंचाई
४		7		सिंचाई

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.११ सडक

सडक यातायत बिकासका पूर्वाधारकालागि अति आवश्यक बिकासको पुर्वाधार हो । नाग्म -गमगढि सडक खण्ड हिमा गाउँपालिका भएर गएको छ । यस हिमा गाउँपालिकामा रहेका सडकहरु यस प्रकार छन् । हिमा गाउँपालिका रहेका सडकहरु यस प्रकार छन् ।

५.११.१ हिमा गाउँपालिका सडक सञ्जालको अवश्था :

हिमा गाउँपालिकामा रणनीतिक सडकका रुपमा नाग्म गमगढि सडक खण्ड रहेको छ । रणनीतिक सडक संग जोडिएका बस्ति स्तरतका सडक खण्डहरु नियमित मर्मत संभार गनु पर्ने र स्तर वृद्धि गनु पर्ने अवश्थामा रहेका छन् ।

टेवल नं : ३१ हिमा गाउँपालिकामा रहेको सडक खण्ड

बडा नं	सडक खण्डको नाम	जेडिएका वस्तिहर		लम्वाई (कि.मिं	सडकका प्रकारहरु	लावान्वित जनसंख्या
		बाट	सम्म			
१	नाग्म गमगढि राजमार्ग	बड्की	आचार्यलिही	८	कच्ची	१५००
२	माडु खोला ओदी सडक खण्ड	बड्की	अ ोदी	७	कच्ची	११००
३	मफ्ा कुडारी खडक खण्ड	देवारगाउँ	कुडारी	२०	कच्ची	३५००
४	वग बजार जर्जी सडक खण्ड	बाघ बजार	जर्जी	६२	कच्ची	२१००
६	वाघ बजार राप्ति सडक खण्ढ	बाघ बजार	राप्ति	४०	कच्ची	१५००
७	बघ बजार देखि तलिकुडु सडक खण्ड	बाघ बजार	तलिकुडु	६०	कच्ची	१८९०

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.१२ हिमा गाउँपालिकामा रहेका पुलहरु

हिमा गाउँपालिका हिमा नदि नदिमा र अन्य सना नदिहरुमा पुलहरु बनेका छन् । हिमा गाउँपालिकामा रहेका काठवाट बनेका कलात्मक , परम्परागत ज्ञान , सीप र प्रविधिका आधारम बनेका विशाल पुलहरु पर्यटकीय आर्कषणका रुपमा रहेका छन् । हिमा गाउँ पालिकामा रहेका लापोउन्मुख पुलहरुलाई नविन ईन्जिनीयरिङ्ग डिजाईनमा कसरी एकिकृत गर्न सकिन्छ भन्ने कुरा अध्ययन गर्न हिमा गाउँपालिकामा छलफल भैरहेको छ । अन्य पुलहरु सन्पेनसन र सन्पेन्डेड र तीनीहरुको लम्वाई , यी पुलहरुको अवश्था आदी तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिउको छ ।

टेवल नं ३२ हिमा गाउँपालिकाहरुमा रहेका पुलहरुको अवश्था

बडा नं	पुलको नाम	नदिको नाम	जोडिएका गाउँहरु		पुलका प्रकारहरु	पुलहरुको लम्वाई	पुलको अवश्था	निर्माण भएको वर्ष
			देखि	बाट				
१	ससपेन्सन पुल	हिमा नदि	बड्की	जोगिवाडा	सस्पेन्सन	५०	राम्रो	२०५९
१	काठको पुल	कुटे खोला	आर्चायलिही	अ ोदी	काठेपुल	१५	नराम्रो	२०६९
२	खाराचौर पुल	सरगाउँखोला	अ ोदी	सरगाउँ	काठेपुल	७	नराम्रो	२०६२
३	ढाडेढुङ्गा पुल	हिमा नदि	मोफ्ला	देवारगाउँ	काठेपुल	२०	राम्रो	२०७४
४	चन्डिखोला पुल	चन्दि खोला	धाचु गाउँ	खेतु	काठेपुल	७	सन्ताषजनक	२०७२
५	ट्रस्ट पुल	हिमा नदि	बझागाडा	रारा लर्मि	काठेपुल	४०	राम्रो	२०६७
६	थकेट पुल	टान्डागा	थाकेट	भलुवा	काठेपुल	१५	सन्ताषजनक	२०६७
६	झुगाला पुल	टान्डागा	जर्जली	नाग्मा	काठेपुल	१०	सन्ताषजनक	२०६९
६	परिगाडा पुल	टान्डागा	जर्जली	नाग्मा	काठेपुल	२०	सन्ताषजनक	२०७१
७	किसागु पुल	टान्डागा	जर्जली	नाग्मा	काठेपुल	१५	सन्ताषजनक	२०६८

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.१३ उर्जा शक्ति :

हिमा गाउँपालिकामा खाना पकाउन मुलत दाउरा प्रयोग गरिन्छ। करिव ८९ प्रतिशत जनताको मुख्य उर्जाको श्रोत दाउरा रहेको छ। हाल एल.पि जि ग्यासको प्रयोग पनि बढ्दो छ।

५.१३.१ खनाको स्रोतहरु :

हिमा गाउँपालिकामा खाना पकाउन मुलत दाउरा प्रयोग गरिन्छ। करिव ८९ प्रतिशत जनताको मुख्य उर्जाको श्रोत दाउरा रहेको छ। हाल एल.पि जि ग्यासको प्रयोग पनि बढ्दो छ।

टेवल नं ३३ : खाना पकाउने उर्जा स्रोत

वडा नं	खना पकाउनकालीग प्रयोग गरिने उर्जा श्रोत		
	खाना पकाउने दाउरा	अन्य - एल.पि.जि र विधुक्त	जम्मा
१	२६४	१	३६५
२	१९५	०	१९५
३	३५३	३	३५६
४	२४६	६	२५२
५	२७६	०	२७६
६	२५७	४	२६१
७	२२९	०	२२९
जम्मा	१९२०	१४	१९३४
प्रतिशत	८९.२८ %	१०.७२	१००.००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.१३.२ उज्यालोको स्रोत

हिमा गाउँपालिकामा रहेका जम्मा घरधुरी १९३४ मा ९४१ (५०.२१०) प्रतिशत घरधुरीमा विधुक्त सुविधा पुगेको छ भने ९५० घरधुरी ले सोलार प्रणालीवाट उज्यालो प्राप्त गर्छन । ०.६७ प्रतिशत घरधुरीले अन्य श्रोतको प्रयोग गर्ने गर्छन् ।

टेबल नं ३४ : घरधुरीमा उज्यालोको श्रोतको अवश्था

वडा नं	उज्यालोको श्रोत			
	बिधुक्त	सोलार	अन्य	जम्मा
१	२७१	९२	२	३६५
२	१७४	२१	०	१९५
३	१९५	१५८	३	३५६
४	४८	२०२	२	२५२
५	२७०	३	३	२७६
६	०	२६०	१	२६१
७	१३	२१४	२	२२९
जम्मा	९७१	९५०	१३	१९३४
प्रतिशत	५०.२१	४९.१२	०.६७	१००.००

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.१३.३ जल विधुक्तको अवश्था

हिमा गाउँपालिकामा रहेका जल विधुक्त उत्पादन तथा वितरण लधु जल विधुत्तः र विधुक्त संग संम्बन्धित संस्थाहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

टेवल नं ३५ : विधुक्त उत्पादन संस्था

सि. नं	बिधुक्त उत्पादन योजनाका नाम	ठेगाना	क्षमता	लावान्वित घरधुरी
१	महादेव उर्जा सहकारी समाज	देवारगाउँ	३	
२	ओदीकोट साना जल विधुक्त बिकास आयोजना		१८	
३	अ ोदी गाउँ लधुजल विधूक्त		३२	
४	पारिघट्ट जल बिधुक्त		१२	
५	मलुवा फोब्टा जल विधुक्त	हिमा -७		३१४
६	बझागाढ लधुजल बिधुक्त आयोजना	हिमा -५		१२०
७	बड्की जल विधुक्त	हिमा १		३५०
८	ओदी गाउँ साना जल विधुक्त	हिमा २		२४४

घरधुरी सर्वेक्षण , २०७६

५.१४ सूचना तथा प्रविधि :

हिमा गाउँका जनताको सूचना तथा प्रविधि संगको पहुँच तपसिलमा उल्लेख गरे बमोजिम रहेको छ ।

टेवल नं ३६ : सूचना तथा प्रविधिमा पहुँचको अवश्था

बडा नं	रेडियो	टेलिभिजन	मोवईल	कम्प्युटर	ईन्टरनेट
१	१८८	७१	३२३	१०	१
२	१३५	१६	१७१	२	०
३	१९	४	३४५	०	०
४	३१	५	२१९	२	०
५	६५	१६	२५६	०	०
६	८९	३	१९७	०	०
७	१०९	११	२२१	०	०
जम्मा	६३६	१२६	१७३२	१४	१

५.१५ संस्थागत संरचना

हिमा गाउँपालिका नेपाल अधिराज्यको संविधान , २०७२ मा भएको संधियलोकतान्त्रिक गणतन्त्रतात्मक नेपाल लाई संस्थागत गर्नेक्रममा बनेका ७५३ वटा स्थानिय निकायहरु मध्येमा जुम्ला जिल्लामा रहेका ८ मा एक हिमा गाउँपालिका पर्दछ । हिमा गाउँपालिकाको संस्थातग संरचना यस प्रकार रहेको छ

टेवल नं ३७ गाउँपालिका अर्न्तगतका संस्थागत संरचना

सि.नं	सरकारी कार्यालयहरु	कार्यालयको नाम	ठेगाना	वडा नं	मनव शंशाधन	सेवा क्षेत्र
१	स्थानीय तह					
	गाउँपालिकाको कार्यालय	हिमा गाउँपालिका	कालिकाखेतु	५	१७	हिमा गाउँपालिका
	वडा कार्यालयहरु	सबै वडा कार्यालयहरु	बड्की , ओदी , चिता, खेतु, बुअ, धाचुगाँउ, महावैपात्ताखोला	१-७	१४	हिमा गाउँपालिका
२	स्वास्थ्य संस्था					
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	कालिकाखेतु	तलितखेत बुअ	५		
	स्वास्थ्य केन्द्र	स्वास्थ्य चौकीहरु	बड्की , पात्तरखोला	१, ६		
	स्वास्थ्य शिविर	ओदी बाझागाड	ओदी र बाझागाड	२, ५	१	
३	कृषि विकास शाखा					
		कृषि बिकास शाखा	गाउँपालिकामा एकिकृत	५	५	हिमा गाउँपालिका

४	पशु बिकास शाखा		गाँउ पालिकामा एकिकृत		५	
		पशुपालन शाखा	हिमा गाउँपालिका	४	२	हिमा गाउँपालिका
५	हुलाक कार्यालय					
		हुलाक कार्यालय	बुअ	५	२	
		अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	बड्की	१	१	
			पात्तरखोला	६,७	१	
६.	वन कार्यालय					
		ईकालका वन कार्यालय	नराकोट	४	३	सिंजा , हिमा
७.	प्रहरी चौकी					
	चौकी	पुलिस चौकी	बुह	५	७	हिमा गाउँपालिका

Source: Institutional Survey 2076

परिच्छेद ६: प्रस्तावित रणनीतिक योजनाहरु :

६.१ जनसंख्या प्रक्षेपण

हिमा गाउँपालिकामा संधिय संरचना अनुसार गाउँ कार्यपालिकाको मुकामको रुपमा सरकारी कार्यालयहरुको स्थापना भएबाट यहा ँको जनसंख्या गुणात्मक रुपमा बढ्न अनुमान गर्न सकिन्छ। गाउँहरु विस्तारै आधारभूत भौतिक पूर्वाधार विकास हुनगै शहरिकरण तिर उन्मुख हुने छन्। बर्तमान अवश्थामा भैरहेका आधारभूत सेवाको स्तर , गति र पद्धतिले जनताको उर्लदो माग , चाहाना र आवश्यकतालाई सम्वोधन गर्न सक्दैन । परिणाम स्वरुप जनतामा निराशाा पैदा भई शासन ब्यवस्थामा समेत प्रश्न चिन्ह खडा हुन सक्ने दुरगामि चुनौतीलाई समेत सम्वोधन गर्नु हिमा गाउँपालिकाको रणनीतिक लक्ष्य रहेको छ।

योजनावद्ध र प्रणालीगत विकासलाई संस्थागत गरि बढ्दो जनसंख्याका आधारभूत आवश्यतालाई संबोधन गर्न क्षेत्रगत रुपमा शिक्षा, स्वास्थ्य , खानेपानी तथा सरसफाई , सडक , सञ्चार , बिधुक्त तथा उर्जा, स्वास्थ्य , उधोग , सिंचाई , कृषि , पशुपालन क्षेत्रमा दिर्धकालिन रुपमा प्रभाव पार्ने दुरगामि रणनीतिक योजनाहरु यो गुरु योजना मार्फत प्रस्ताव गरि प्राविधिक , आर्थिक र सामाजिक संम्भाब्यता अध्ययन गरि संधिय सरकार , कर्णाली प्रदेश सरकार , दातृ निकाय र स्थानीय जनता संगको सहकार्य साझेदारीमा कार्यान्यन गरिने छ।

हाल साना शहरीकरण सहितका वस्तिहरुमा रहेका भौतिक पूर्वाधार विकासका योजनाहरु बस्ति विकास संगै योजनवद्ध तरिकाले रुपान्तरण गर्दे शहरी विकास गुरु योजना मार्फत पूर्वाधार विकास कार्यलाई यथा संभव लागु गरिने छ भने ग्रमीण वस्तिहरुको आधारभूत शिक्षा , स्वास्थ्य तथा खानेपानी , बिजुली , सडक आदी पुर्वाधारको विकास गरि शहर तिर विस्थापित हुने डरलाग्ने अवश्थालाई रोक्न र गाउँमा रहेको श्रम शक्तिलाई सदुपयोग गरि कृषि आधुनिकीकरण , पशुपालन ब्यवशायलाई आधुनिक र ब्यवशायिकरण गरी ब्यक्तिगत , स्थानीय तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गनु आजको प्रमुख चुनौती तथा अवसरका रुपमा रहको छ।

हिमा गाउँपालिकामा रहेको जनसंख्याको प्रक्षेपण को अवश्था

टेवल नं ३८ : हिमा गाउँपालिकाको वर्तमान र प्रक्षेपण गरिएको जनसंख्या विवरण :

साविका गा.वि.सहरु	जनसंख्या र वर्ष		जनसंख्या वृद्धिदर , प्रतिशतमा	गुरु योजना अवधिभरमा प्रक्षेपण गरिएको जनस)ख्या	
	सन् २००१	सन् २०११			
बड्की	३४३४	४७४०	३४.३०	५७८९	१२६९८
कालिकाखेतु	१८२५	२८१५	४८.२५	३५८५	
महावैपात्तरखोला	२०४८	२९९८	३९.३९	३३२४	

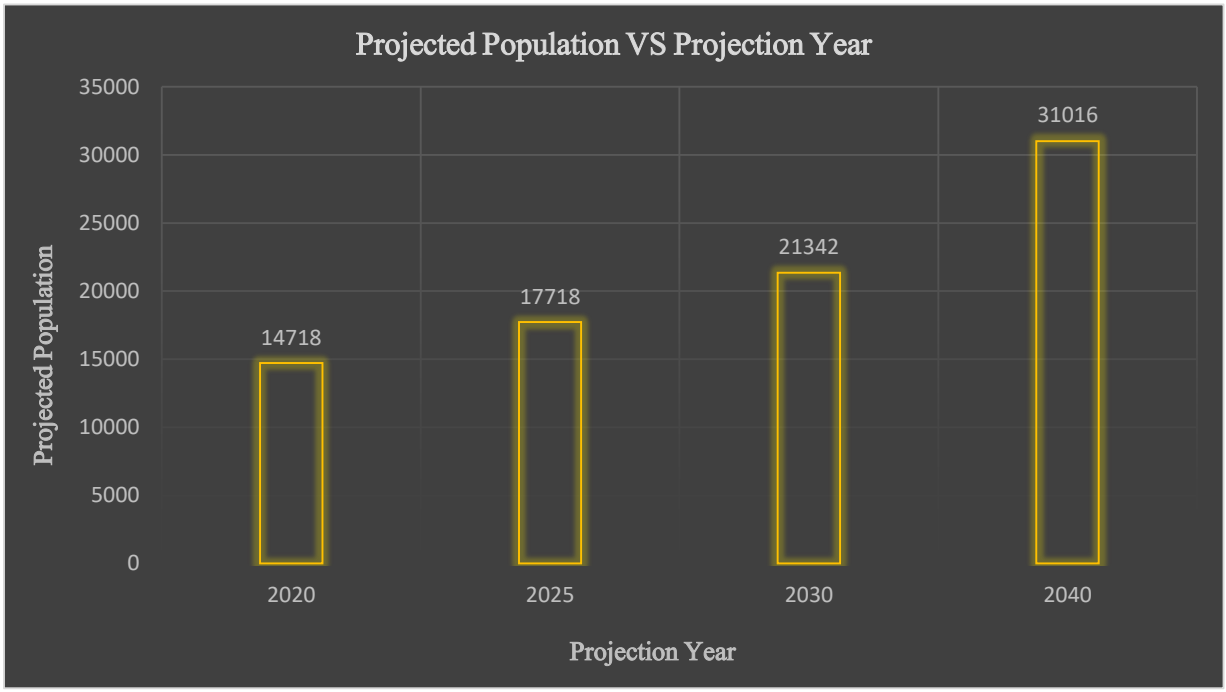

६.२ योजनाको अवधारणा र परिकल्पना

हिमा गाउँपालिकामा दिर्घकालिन महत्व राख्ने रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयन र त्यसको प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने १५ देखि २० वर्ष सम्म लाग्न सक्छ । प्रस्तावित रणनीतिक योजना तथा आयोजनाहरुको आधार बर्ष , अध्ययन अनुसन्धान र प्राविधिक विस्तृप्त प्रतिवेदन तयार गर्ने र प्रस्तावन पेश गरि क्रमश लागु गर्ने यो गुरु योजना अवधिभरम ।गर्ने छ ।

बिस्तप्त प्राबिधिक प्रतिवेदन (Deatail Project Report) तयार गर्न बातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन - (Environement Imapact Assessment) गर्न र प्रस्तावनाको तयारी पश्चात यी योजना तथा आयोजनाहरु कार्यान्यन तहमा जाने छन् ।

६.२.१ बिषयगत क्षेत्रहरु :

दिर्घकालिन रणनीतिक महत्वका योजना तथा आयोजनाहरु विषयगत क्षेत्रगत रुपमा राखिने छ । र गाउँपालिकाको बिषयगत शाखा संगको अगुवाईमा प्रस्तावना तयार गरि सक्वन्धित कर्णाली प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र संधिय सरकारका मन्त्रालयमा प्रस्तावन पेश गरिने छ ।

हिमा गाउँपालिकामा प्रस्तावित रणनीतिक योजनाशरु तपसिलमा उल्लेखित बिषयगत क्षेत्र अर्न्तगत आवद्ध छन् ।

- यातायत (सडक)
- खानेपानी क्षेत्र
- सिंचाई क्षेत्र
- पर्यटन पूर्वाधार बिकास क्षेत्र
- कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र
- पशुपालन पकेट क्षेत्र
- ग्रमीण उधोग ग्रमको स्थापना

- शिक्षा क्षेत्र
- स्वास्थ्य क्षेत्र
- जल बिधुक्त क्षेत्र
- एकिकृत बस्ति बिकास
- बजार केन्द्र बिकास
- संस्थागत संरचना अर्न्तगत गाउँपालिका भवन , वडा कार्यालय भवनहरु , विषयगत कार्यालय भवन निर्माण
- १५ शैंयको अस्पताल
- प्रहरी चौकी
- पार्कहरु
- सञ्चारकालागि टेलिफोन, टेलिभिजन र ईन्टरनेट टावरहरु
- औषधिजन्य जडिवुटी प्रशोधन केन्द्र

६.२.२ प्रस्तावित रणनीतिक योजनाहरु :

हिमा गाउँपालिकाले प्रस्ताव गरेका दिर्धकालिन योजना तथा आयोजनाले गाउँपालिकाको बिकास र समृद्धिमा महत्वपूर्ण भूमिका र्निवाह गर्ने छन् । यी अयोजना तथा आयोजनाहरुको प्रभाव दुरगामि रुपमा हुनेछ । आयोजनाको योजना निर्माण गर्दा गाउँपालिकाको संस्थागत रणनीतिक सोचमा फराकिलो सोचको अभ्यास गर्ने छ । वित्तिय श्रोत हस्तान्तरण र श्रोतको पहिचानका लागि प्रस्तावना सहित संधिय तथा प्रदेश सरकार र अन्य सरकारवालसंग Public Private Partnership Approach बाट पनि लगानी साम्फेदारीमा योजनाहरु सम्पन्न गरिने छ ।
सम्बन्धित बिषयगत क्षेत्रको सफल कार्यान्वयनकालागि विषयतगा क्षेत्रको गुरु योजना निर्माण गरि यातायत (सडक) खानेपानी क्षेत्र, पर्यटन पूर्वाधार बिकास क्षेत्र ,कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र ,पशुपालन पकेट क्षेत्र ,ग्रमीण उधोग ग्रमको स्थापना ,शिक्षा क्षेत्र ,स्वास्थ्य क्षेत्र ,जल बिधुक्त क्षेत्र ,एकिकृत बस्ति बिकास ,बजार केन्द्र बिकास
संस्थागत संरचना अर्न्तगत गाउँपालिका भवन , वडा कार्यालय भवनहरु , विषयगत कार्यालय भवन निर्माण १५ शैंयाको अस्पताल,
प्रहरी चौकी ,पार्कहरु ,सञ्चारकालागि टेलिफोन, टेलिभिजन र ईन्टरनेट टावरहरु ,औषधिजन्य जडिवुटी प्रशोधन केन्द्र स्थापन जस्ता योजनाहरु गाउँपालिकाले गुरु योजनामा समाहित गरेको छ ।

६.२.२.१ यतायत क्षेत्र (सडक) :

बिकासका पूर्वाधारको विकास सडक क्षेत्रको बिकासमा भर पर्ने हुदा अन्य क्षेत्र आर्थिक पूर्वाधारको विकास , शैक्षिक पूर्वाधारको बिकास , पर्यटन पूर्वाधारको बिकास , खानेपानी तथा सरसफाई पूर्वाधारको बिकास, सिंचार्य , जल विधुक्त क्षेत्रको बिकासकालागि सडक अनियवार्य रहेको छ । हिमा गाउँपालिकाले तपसिलका सडकहरुलाई निर्माण, सुधार र स्तरोन्ति गर्ने योजना बनाएको छ ।

क) नाग्म गमगढि सडक खण्ड स्तरउन्नति
हिमा गाउँपालिकामा रहेको एक मात्र रणनीतिक सडक नाग्म -गमगढि हाल संचालनमा रहेको छ । हिमा गाउँपालिक अर्न्तगत १,२,३,४,५,६,७ छोएर कालिकोट , सुर्खेत हुदै नेपालञ्ज लगायतका शहरहरुसम्म पहुँच पु-र्याउने यस सडकले हिमा गाउँपालिकाको १८.६ कि.मि खण्ड ओगटेको छ । यसको स्तरउन्नत्तिकालागि सम्वन्धित विभाग, मन्त्रालय र निकायमा प्रस्ताव गर्ने । यस खण्डमा ढल निकासको पनि समस्या रहेको छ ।

ख) माडुखोला -ओदी -कालिकोट -बाजुरा सडक खण्ड :

यो सडक रणनीतिक सडक खण्डको विस्तृप्त परियोजना प्रस्ताव तयारभै सकेको र सडक विभागको योजनामा परिसकेकाले गुरु योजना अवधि भरमा कार्यान्वयन गर्ने योजना छ। यो योजनाको कुल लम्वाई १३.२ कि.मि रहेको छ । यस आयोजनावाट ११०० जना जनसंख्या लावान्वित हुने छन् । आर्थिक वृद्धिकालागि यो सडक ले ओदी क्षेत्रमा उत्पादित आलु, स्याउ, सिभि , लसुन , जडिवुटि र पशुपालन उत्पादनको बजार सम्मको सहज पहुँच विस्तार गर्ने छ।

ग) मोफ्ला हुदै कुडारी जोड्ने सडक खण्ड
मोफ्ला हुदै कुडारी जोड्ने सडक खण्ड पनि रणनीतिक महत्वको सडक खण्ड भित्र पर्दछ । यसले जुम्लाको सदरमुकाममा छिटो जोड्ने र मोफ्लाको धना वस्तिको कृषि उत्पादन र जडिवुटि को ढुवानीमा योगदान गर्ने छ । यस सडकको लम्वाई ५.७ कि.मि हुनेछ भने यस बाट प्रतक्ष्य लावान्वित जनसंख्या ३००० हुने छन् ।

घ) वाघ वजार हुदै तलिकुडु सडक खण्ड (04M04A004):
वाघ वजार हुदै तलिकुडु सडक खण्ड हिमा गाउँपालिका ६ र ७ वडामा पर्दछ। यसको लम्वाई करिव ५ कि.मि. रहेको छ। यो सडक बाट करिव १४०० मानिसहरुको आर्थिक स्तरमा सुधार हुने अपेक्षा गरिएको छ।

ङ) बाघ बजार हुदै पलात सडक खण्ड (04M04A005):

यो सडक खण्ड हिमा गाउँपालिका वडा नै ६ मा पर्दछ। ११.२ कि.मि लम्वाई र ५ मि. चौडाई हुने सडक खण्डले कालिकोट जिल्लालाई समेत जोड्ने छ। र आन्तरिक पर्यटन विस्तारमामा योगदान गर्ने छ।

च) बड्की हुदै तिलागुफा सडक खण्ड :
यो सडक खण्डले वाझगाड र तिला लाई जोड्ने छ। नाग्म गमगढि सडक खण्डको समानान्तर भएर जाने यस सडक खण्डको लम्वाई ५ कि.मि छ।

छ) बाझागाड हरियाल्ला हुदै रुपी हडा पर्यटकिय पदमार्ग :
यो पर्यटकिय पदमार्गले हिमा गाउँपालिकामा रहेको प्रशिद्ध रुपी छडा पर्यटन विकास र पर्यटन प्रर्वद्धनमा योगदान गर्ने छ। यस सडक खण्डको लम्वाई .....कि.मि रहेको छ। यो सडक खण्डको बिस्तृप्त परियोजना प्रतिवेदन तयार गरि संधिय र प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गरिने छ।

ज) मष्टामाडु -कोईरेली सडक :
मष्टामाडु देखि कोईरेली सम्म जोड्ने यो सडक खण्डको विस्तृप्त परियोजना प्रतिवेदन तयार गरि कार्यान्वयन गरिने छ। यस सडक खण्डको लम्वाई .....कि.मि रहेको छ भने यस सडक खण्ड वाट .....जनसंख्या लावान्वित हुनेछन् ।

झ) कुडु -कच्चेरीकाडा हुदै चाम्ल्या सडक खण्ड :
यो सडक खण्डको लम्वाई .....कि.मि रहेको छ। यस सडक खण्ड वाट लावान्वित जनसंख्या .....हुने छन् ।

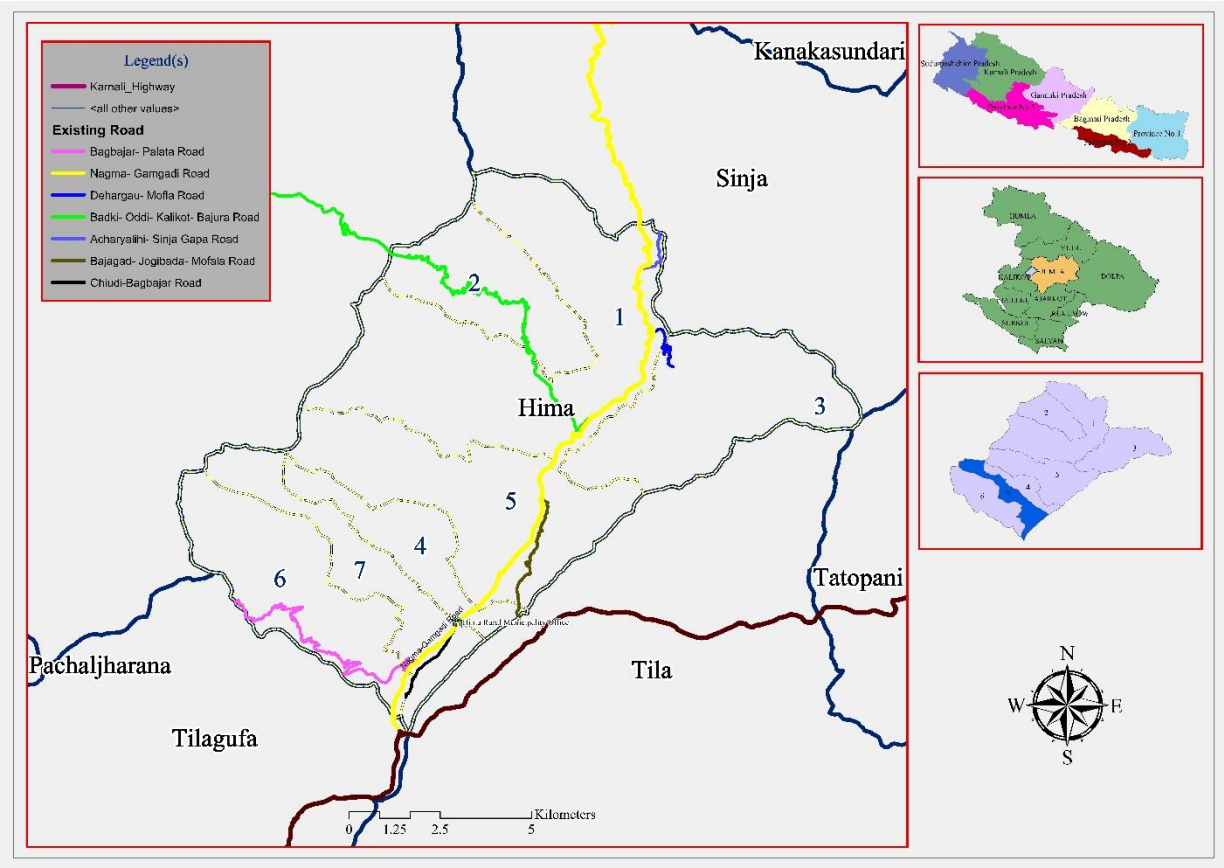

.

हिमा गाउँपालिकामा प्रस्तावित सडक खण्डको जि.पि.एस नक्साङ्कन

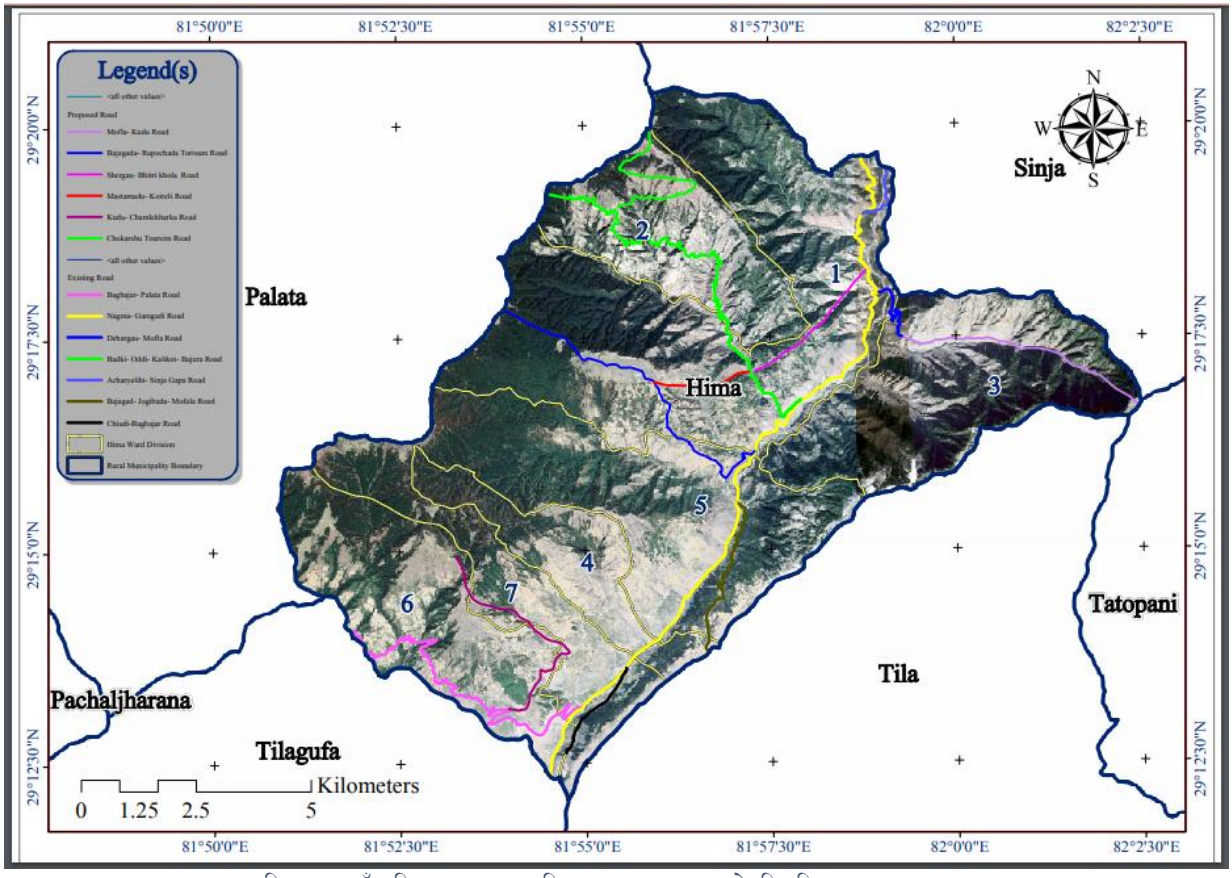

हिमा गाउँपालिकामा प्रस्तावित सडक खण्डको जि.पि.एस नक्साङ्कन

६.२.२.२ खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र :

खानेपानी तथा सरसफाई मा हिमा गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका पानीको श्रोतका अध्ययन गरि एक घर एक धारामा जाने रणनीति तय गरेको छ । एक घर एक धाराको नीति अनुरुप तसिलमा उलेखित ठूला खानेपानी आयोजनाहरुको विस्तृप्त अध्ययन गरि प्रतिवेदनका आधारमा संधिय सरकार र प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गरिने छ ।

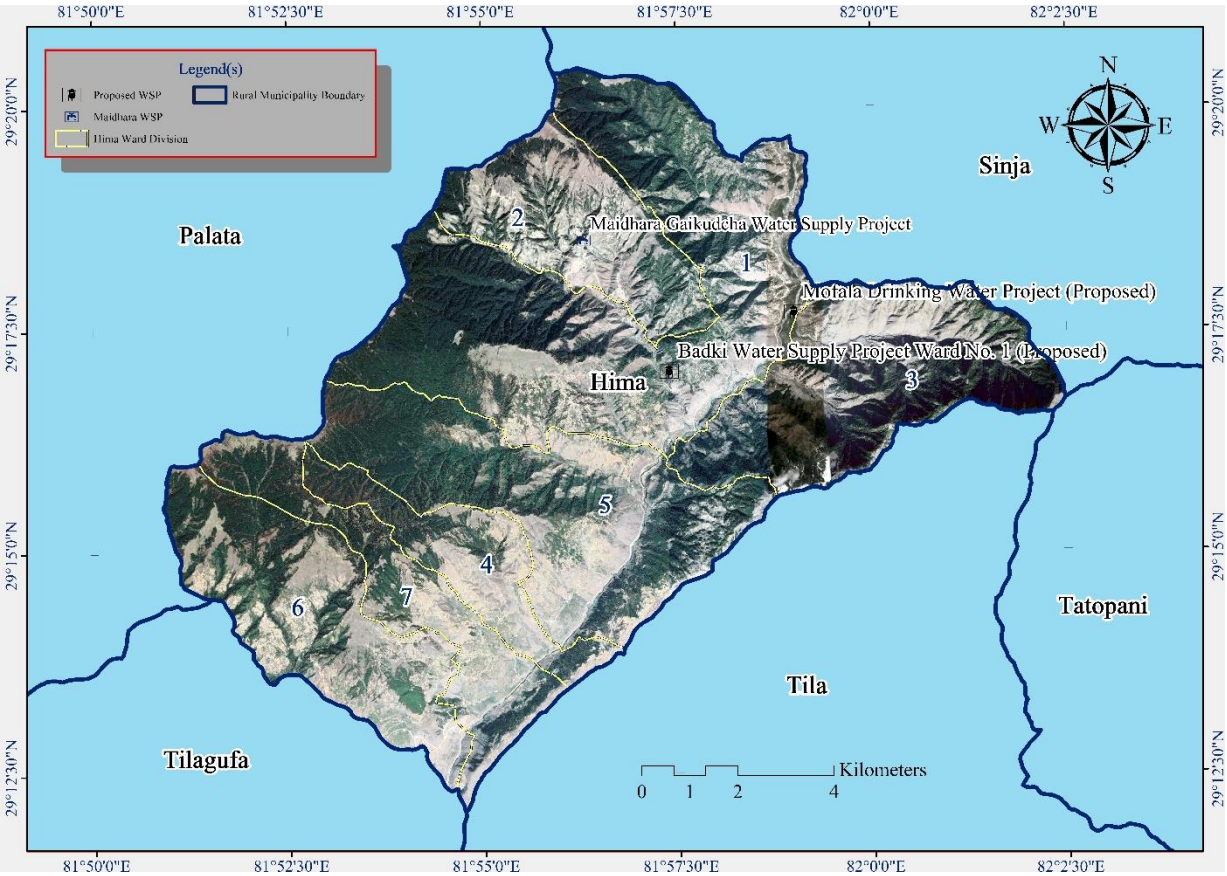

हिमा गाउँपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको जि.पि.एस नक्साङ्कन

क) मोफ्ला बृहत्त खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना :

हिमा गाउँपालिका वडा नं ३ मोफ्लामा बृहत्त खानेपानीको अध्ययन गरि आवश्यक प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गरि संघिय सरकार र प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गरिने छ। एक घर एक धाराको अवधारणा अनूरुप निर्माण हुने यस परियोजना बाट ५०० जनसंख्या लावान्वित हुनेछन् । खानेपानीको दिगो व्यवस्थापनकालागि दिगोपनका सुचकका आधारमा उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ।

ख) बड्की बृहत्त खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना :

हिमा गाउँपालिका १ मा रहेको वड्की क्षेत्रमा एक घर एक धारा अवधारणा अनुरुप बड्की वृहत्त खानेपानी अयोजना गरिने छ। आयोजनाको प्राविधिक संम्भाव्यता , यसको बृहत्त स्तरको अध्ययन प्रतिवेदनका आधारमा बृहत्त खानेपानीको प्रस्तावना खानेपानी मन्त्रालय लगायतका संभावित ठाउँमा पहल गरिने छ।

६.२.२.३ सिंचाई क्षेत्र :

अधिकांश जनता कृषिमा आश्रित यस गाउँपलिकामा सिंचाई सुविधाको अभावमा कृषि उत्पादनमा उल्लेख्य वृद्धि गर्न सकिएको छैन। तसर्थ कृषिलार्य व्यवशायिकरण गरि जनताको आर्थिक विकास गर्नकालागि बृहत्त सिंचाई आयोजनाको आवश्यकता टट्कारो रुपमा देखिन्छ। हिमा गाउँपालिकाले तपसिलका बृहत सिंचाई आयोजना प्रस्ताव गरको छ।

क) घट्टेघाड-मछेल्लाकाडा हुदै जोल बृहत्त सिंचाई आयोजना :

घट्टेघाड-मछेल्लाकाडा हुदै जोल बृहत्त सिंचाई आयोजनाले हिमा गाउँपालिका वडा नं ६ र ७ को वृहत्त कमाण्ड क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा पुग्ने छ। सिंचाई सुविधा मार्फत यहाँको कृषि उत्पादनमा उल्लेख्य बृद्धि हुनेछ।

ख) बाँझागाड -बुह हुदै चिउडी सम्म वृहत्त सिंचाई आयोजना :

ग) धितालिही -माफ्ला हुदै जोगिवाडा सम्म बहत्त सिंचाई आयोजना :

घ) बाम्फागाड मझौला सिंचाइ आयोजना :

ङ) कोईरेली हुदै बड्की सिंचाई आयोजना

च) ओदी सिंचाई आयोजना :

६.२.२.४ कृषि क्षेत्र :

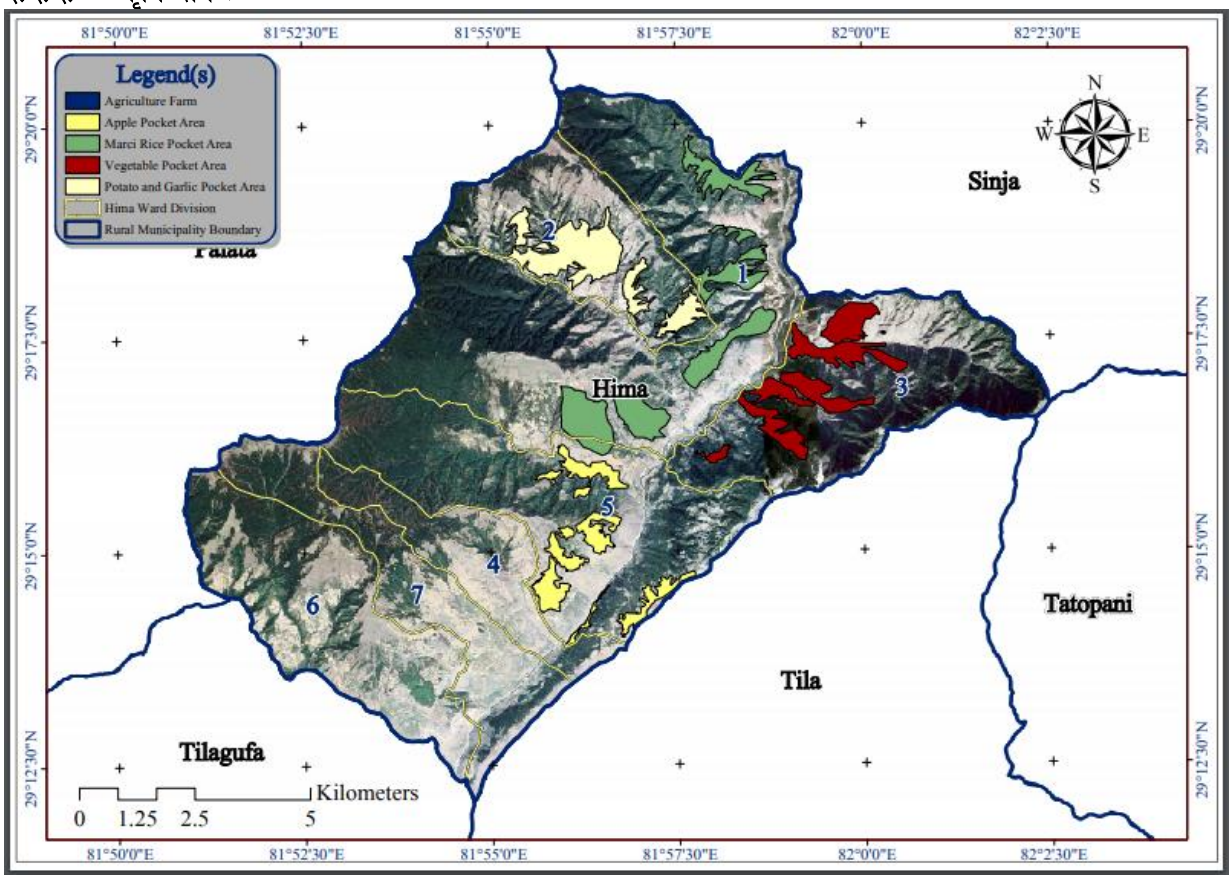

कृषि क्षेत्रको बिकासकालागि साना कार्यक्रम सहित बृहत्तर स्तरमा पकेट क्षेत्रको विकास गरिने छ ।

क) स्याउ पकेट क्षेत्र : प्रदेश सरकारको एक घर एक वगौचा कार्यक्रमलाई संस्थागत गरि हिमा गाउँपालिका भरिका संभावनायुक्त ठाउँहरुमा स्याउ पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिने छ । साथै उत्पादन , प्रशोधन र बजारीकरणका प्रणालीगत सुधार गर्ने र बृहत्तर स्तरमा उत्पादन दिने रहेको छ ।

ख) मार्सिधान पकेट क्षेत्र :
हिमा गाउँपालिका वडा नं १ लाई मार्सिधान पकेट क्षेत्रका रुपमा विकसित गरिने छ । मार्सिधानको उत्पादन , प्रशोधन, बजारीकरणमा अध्ययन अनुसन्धान गरि मार्सिलाई बृहत्त उत्पादन गर्ने योजना रहेको छ ।

ग) तरकारी खेती पकेट क्षेत्र :
हिमा गाउँपालिकाको मोफ्ला गाउँलाई तरकारी खेती कोलागि पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने योजना रहेको छ ।

घ) आलु तथा लसुन पकेट क्षेत्र :
हिमा गाउँपालिका वडा नं २ ओदी गाउँलाई आलु तथा लसुन उत्पादनको केन्द्रका रुपमा स्थापित गर्ने योजना रहेको छ ।

६.२.२.५ पशुपालन क्षेत्र

हिमा गाउँपालिका पशुपालन व्यवशायका लागि उपयुक्त क्षेत्र भएको र परम्परागत रुपमा मानिसहरुको आयआयर्जनको भरपर्दो माध्यमका रुपमा भडा, वाख्र, घोडा , खच्चर पालन गर्ने र यीनीहरुलाई सामान ढुवानीका लागि र ब्यापार ब्यवशायकालागि प्रयोग गरिन्थ्यो । हाल घोडा पालन ब्यवशाय विस्तारै कम हुदै गैरेको छ । यस अर्थमा पशुपालिन ब्यशायलाई संरक्षण , प्रर्वद्धन गर्न आवश्यक छ । पशुपालन क्षेत्र पहिचान गरि चरन क्षेत्र विकास गर्ने , चरन क्षेत्र सुधार कार्यक्रम लागु गर्ने र मासु जन्य तथा उन जन्य ब्यवशायलाई प्रर्वद्धन गर्ने योजना छ ।

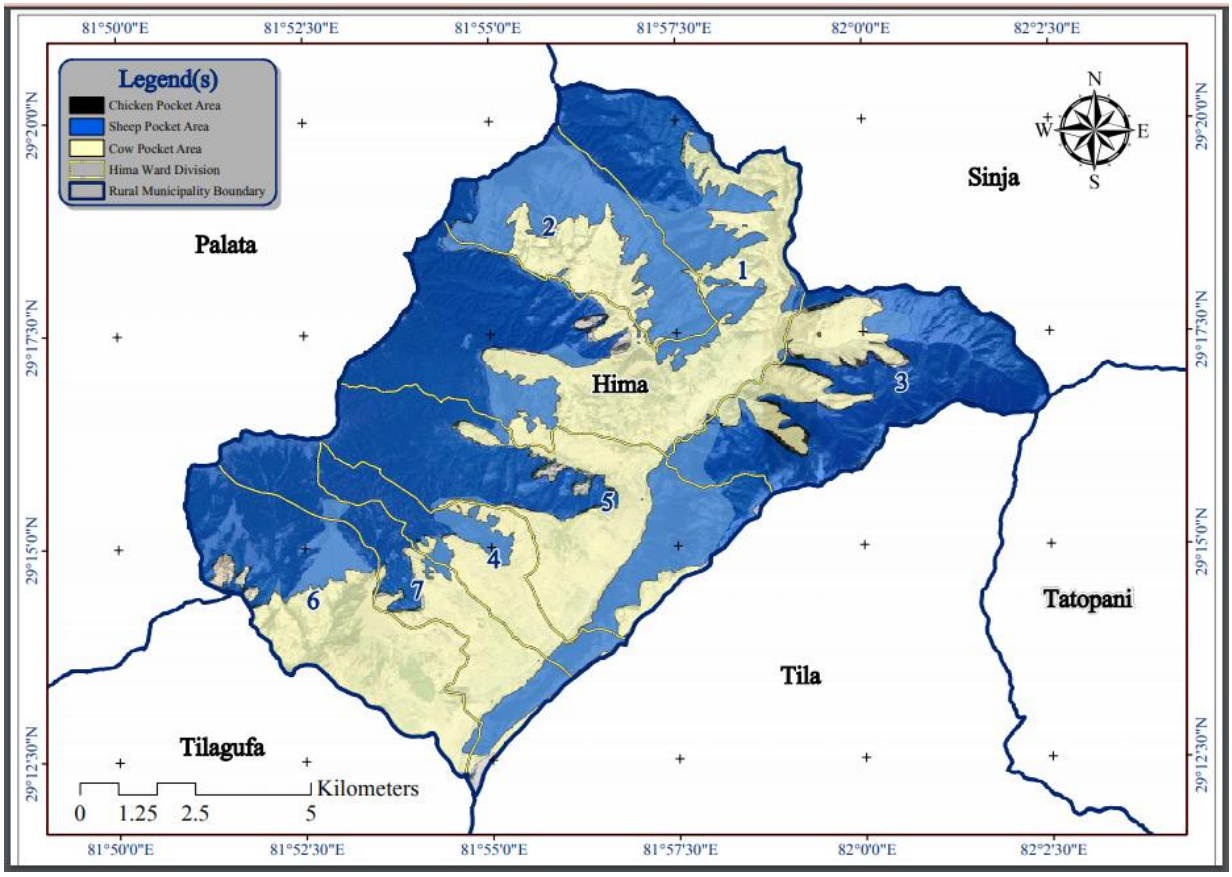

६.२.२.६ पर्यटन क्षेत्र

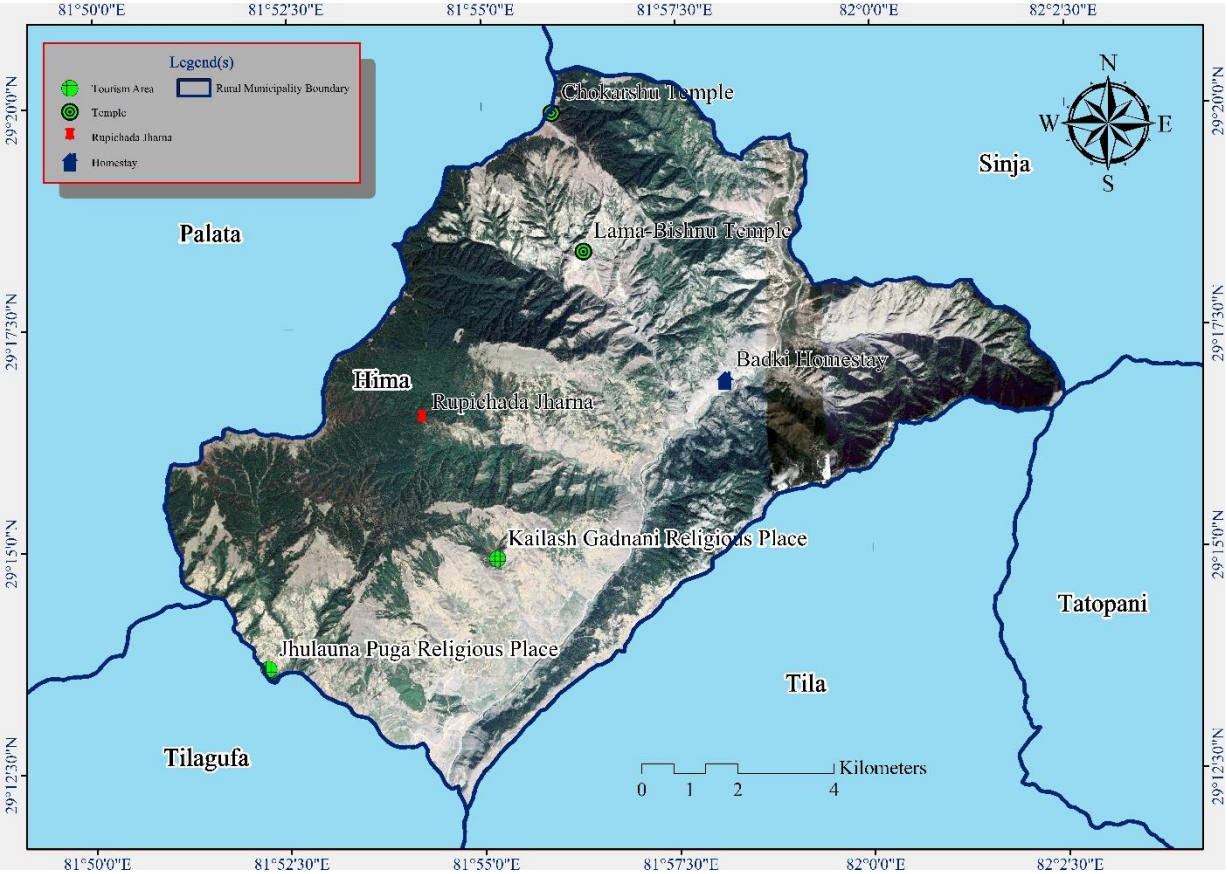

हिमा गाउँपालिकिलाई पर्यटकिय क्षेत्रको रुपमा स्थापति गर्न तपसिलका योजना तथा अयोजनाहरु प्रस्ताव गरिएको छ ।

क) रुपी छडा पर्यटकीय गुरु योजना :

रुपीछडा पर्यटकीय क्षेत्रको विकास र प्रर्वद्धनकालागि रुपीछडा पर्यटकीय विकास समिति गठन गरि सोही समिति मार्फत विस्तृप्त गुरु योजना निर्माण गरि , गुरु योजना अनुरुप भौतिक पूर्वाधार विकास गर्ने र सोही अनुसार ब्यवस्थापन गर्ने योजना रहको छ ।

ख) **कैलाश गढवानी धार्मिक पर्यटन विकास समिति :**

कैलाश गढवानी धार्मिक पर्यटन विकास समिति मार्फत यस क्षेत्रको बहुआयामिक विकासको गुरु योजना निर्माण गरि पूर्वाधार लगायत धार्मिक क्षेत्रको विकास गर्ने योजना रहको छ ।

ग) छोटा खर्सु पर्यटन विकास गुरु योजना :

हिमा गाउँपालिका वडा नं २ मा रहको उच्च स्थानमा रहेको छोटा खर्सु पर्यटन विकास गुरु योजना निर्माण गर्ने र गुरु योजना अनुसार एकिकृत पर्यटन विकास गर्ने योजना रहको छ ।

घ) होम स्टे सुधार :

मुगु रारातल पर्यटनको गन्तब्य जाने बाटोमा पर्ने भएकाले होम स्टे मार्फत आगन्तुलाई सेवा प्रदान गरिने छ । हाल बडा नं १ बड्की संचालनमा रहेको होम स्टेको स्तरवृद्धि गर्नका साथै अन्य संभाब्य ठाउँहरुमा पनि होम स्टे संचालन गरिने छ ।

६.२.२.७ विधुक्त क्षेत्र :

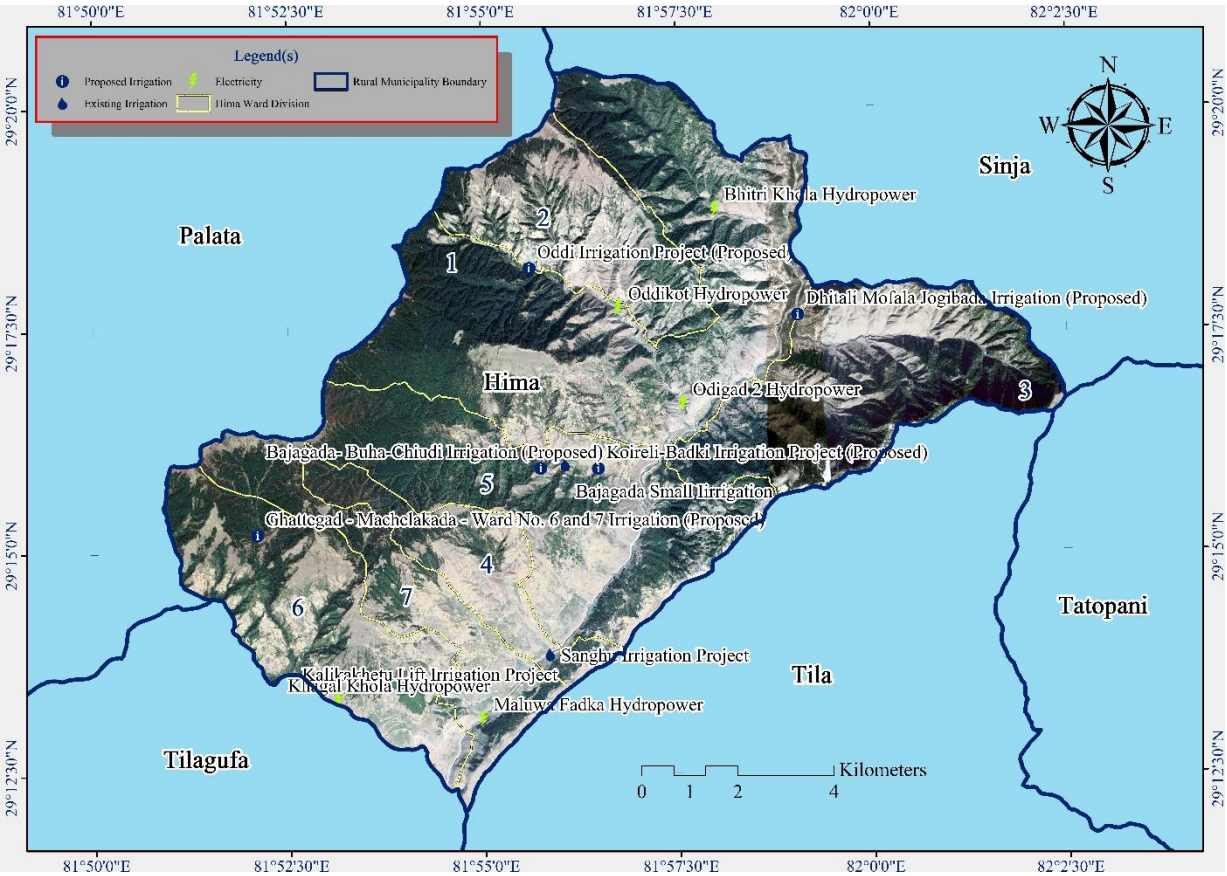

हिमा नदिको वहावको मापन गरि संभावना भएको ठाउँ ९९ कि.वाट क्षमताको जल बिधुक्त आयोनाको संम्भाव्यता अध्ययन गर्ने योजना रहेको छ ।

६.२.२.८ शिक्षा क्षेत्र :

क) शिक्षा क्षेत्रको भौतिक पूर्वाधार र गुणस्तरको अभिवृद्धि गर्नकालागि विधालयको कार्यसम्पादन, नतिजा र सेवा प्रवाहका हिसावमा आवश्यक मापदण्ड तयार गरी विधालय स्तरीकरण गर्ने र प्रत्येक विधालयको गुरु योजना बनाउने र स्तरीकरण र गुरु योजनाका आधारमा विधालय क्षेत्र विकास तथा सुधार गर्ने योजना रहेको छ ।

ख) हिमा आवासिय बिधालय गुरु योजना : हिमा आवासिय बिधालयको भौतिक पूर्वाधार र गुणस्तर सुधारकालागि गुरु योजना तयार गरि , सोही आधारमा विधालय सुधार कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

६.२.२.८ स्वास्थ्य क्षेत्र :

स्वास्थ्य क्षेत्रको रणनीतिक योजना अर्न्तगत तपसिलका योजनाहरु प्राथमिकीकरणमा परको छन् ।

क) १५ शैंयाको अस्पताल निर्माण :

क) हिमा गाउँपालिकामा सुविधा सम्पन्न १५ शैंयाको अस्पाताल निर्माण गर्ने रणनीतिक योजना रहेको छ । उक्त योजनाले सिंगो हिमा गाउँपालिका लावान्वित हुने **छ ।**

ख) पि.सि.आर मेसिन जडान :

कोरना लगायतका महामारीको चेक जाँचकालागि पि.सि.आर मेसिन जडान गर्ने योजना रहेका छ । उक्त पि.सि.आर मेसिन संधिय सरकार संग माग गर्ने

६.२.२.९ बन तथा वातावरण क्षेत्र :

क) जडि वुटीको दिगो ब्यवस्गापनकालागि जडिवुटि संरक्षण बृहत्तर योजना लागु गर्ने
ख) साविकका गा.वि.स मा जडिवुटी प्रशोधन प्लान्ट स्थापना गर्ने ।

६.२.२.१० उधोग क्षेत्र :

ग्रमीण उधोगको स्थापना गर्न ग्रमीण औधोगिक क्षेत्रको नक्साङ्कन तथा अध्ययन गरी उधोग ग्रम स्थापना गर्ने

६.२.२.११ सूचना तथा संचार क्षेत्र :

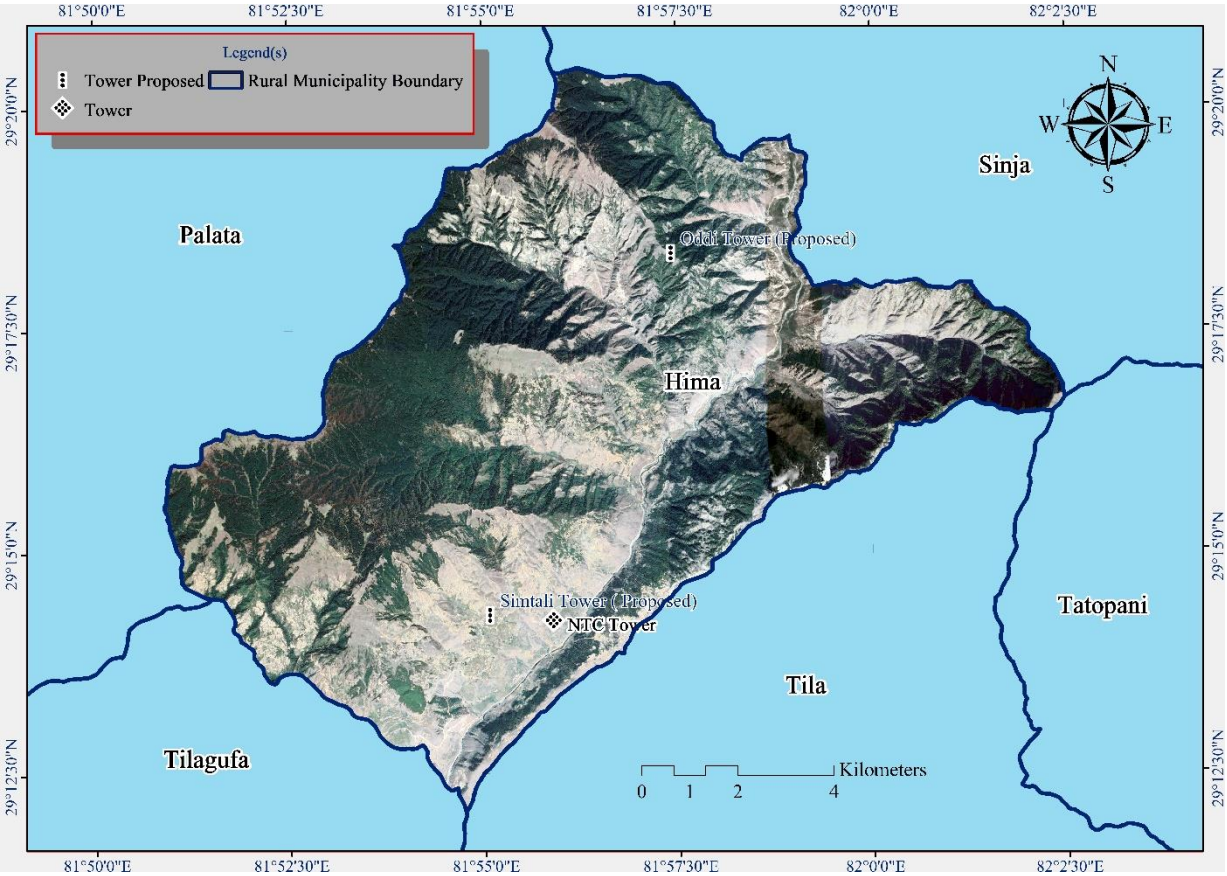

हिमा गाउँपालिकामा सुचना तथा सञ्चारलाई प्रभावकारी बनाउन नेपाल टेलिकम, नेपाल टेलिभिजन र वडा कार्यालय र विधालयहरुमा हाई ईन्टरनेट सेवा सार्वजनिक गर्ने योजना रहेको छ । गाउँ पालिकमा विधुक्तिय सुचना प्रणाली को विकास गरिने छ । टेलिफोन टावर ओदी र सिम्तलीमा स्थापना गरिने छ ।

६.२.२.१२ बजार केन्द्र क्षेत्र :

हिमा गाउँ पालिकाको बजार क्षेत्रहरुको विकास तथा विस्तार गरिने छ । बड्की , वाघबजार , बाम्फागाढ , बगर बजार , देवरगाउँ क्षेत्रलाइ बजार केन्द्रका रुपमा विकसित गरिने छ ।

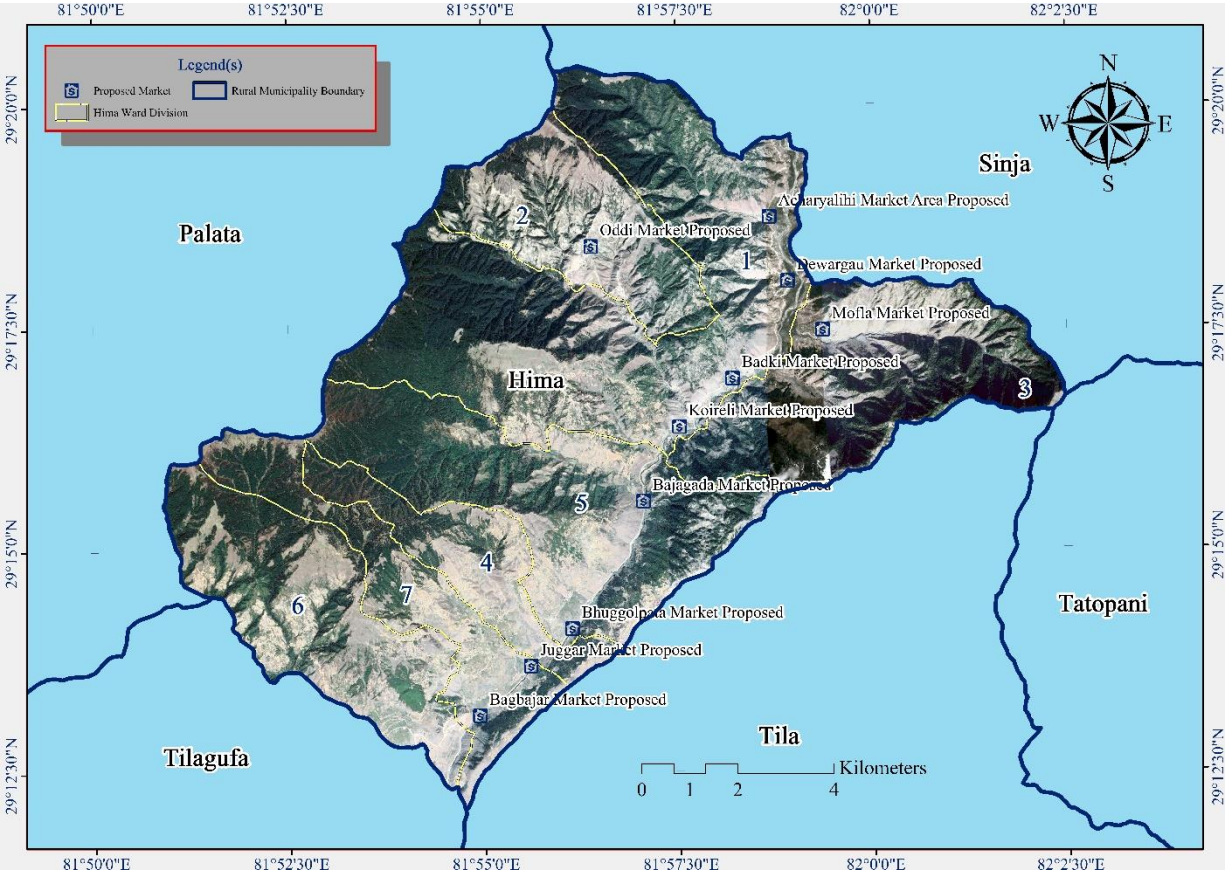
81°50'0"E
81°52'30"E
81°55'0"E
81°57'30"E
82°0'0"E
82°2'30"E
29°20'0"N
29°17'30"N
29°15'0"N
29°12'30"N
Legend(s)
Proposed Market
Rural Municipality Boundary
Hima Ward Division
N
W
E
S
Sinja
Palata
Hima
Tatopani
Tila
Tilagufa
Acharyalihi Market Area Proposed
Oddi Market Proposed
Dewargau Market Proposed
Mofla Market Proposed
Badki Market Proposed
Koireli Market Proposed
Bajagada Market Proposed
Bhuggolmla Market Proposed
Juggar Market Proposed
Bagbajar Market Proposed
1
2
3
4
5
6
7
Kilometers
0
1
2
4

ठाज्ञ एचयवभअत :बलबनभ्कभलत

Great project management means much more than keeping project management's iron triangle in check, delivering on time, budget, and scope; it unites people and RM, creates a vision for success and gets everyone on the same page of what's needed to stay on track for success. When projects are managed properly, there's a positive impact that reverberates beyond delivery of 'the stuff'. Without project management, a team can be like a ship without a rudder; moving but without direction, control or purpose. Leadership allows and enables a team to do their best work. Project management provides leadership and vision, motivation, removing roadblocks, training and inspiring the best implementation. Without proper project management, budget estimates and project delivery timelines can be set that are over-ambitious or lacking in analogous estimating insight from similar projects. Ultimately this means without good project management, projects get delivered late, and over budget. Effective project managers should be able to negotiate reasonable and achievable deadlines and milestones across stakeholders, team and management. Too often, the urgency placed on delivery compromises the necessary steps and ultimately, the quality of the project's outcome.

Following steps are the important five-implement activities for best result of project.

a. Pre-construction
   - Financial closing (if applicable)
   - Project kick-off
   - Design and construction documents, plans/schedules, submittals

b. Contract execution
   - Contract oversight/quality control
   - Change control

c. Interconnection
   - Application review and approval process
   - Final building inspection
   - Paperwork submittal to utility

d. Project Construction
   - Contract oversight/quality control
   - Change control

e. Commissioning
   - Testing and verification
   - Interconnection verification (utility)
   - Utility permission to operate

७.२ परियोजना बैंक

१. शिक्षा क्षेत्र

Table 3: शिक्षा क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
शिक्षा : दिर्धकालिन रणनीतिक योजना						
१	हिमा आवसिय विधालय बृहत्त पूर्वाधार विकास गुरुयोजना निर्माण र कार्यान्वयन योजना	पि -१	४	आवासिय बिधालयको गूरु योजना नभएको । आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरुको डि.पि. आर बाँकी		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	राहदेव मा.बि मोफ्ला प्राविधिक धार बिधालय बिकास गुरुयोजना तयार गरी बृहत्त पूर्वाधार बिकास र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि योजना	पि -१	३	बृहत्त बिकासकोलागि गुरु योजना निर्माण गर्ने र गुरु योजनाका आधारमा संम्भाव्यता अध्ययन र विर्स्तप्त प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
३.	नेत्र ज्वती मा.बि ओदी प्राविधिक धार बिधालय बिकास गुरुयोजना तयार गरी बृहत्त पूर्वाधार बिकास र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि योजना	पि -१	२	बृहत्त बिकासकोलागि गुरु योजना निर्माण गर्ने र गुरु योजनाका आधारमा संम्भाव्यता अध्ययन र विर्स्तप्त प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
४.	कालिका मा.बि प्राविधिक धार बिधालय बिकास गुरुयोजना तयार गरी बृहत्त पूर्वाधार बिकास र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि योजना	पि -१	१	बृहत्त बिकासकोलागि गुरु योजना निर्माण गर्ने र गुरु योजनाका आधारमा संम्भाव्यता अध्ययन र विर्स्तप्त प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
शिक्षा : मध्यावधिक योजना						
१	हिमा गाउँपालिकामा रहेका १५ वटा आधारभूत बिधालय र ५ वटा मा.वि बिधालयको विधाय स्तरिय गुरु योजना निर्माण गर्ने र सोही आधारमा आवश्यक भौतिक तथा शैक्षिक बिकास योजना विधालय स्तरिकरणका आधारमा सहयोग योजना	पि -१	१-७	मध्यम स्तरका पूर्वाधार विकासकोलागि गुरु योजनामा आधारित हरेक विधालयको बिस्तप्त प्राविधिक अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने ।		प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाको साझेदारी
२.	बिधालयको स्तरिकरण र आवश्यकताका आधारमा बिधालय अपाङ्गका मैत्री भवन निर्माण	पि -१	१-७	भवनको डि.पि.आर तयार गरि प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गर्ने ।		कर्णली प्रदेश सरकार
३.	स्तरिकरण र आवश्यकताका आधारमा अपाङ्गका मैत्री छात्रवास निर्माण	पि -१	१-७	छात्राबासको डि.पि.आर तयार गरि प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गर्ने		कर्णली प्रदेश सरकार
४.	स्तरिकरण र आवश्यकताका आधारमा बिधालय घेरावार निर्माण	पि -१	१-७	घेरावार पर्खालको डि.पि.आर तयार गरि प्रदेश सरकारमा प्रस्तावना पेश गर्ने		कर्णली प्रदेश सरकार
५.	स्तरिकरण र आवश्यकताका आधारमा बिधालय खेलमैदान निर्माण	पि -१	१-७			
६.	स्तरीकरणका आधारमा मा.बिहरुमा बिज्ञान प्रयोशाला र प्रयोगशाला समाग्रि	पि -१	१-७			कर्णली प्रदेश सरकार
७.	बिधालय स्तरीकरणका आधारमा सूचना प्रविधि मैत्री विधालयको स्थापना	पि -१	१-७			कर्णली प्रदेश सरकार
शक्षा : अल्पकालिन योजना						

१	बिधालयको स्तरिकरणका आधारमा बालिका मैत्री, अपाँङ्गमैत्री शैचालय निर्माण	पि -१	१-७	फिल्ड सर्वे , डडिजाईन र लागत अनुमान गर्ने ।		गाउँपालिकाको बजेट
२.	किशोरीकालगि sanitary Pad disposal tool स्थापना गर्ने	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
३.	प्र.अहरुको नेतृत्व तथा व्यवस्थापन क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
४.	बिषयगत शिक्षहरुकालागि तालिम - गणित , अंग्रजी, बिज्ञान, सामाजिक	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
५.	बिधार्थी प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम - हाजिरी जवाफ) चौमासिक	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
६.	जेहेन्दार एवं उत्कृष्ट अंक प्राप्त गर्ने बिधार्थीलाई student of the year धोषणा	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
७.	अपाङ्ग, असहाय , बेसाहारा बालबालिकालाई छात्रवृत्ति कार्यक्रम	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
८.	बिधालय बाहिर रहेका बालबालिकालाई बिधालय को पहुच सुनिश्चित गर्ने र आवश्यक सामाग्री सहयोग गर्नै ।	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
९.	बिधालयको स्तरीकरण र सहयोग कार्यक्रम	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
१०.	प्रत्येक मा.बिमा ICT , Multimedia , Digital class को व्यवस्थापन	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
११.	नियामित रुपमा खेलकुद तथा सांस्कृतिक कार्यक्रम	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
१२.	शिक्षाको गुणस्तर सुधारकालागि बिषयगत रोस्टर शिक्षकाको पहिचान , तालिम तथा परिचालन कार्यक्रम	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
१३.	नतिजा, क्षमता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनका आधारमा सर्वोकृत्ठ शिक्षकलाई सम्मान कार्यक्रम - September 8)	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
१४.	अवकास हुन लागेका शिक्षकलाई सम्मान कार्यक्रम	पि -१	१-७			गाउँपालिकाको बजेट
१५.	पूर्व बालविकास केन्द्र, कक्षा १ र एस.ई सि अगाडि अभिभावक संग अर्न्तक्रिया कार्यक्रम					

२. स्वास्थ्य क्षेत्र

Table 4: स्वास्थ्य क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकताक्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
स्वास्थ्य : दिर्धकालिन रणनीतिक योजना						

१	ह्मलको PSC लाई १५ शैयाको अस्पतालमा अपग्रेड गर्ने	पि -१	४	बिस्तृप्त अध्ययन प्रतिवेदन र बातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	अस्पतालकालागि स्वास्थ्य प्रयोशाला, कारोना स्वाब परिक्षण मेसिन स्थापना गर्ने	पि -१	३			संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
३.	अस्पतालका लागि एम्बुलेन्सको व्यवस्था	पि -१	२			संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
स्वास्थ्य : मध्यावधिक योजना						
१	PSC कालिकाखेतुमा क्वाटरको व्यवस्थापन	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
२.	बड्की , कालिकाखेतु, र महावैपात्तरखोला birthing centre मा हिटर, ईन्कुभेटरको व्यवस्थापन गर्ने	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
३.	वडा नं ४ तलिकुडुको बाझागाँड र वडा नं ७ को धाचु गाउँ स्वास्थ्य सामुदायिक एकाईको भवन र चर्पि निर्माण	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
४.	गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखामा बत्ति र सौर्य उर्जाको व्यवस्थापन	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
५.	बड्की , कालिकाखेतु, महावैपात्तरखोलामा PLG sanitary pit	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
६.	बड्की , महावैपात्तरखोतलामा २४ सैं घण्टा वत्तीको व्यवस्गापन	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
७.	PSC कालिकाखेतुमा ECG र Altra sound को व्यवस्थापन गर्ने	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार
८.	PCR test mechine PSC कालिकाखेतुमा स्थापना गर्ने	पि -१	१-७			कर्णाली प्रदेश सरकार

३. सिंचाई क्षेत्र

Table 5: सिंचाई क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
सिंचाइ : दिर्धकालिन रणनीतिक योजना						
१	घट्टेघाड -मच्चेलकाडा हुदै जोल बृहत्त सिंचाई आयोजना	पि -१	४	ह्र		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	बाँजागाड-बुहगाउँ हुदै जोगिवाडा सम्म बृहत्त सिंचाई आयोजना	पि -१	३	बृहत्त खानेपानी आयोजनाको विस्तृप्त परियोजना प्रस्वाव तयार गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
३.	धितालिही -मोफ्ला हुदै जोगीावाडा सम्म बृहत्त खानोपानी आयोजना	पि -१	२			संधिय सरकार/प्रदेश सरकार

सिंचाइ : मध्यावधिक योजना						
१	वाँझागाड मझौला सिंचाई आयोजना			सिंचाई आयोजनाको विस्तृप्त आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने		प्रदेश सरकार
२.	कोईरेली हुदै वड्की सिंचाई आयोजना			संचाई आयोजनाको विस्तृप्त आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने		कर्णली प्रदेश सरकार
३.	ओदी सिंचाई आयोजना			संचाई आयोजनाको विस्तृप्त आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने		कर्णली प्रदेश सरकार
४.	रासकोटे हुदै घट्टेकूला सिंचाई आयोजना			संचाई आयोजनाको विस्तृप्त आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने		कर्णली प्रदेश सरकार
५.	भेरा हुदै नयाँडाडा सिंचाई आयोजना			संचाई आयोजनाको विस्तृप्त आयोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने		कर्णली प्रदेश सरका

४. खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्र

Table 6: खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
सिंचाइ : दिर्धकालिन रणनीतिक योजना						
१	मोफ्ला बृहत्त खानेपानी आयोजना - एक घर एक धारा)	पि -१	४	बृहत्त खानेपानी आयोजनाको विस्तृप्त परियोजना प्रस्वाव तयार गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	बड्की बृहत्त खानेपानी आयोजना	पि -१	३	बृहत्त खानेपानी आयोजनाको विस्तृप्त परियोजना प्रस्वाव तयार गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
३.	हिमा आवशिय विधायलय बृहत्त परियोजना	पि -१	२	बृहत्त खानेपानी आयोजनाको विस्तृप्त परियोजना प्रस्वाव तयार गर्ने ।		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार

५. यातायात क्षेत्र (सडक)

Table 7: यातायात क्षेत्र खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
सिंचाइ : दिर्धकालिन रणनीतिक योजना						
१	बाघ बजार पात्तरखोला कालिकोट पाताला बाजुरा जोड्ने रणनीतिक सडक	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	मोफला हुदै कुडारी तिला गाउँ पालिका सडक खण्ड	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
३.	बाझागाढ -हिरियाल्ला हुदै रुपिछडा पर्यटकिय पदमार्ग	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
४.	भाडुखोला हुदै ओदी बाजुरा रणनीतिक सडक	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
यातायत क्षेत्र : मध्यावधि योजना						
१	शेरगाउ-पिंगी -द्यारमाला हुदै भित्रिखोला सडक खण्ड	पि -१				

२.	मष्टामाडु-कोईरेली सडक खण्ड	पि -१				
३.	कुडु-वच्चरी काट्ना हुदै चाम्ल्या सडक खण्ड	पि -१				
४.		पि -१				

६. कृषि क्षेत्र

Table 8: कृषि क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्राथमिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
सिंचाइ : दिर्धकालिन रणनीतिक योजना						
१	संभावित क्षेत्रमा मार्सिधान उत्पादन पकेट क्षेत्र बिकास परियोजना	२				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	तरकारी खेती खेती पकेट क्षेत्रको संम्भाब्यता अध्ययन गरी बृहत्त उत्पादन	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
३.	आलु पकेट क्षेत्र विकास , प्रर्वद्धन परियोजना	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
५.	लसुन खेतीको संम्व्यता अध्ययन गरि पकेट क्षेत्र विकास गर्ने					
४.	एकिकृत कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन बृहत्त परियोजना	पि -१				संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
यातायत क्षेत्र : मध्यावधि योजना						
१	साबिकको महावैपात्तरखोल गा.वि.स क्षेत्रमा बहुउद्धेश्यिय कोल्ड स्टोर निर्माण	पि -१				
२.	साविकको बड्की गा.वि.स क्षेत्रमा बहुउद्धेश्यिय कोल्ड स्टोर निर्माण	पि -१				
३.	साविकको कालिकाखेतु गा.वि.स क्षेत्रमा बहुउद्धेश्यिय कोल्ड स्टोर निर्माण	पि -१				
४.	एक घर एक बगैंचा कार्यक्रमलाई संस्थागत गर्ने	पि -१				प्रदेश सरकार
५.	अतिविपन्न कृषक हातेमालो कार्यक्रम	पि -१				प्रदेश सरका

७. पशुपालन क्षेत्र :

Table 9: पशुपालन क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
पशुपालन क्षेत्र : दिर्धकालिन योजना						
१	बृहत्त भेडा , बाख्रा एकिकृत चरन क्षेत्र बिकास आयोजना			संम्भाव्यता अध्ययन र प्रतिवेदनका आधारमा प्रस्ताव गर्ने ,		संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
पशुपालन क्षेत्र : अल्पकालिन योजना						
१	पशु उपचार केन्द्र स्थापना गर्ने	पि -१				गाउँपालिकाको स्रोत
२.	वडा स्तरमा Trabies स्थापना गर्ने	पि -१				
३.	Deeping Tank स्थापना गर्ने	पि -१				
४.	AI कार्यक्रम संचालन गर्ने					
पशुपालन क्षेत्र : मध्यावधिक योजना						
१	Basic Lab स्थापना गर्ने र Lab instrument खरिद गर्ने ।	पि -१				प्रदेश सरकार /गाउँपालिका
२.	संभावित क्षेत्रहरुमा डेरीको स्थापना गर्ने	पि -१				,देश सरकार /गाउँपालिका
३.	संभावित स्थानमा Slaughter house को स्थापना गर्ने	पि -१				

८. पर्यटन क्षेत्र

Table 10: पर्यटन क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामिकता क्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
पर्यटन : योजना						
१	रुपीछडा पर्यटकीय पूर्वाधार विकास गुरु योजना					संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	कैलास गदनानी धार्मिक पर्यटन विकास गुरुयोजना					
३.	झुनौना पुग धार्मिक पर्यटकिय बिकास गुरुयोजना					
४.	छोटा खर्सु पर्यटन विकास प्रवद्धन पूर्वाधार गुरु योजना					
५.	बड्की होम स्टेक विकास तथा प्रर्वद्धन कार्यक्रम					

६.	साविकका गा.वि.स क्षेत्रका पायक पर्ने स्थानमा ग्रमीण सूचना केन्द्रको स्थापना					
७.	छोटा र्खक देखि रिखिदेउ केवलकार संम्भाब्यता अध्ययन					

९. बिधुक्त तथा उर्जा क्षेत्र

Table 11: बिधुक्त तथा उर्जा क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामकताक्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
बिधुत्त तथा उर्जा क्षेत्र : योजना						
१	हिमा हाईड्रो पावरको संम्भाब्यता अध्ययन र कार्यान्वयन					संधिय सरकार/प्रदेश सरकार
२.	हिमा गाउँपालिकामा रहेका ५ वटा लधु जलविधुक्त योजनाहरुको मर्मत संभार लगायत पूर्वाधार विकास					
३.	५ वटा लधु जलविधुक्त आयोजनाको ब्यवस्थापनमा सहयोग					

१०. सूचना तथा सञ्चार क्षेत्र

Table 12: सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामकताक्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
सूचना तथा सञ्चार क्षेत्र : योजना						
१.	ओदी टावर					
२.	सिमतलि टावर					

११. वन तथा वातावरण क्षेत्र

Table 13: वन तथा वातावरण क्षेत्रका योजना/आयोजनाको नाम

सि.न	योजना /आयोजनाको नाम	प्रथामकताक्रम	वडा नं	डि.पि.आर/ वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदनको अवश्था	अनुमानित लागत	सहयोगी निकाय
वन तथा वातावरण क्षेत्र : योजना						
१.	जडिवुटि प्रशोधन केन्द्र स्थापना					
२.	बैज्ञानीक वन ब्यवस्थापन					

Central Bureau of Statistics. (2013). National Census 2011. Kathmandu: Government of Nepal, National Planning Commission Secretariat.

National Planning Commission. (2012). National population and housing census (A national report). Kathmandu: Central Bureau of Statistics.

'DoR', "Nepal Road Standards," Department of Roads, GoN, Kathmandu, 2014.

DoLIDAR, "Nepla Rural Road Standard (NRRS)," Department of Local Infrastructure Planning and Agricultural Roads, Kathmandu, 2012.

S. Consultancy, "District Transport Master Plan of Kathmandu District," DoLIDAR, Kathmandu, 2013.

Hima Rural Municipality, "Municipal Budget Plan 2076/77," Hima Rural Municipality

DoLIDAR, "DoLIDAR DTMP Approach Manual," Department of Local Infastructure Development and Agriculture Roads, Kathmandu.

MoUDB, "Urban Development Standard Planning," MoUDB, Kathmandu, 2014.

T. Litman, "Measuring Transportation: Traffic, Mobility and Accessibility," ITE Journal (Institute of Transportation Engineers, www.ite.org), Vol. 73, No. 10, PP. 28-32, 2003.

MoFALD, "Fundamentals Guidelined for Settlement Development, Urban Planning and Building Construction," Ministry of Federal Affairs and Local Devlopment, Kathmandu, 2015.

Law, Hima Rural Municipality

ब्ल्भ्द्भ्क्(क्ष् ९एज्इत्इन्च्ब्एज्क्०

हिमा गाउँपालिका को कार्यालय

चिउडि सागु काठे पूल

लिफ्ट सिंचाई आयोजनाको सोलर

बाझो जमिन

घरधुरी प्रश्नावली वितरण

भैरव आधारभूत विधालय , जोगिवाडा

बड्की होम स्टे

चाँय लिही गाउँ

नाग्म -गमगढि सडक खण्ड

सार्वजनिक धारा

वडा कार्यालयमा वैठक

नेत्र ज्वती नि.मा.वि , ओर्दा

स्याउको बगैचा एक घर एक बगैचा

परम्परागत नमुना बस्ति, वडा नं २ ओदी

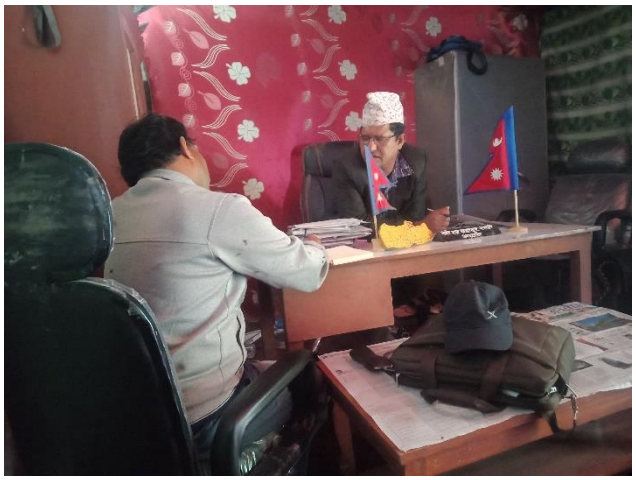

योजना सम्बन्धि जानकारी लिदै गाउँपालिका अध्यक्ष ज्यु ।

योजनाका वारेमा छलफल ४ नं वडा अध्यक्ष

उच्च हिमाली चरन क्षेत्र

पशु विकाश शाखा प्रमुख र शिक्षा शाखा प्रमुख संग योजना संकलन

हिमा नदि र मार्सिधान खेती

राहदेव मा.वि प्राविधिक धार , मोफ्ला

वडा नं २ वडा अध्यक्ष संग छलफल

अनुसूची ९ गाउँपालिकाको जि.आई .एस नक्सा

adadasda

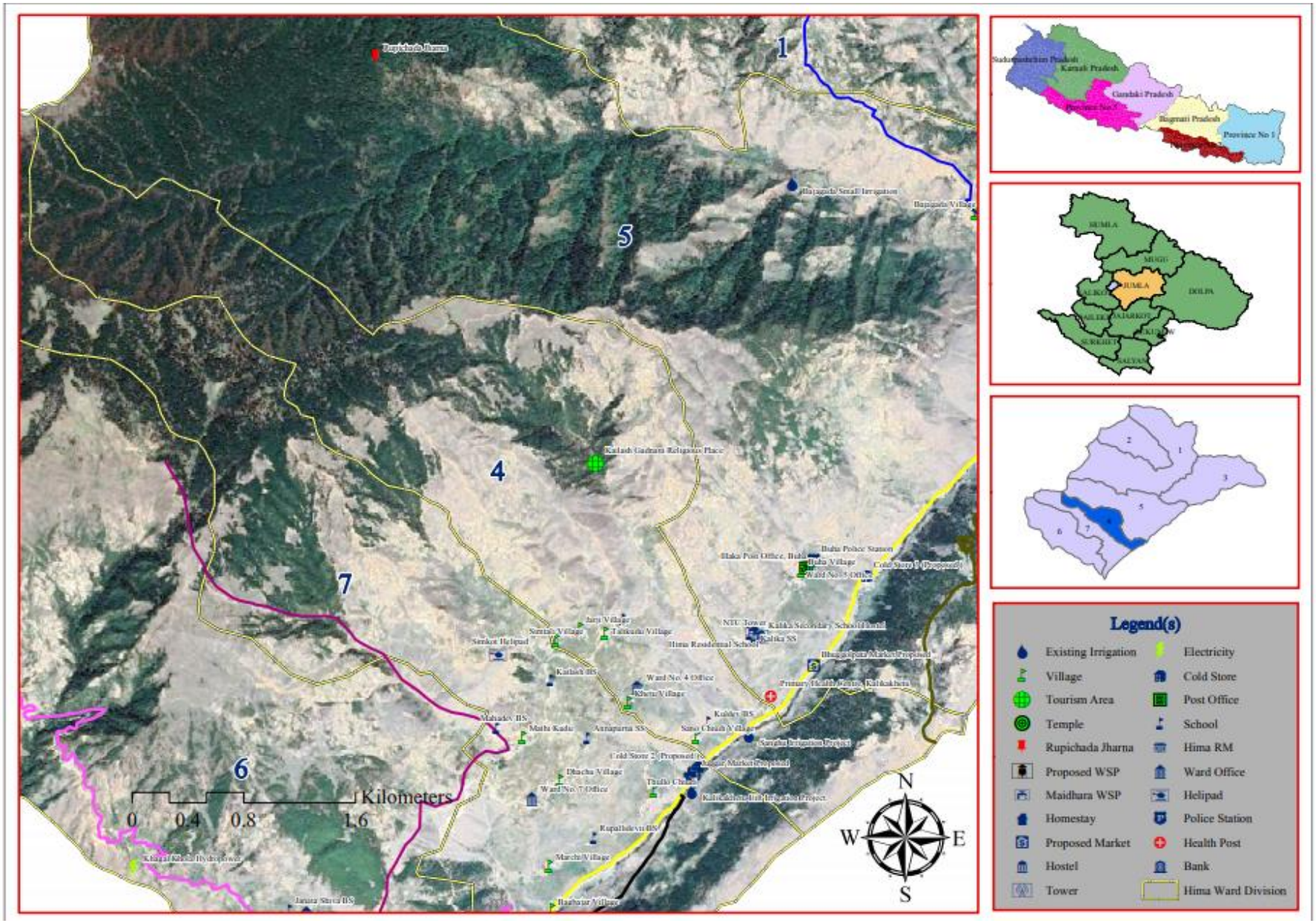
1
4
5
6
7
Kilometers
0
0.4
0.8
1.6
N
S
E
W
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division

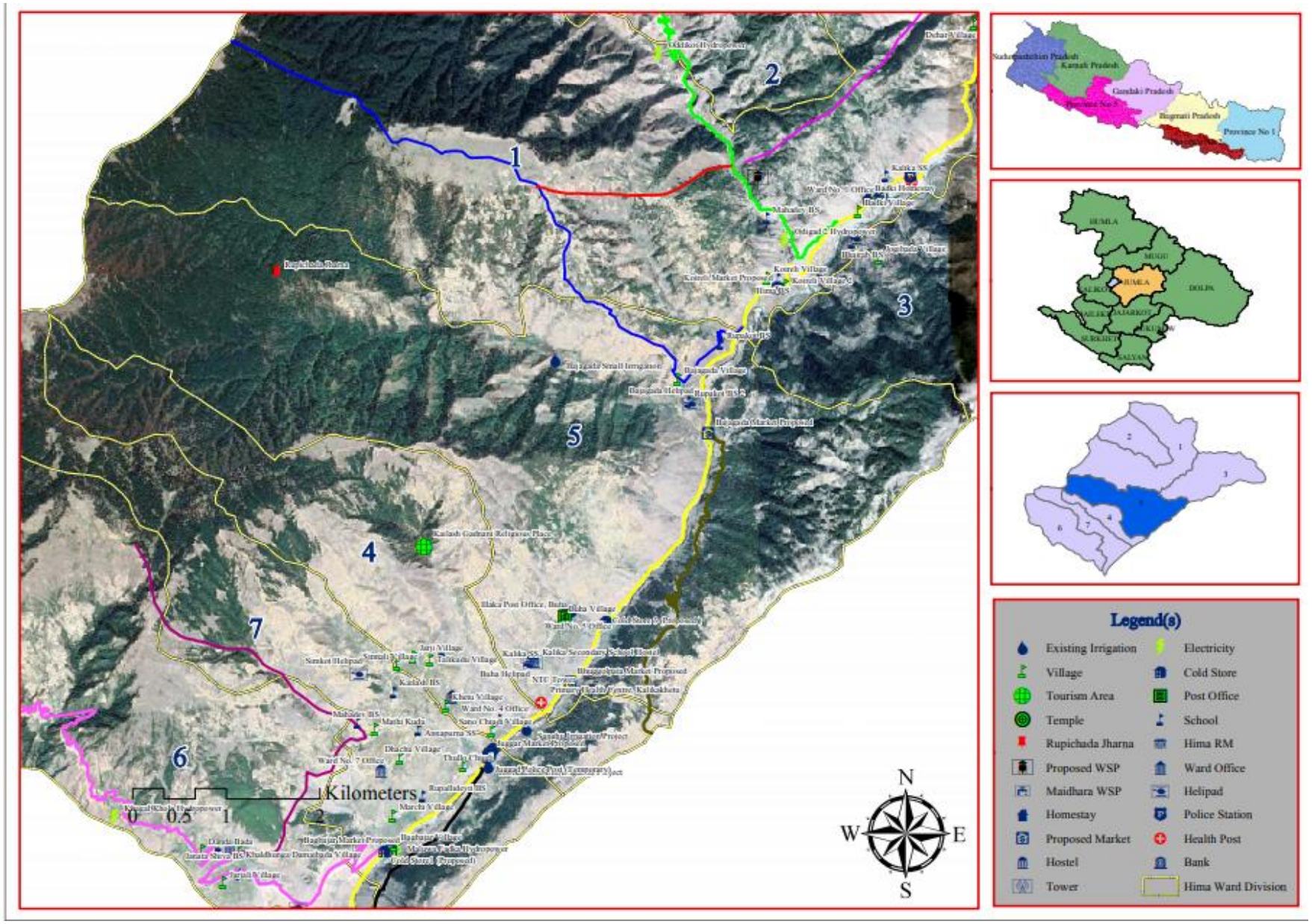
1
2
3
4
5
6
7
Kilometers
0
0.5
1
2
N
S
E
W
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division

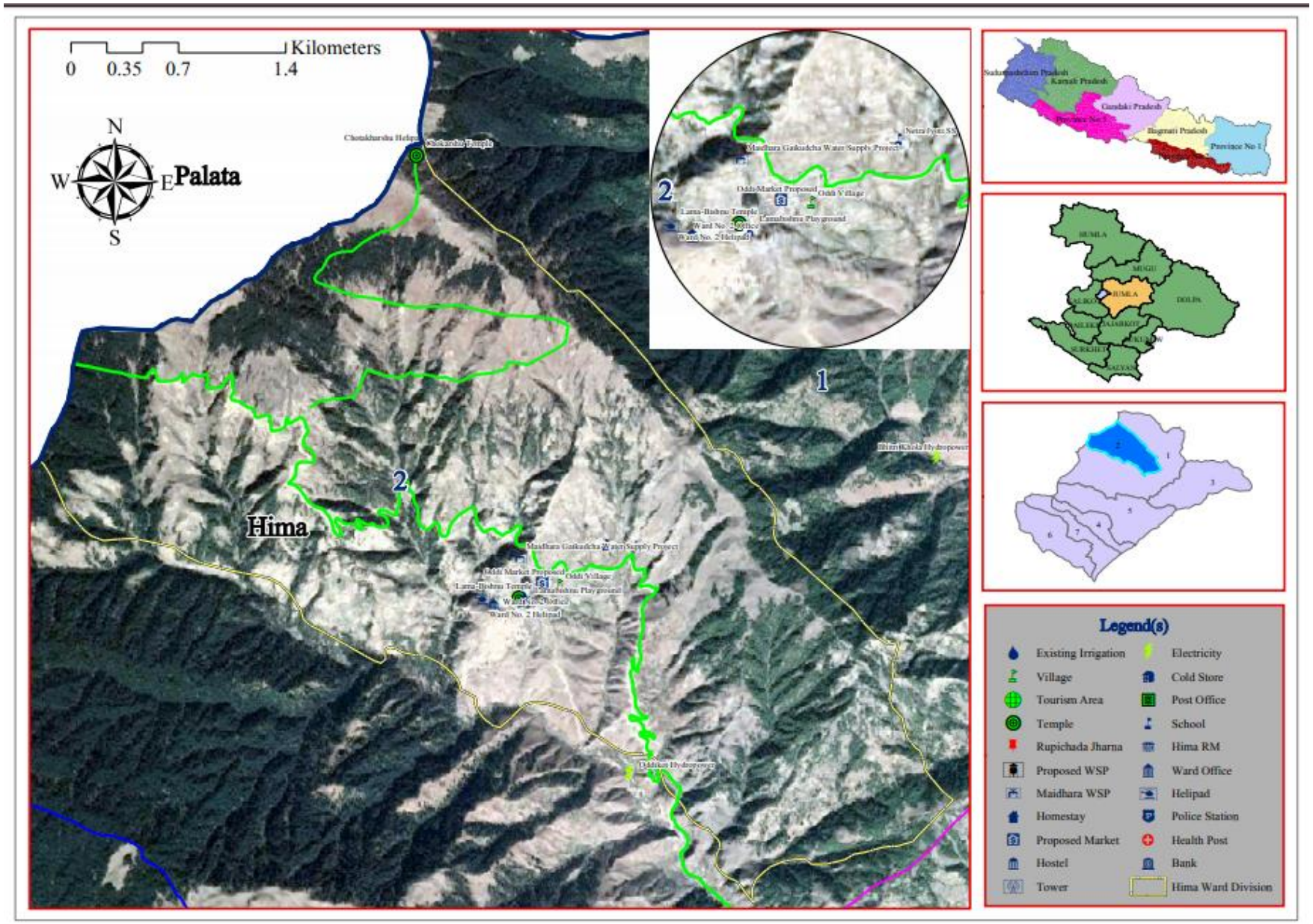
Kilometers
0 0.35 0.7 1.4
N
W
E
S
Palata
Hima
1
2
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division

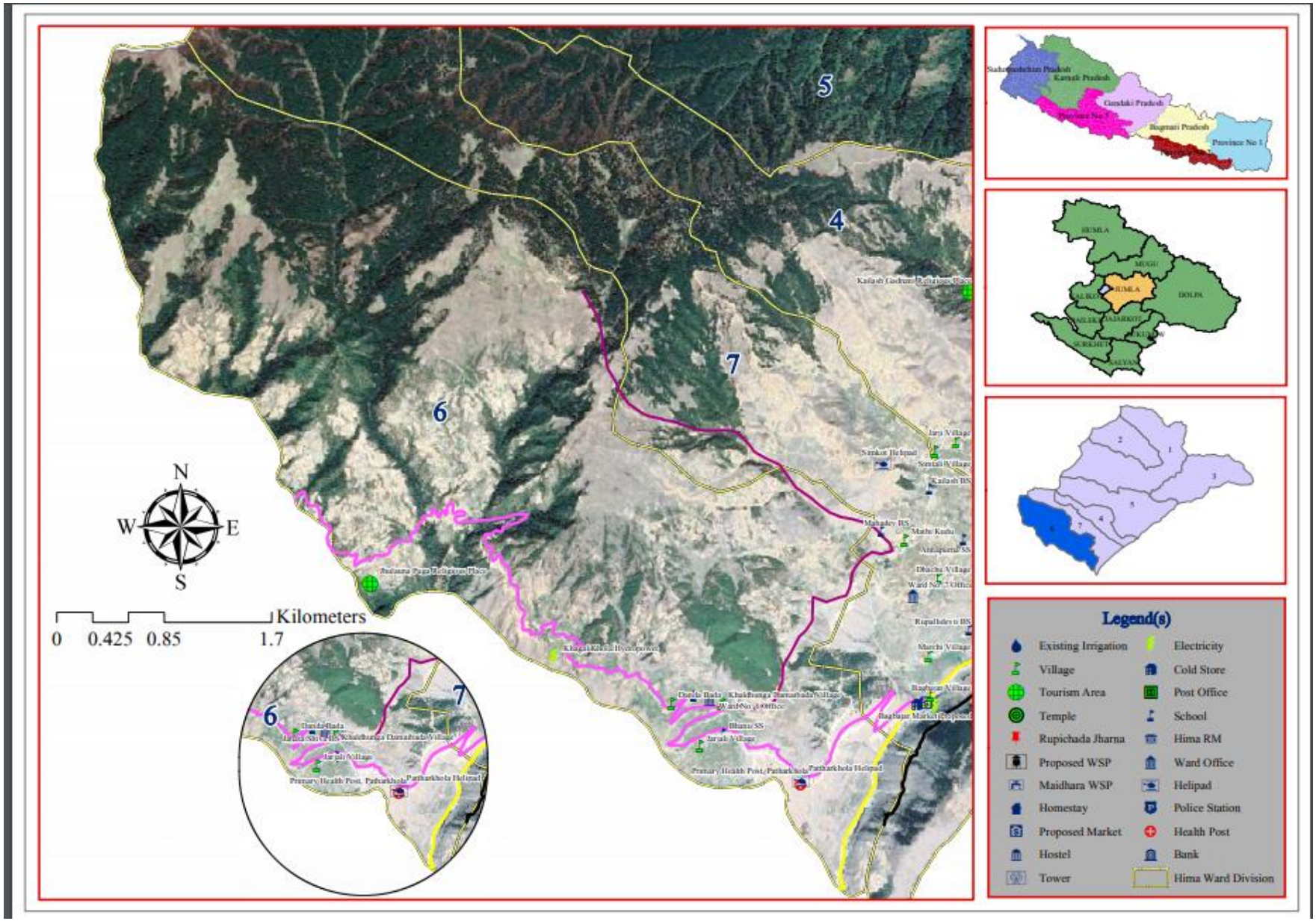
5
4
7
6
N
W
E
S
Kilometers
0
0.425
0.85
1.7
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division

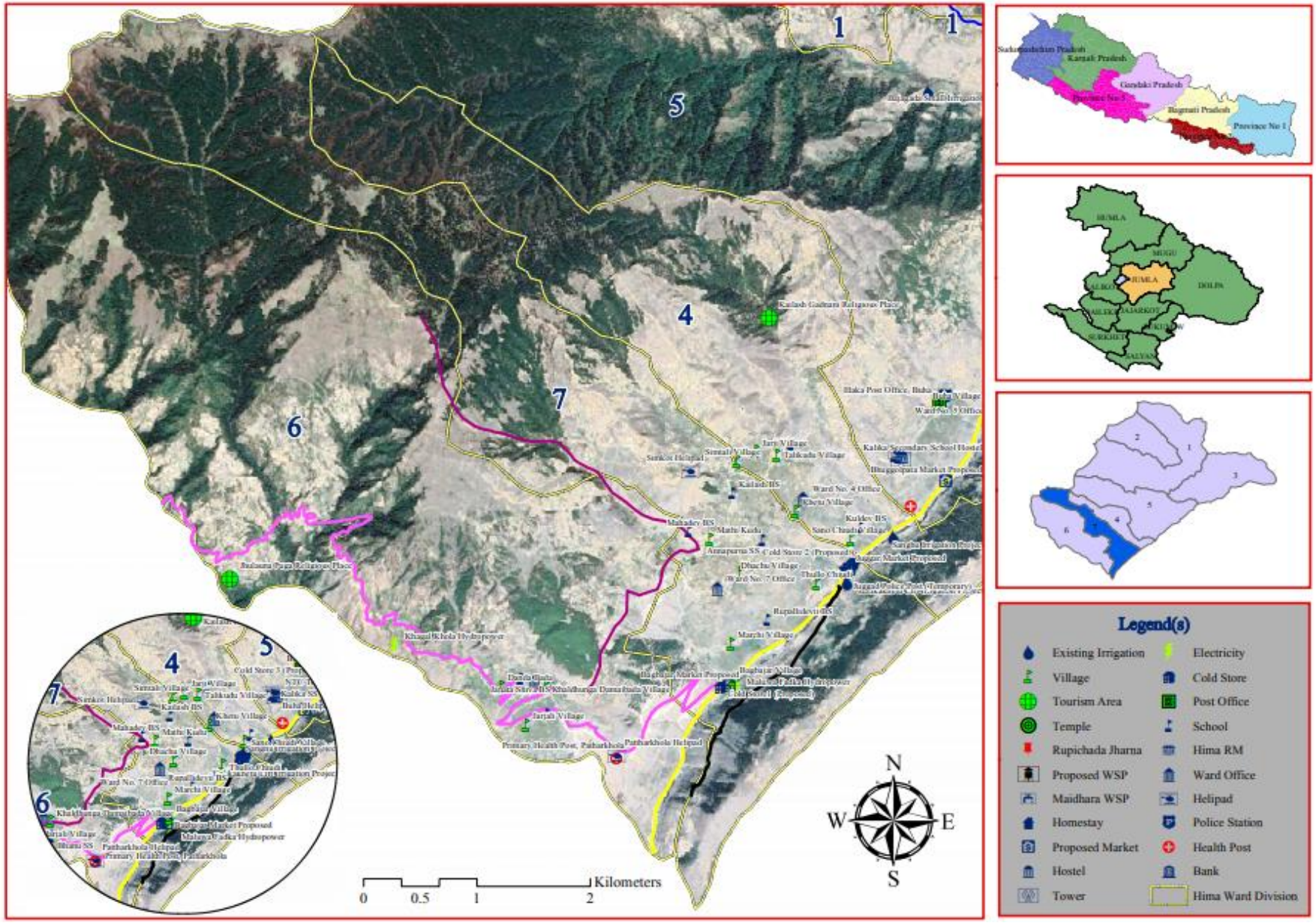
1
5
4
7
6
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division
N
W
E
S
0
0.5
1
2
Kilometers

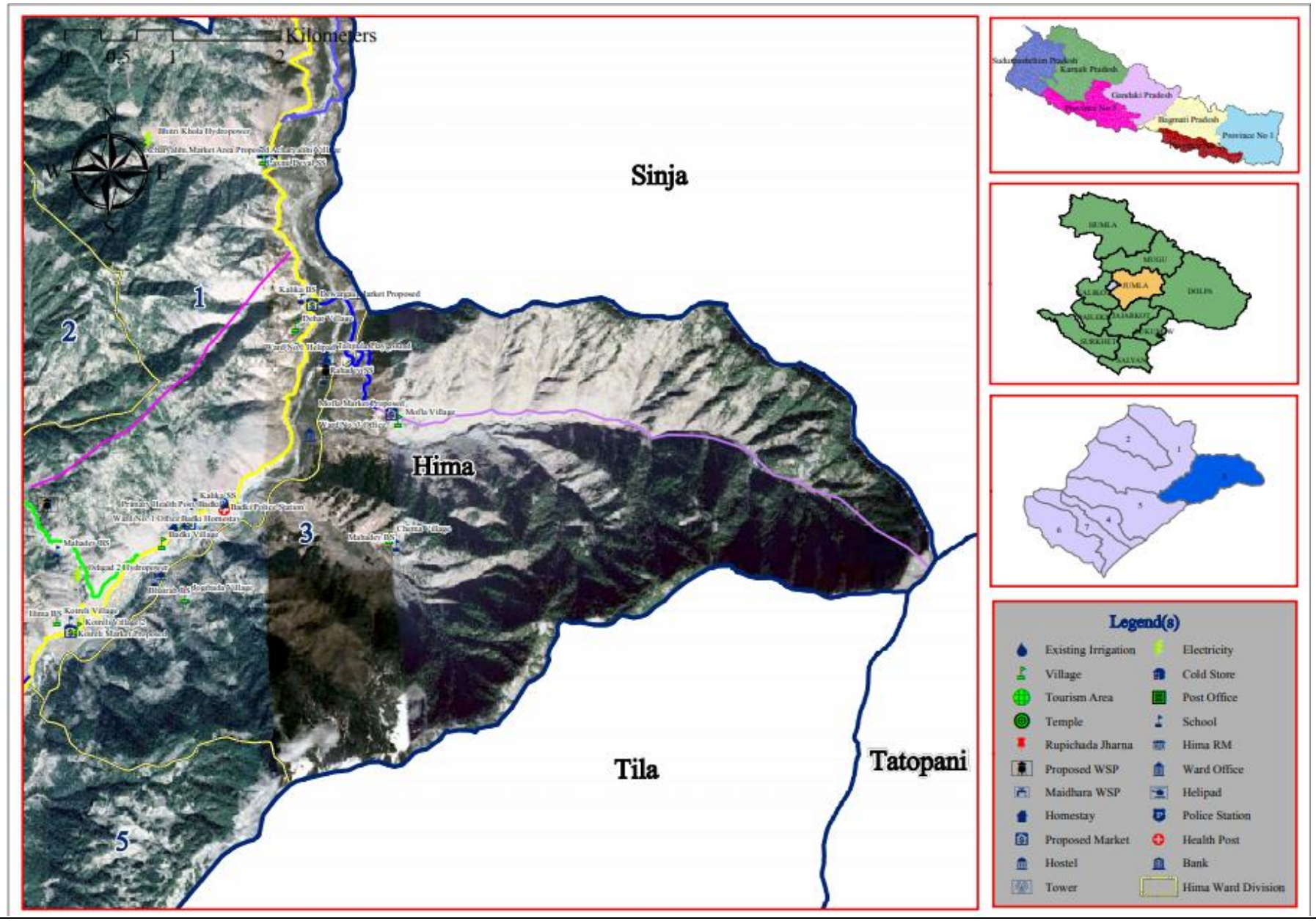
Kilometers
0 0.5 1 2
Sinja
Hima
Tila
Tatopani
1
2
3
5
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division

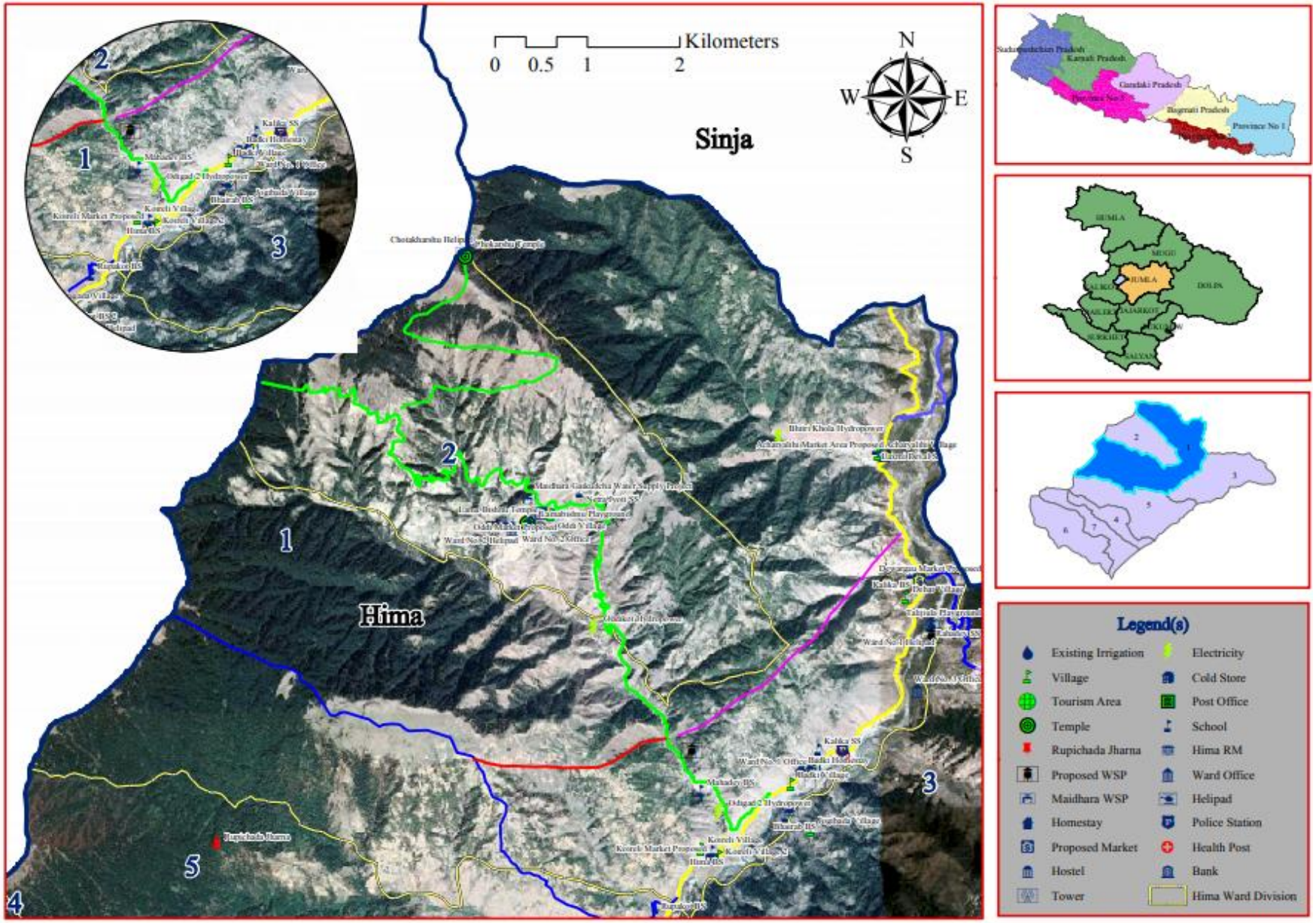
Kilometers
0 0.5 1 2
N
W
E
S
Sinja
Hima
1
2
3
4
5
Legend(s)
Existing Irrigation
Village
Tourism Area
Temple
Rupichada Jharna
Proposed WSP
Maidhara WSP
Homestay
Proposed Market
Hostel
Tower
Electricity
Cold Store
Post Office
School
Hima RM
Ward Office
Helipad
Police Station
Health Post
Bank
Hima Ward Division